

„Gorjul e o regiune de surprize...” (Tudor Arghezi)

Gazeta Gorjului

revistă de cultură / apare lunar la Târgu Jiu

serie nouă / anul I / nr.12 / Decembrie 2025 / 32 pagini / 3 lei

un proiect editorial susținut de S.C. GORJEANUL S.A.

„Am România în gând, inimă și suflet”

Regina Maria, bronz-sculptorul Valentin Duicu

semnează în paginile revistei:

Paul Aretzu
Alexandru Băluță
Mircea Bârsilă
Cristian George Brebenel
Cristian Liviu Burada
Ionel Bușe
Dorina Cioplea - Văduva
Dan Constantinescu - Cocoru
Dorel Dumitru Chirițescu
George Drăghescu
Valentin Duicu
Ioan Flora
Gheorghe Gorun
Alex Gregora
Gheorghe Grigurcu
Ion Hirghiduș
Horațiu Mălăele
Bata Marianov
Alexandra Florina Mănescu
Ioana Mischie
Izabella Molnar
Andrei Novac
Ana Maria Păunescu
Ion Popescu - Brădiceni
Ion D. Sîrbu
Marius Marian Șolea
Vasile Vasiescu
Toma Velici

Duminica umbrelor

Vin iar peste noi sărbătorile. Umblu bolnav pe străzile marelui oraș. E o seară încă arondată Uniunii Europene, pârjolită de mirosuri locale amestecate în proporții rezonabile cu miroase aduse din import, accizate ca lumea și distribuite sub semnătură pe baza unor tabele întocmite la timp. Pe trotuarele desfundate ici colo, lipșiți cu desăvârșire de reverii nostalgice, mii de tineri preumblându-se fără vreun țel declarat par niște vizionari pierduți parafrazănd, nu fără oarece îndemănare, vechi exerciții de admirație, ușor cuprinse de melancolie. Turme compacte de mașini par și ele înghețate între malurile de borduri negre aduse de afară, gazele eșapate amestecându-se violent cu aburii noștri sterili, năuciiți complet de pericolul supraviețuirii, înțeles ca ultimă pedeapsă. Iluminații vulgare spânzură tutelar, desăvârșind de sus imaginea banală în care ne recunoaștem îmbălsămați și divini. Totul pare o fantasmă înecată de imaginația unei minți menite să ne garanteze coșmarul. Capitalele lumii petrec retrospectiv, înghesuite la mantinela marilor lor stadioane, noi, arhetipali și coruptibili, ne dizolvăm dezamăgirile manierizându-ne autenticitatea. Peste tot sărbătorile sunt o chestiune de gust, noi ne autopastîșem calmul carnavalesc și păgân.

Cărțile lor sfârșesc prin a fi premiate, noi abia înmuim cuvintele pe câteva rânduri, bântuiți de orgolii. Ambele lumi, desprinse dintr-o aceeași istorie analitică și trucată excesiv, supraviețuiesc asumându-și reguli noi în a-și contabiliza abilitățile, mizând simbolic pe trecut. Un trecut fracturat geografic, impersonal și tern, impregnate cu victorii canonice.

Așa a fost de când lumea, de sub pulpana aceluiași cer stelele strălucesc falimentar pe copertina spânzurând veșted deasupra unor contururi ilizibile și uitate. La alții, lucrurile extraordinare se preling firesc peste ei actualizându-le imaginea, la noi, clișee vechi estompează definitiv patetismul și chipul

nostru pasiv și pustnic. Europa este ca o corabie care s-ar vrea desenată sub linia unui orizont insolit.

Chiar asumându-ne ineluctabila noastră aderare la această lume de dincolo de orizont, invențiile politice cu care terorizăm memoria fiecărei zile ne delimitează recunoașterea între granițele unui spațiu păslos, acoperit de umbră. O umbră deasă, amintind pata unui tatuaj vulgar, preservând definitiv intimitatea topograficului prost instituționalizat. Hrușchele arondate noii civilizații par prinse într-o bi-dimensionalitate sfâșiată de un limax pervers și sunt simbolic dominate de o umbră unică, decupată expresionist dintr-o frescă monastică cu rănile alfabet omologate de breaslă.

Surprizele irump cu periodicitate zilnică pricinuind flagrante contradicții. Ele par dedicate. În confuzia actuală de valori, înțelegă labirintic conform predispoziției culturale a fiecăruia, lumea politică e ordonată reticular, retorica imaginilor conturând o traiectorie prost regizată.

Umbre închegate confuz se îmbrâncesc la ore de vârf excluzând compatibilitatea personajelor, nouă nerămânându-ne decât proximitatea unei geografii înstrăinată convențional. Riscăm tensiuni acreditate, monumentalizând fără voie paseismul umbrei cu specific local, umbră difuză, postată indecent în spațiu alocat altor utilități. Alte umbre obeze, cu mentalități dezorganizate, își conjugă maturitatea, mai ales duminică, împroșcând metafizica libertății cu reflecții schizoide.

Între compromisul politic și cazuistica personală se infiltrează sonor o stare paroxistică sugerând idealitatea descompunerii. Finalmente, asistăm la o ratare gonflată, inventica maniacală desfigurând interesul publicului și așa complexat de excese. În cadrele unei geometrii restrânsă la doar câteva puncte, referințele strict simbolice degenerază interesat spre o narațiune tragică și contorsionată. Logica lucrurilor se destramă

în spațiul unei scenografii abracadabrante, receptarea unor astfel de mesaje legitimând manipularea adevărului drept evidentă formă de înfumurare și dezmat. Un salon al tristeții sedus de false convenții și aparținând unei lumi de altădată, o lume ofertantă astăzi doar prin genealogia cu care se insinuează comportamentul peste monotonia opțiunilor noastre.

Discriminarea tipurilor de propagandă fluidizează drumul unor ambiții stângiste ilustrând diversele curiozități cu desene prost copiate din recuzita de consum a deceniilor confuze care-au inhibat cu succes o întreagă epocă. Un conflict întreținut cu ostentație, agresiv și ridicol, ne este servit drept rețetă ideală care garantează reușita, omologând complicitatea părților într-o ambianță restrânsă și austeră, sugerând recursul expozițional ca pe un trist tablou de familie. Umbrele noastre politice se încearcă - ex abrupto - într-un taifas de fiecare zi. Dincolo de ecrane, perplexitatea privitorilor rezidă în inadecvarea dintre imaginile strident colorate și fondul sonor acutizat fără măsură. Vorbe decorative, provocatoare, obscene chiar, facilitează o dispută perfect vandabilă, economia de piață aruncându-ne în preistorie cu tot cu maldărele de scrisori de bună recomandare fabricate în ultima vreme. Suntem destui și vizibili pentru a ne asuma rutinier convenționalismul rezidențialului într-o lume până mai ieri blamată cu asupra de măsură și cu argumente memorate greu. Ne denunțăm formal, recurgând fără rușine la o imagerie de gang, cronologia vorbelor încorporând multe spații albe și goale, decupate din context, ale căror sensuri ajung să înghețe simbolic asistența, obliterând realitatea.

O lume confuză, așezată confortabil la umbră, stăpânește și desconsideră o altă lume cuprinsă de lehamite, dactilografiindu-și singură pierderea iluziilor și a dreptului la opinie...

Vasile VASIESCU

Filiala Craiova a Uniunii Scriitorilor din România a decernat Premiile anuale la Gala Scriitorilor din Oltenia 2025

Muzeul de Artă din Craiova a găzduit cea de-a treia ediție a Galei Scriitorilor din Oltenia, desfășurată joi, 11 decembrie, în Sala Oglinzilor, eveniment al cărui moment principal l-a constituit ceremonia de decernare a premiilor anuale ale Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România. Scriitorii Mihai Firică, președinte al juriului pentru acordarea premiilor anuale, și Cristian Pătrășconiu, președinte interimar al Filialei, au fost amfitrionii Galei 2025.

Premiul „OPERA OMNIA” i-a fost acordat criticului literar și poetului Paul Aretzu, recompensând o carieră literară remarcată de criticii literari și colegii de breaslă.

Juriul le-a acordat Premiul „Cartea anului” lui Ion Deaconescu, pentru poezie, și lui Constantin Pădureanu, pentru teatru. Scriitorii Cristian Pătrășconiu, Dan Ionescu și Mircea Pospai au întărit deciziile juriului prin considerații despre cei premiați și cărțile lor.

Gala Scriitorilor din Oltenia 2025 a beneficiat de susținerea financiară a omului de afaceri Constantin Măndruleanu, prin firma MICROCOMPUTER SERVICE. Momente artistice îndelung aplaudate de publicul numeros au fost susținute de pianistul Lucian Suchici, Corul vocal Angeles și Sarah Crețu, elevă a Liceului Teologic Adventist din Craiova.

Din partea Comitetului de Conducere al Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor au primit distincții literare Emanuela Bușoi (laudatio rostită de Gela Enea) și

Titu Dinuț (laudatio rostită de Florian Copcea). Lavinia Similariu a fost distinsă cu Premiul pentru traduceri, cu o prezentare realizată de Carmen Theo Făgețeanu. Premiul pentru proză „Jean Băileșteanu” i-a revenit romancierului și traducătorului Geo Constantinescu. Premiul „Mihai Duțescu” pentru poezie, distincție susținută material de către familia regretatului scriitor craiovean, i-a fost decernat preotului Sever Negrescu. Preocuparea creatorilor de cultură scrisă pentru promovarea lecturii în rândul tinerilor s-a concretizat prin proiectul „Scriitori la catedră”, o inițiativă lansată de Mihai Firică. Câteva sute de elevi doljeni au avut, de-a lungul ultimilor doi ani, întâlniri cu scriitorii pentru dialoguri despre literatură. În semn de apreciere pentru dezvoltarea parteneriatului cu ISJ Dolj, le-au fost acordate diplome de excelență prof. dr. Daniel Ion, inspector general al ISJ Dolj, precum și prof. Anca Pricină, prof. Teodora Badea și prof. Mădălina Dăescu inspectoare pentru limba și literatura română.

Consiliul Județean Dolj, partener tradițional al Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România, a fost reprezentat de vicepreședintele Antonie Solomon, în mesajul său către scriitorii olteni regăsindu-se angajamentul de a susține evenimentele organizate de Filiala Craiova a USR.

Conducerea Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România

„Locul comun aidoma unei slujnice”

Din relația totuși „normală”, îndelungată cu o persoană ajungi a reține involuntar o singură clipă, una negativă. Ți s-a întâmplat în câteva rânduri. Maleficiu?

„Uneori nu poți lăsa trecutul să se ducă fără a te confrunta cu el” (Gail Tsukiyama).

„Marele merit al ordinelor monahale în catolicism - fiecare cu accentul pe altă preocupare sau formă de vădare a dragostei - este de a fi recunoscut pluralitatea stilurilor. Fiecare își manifestă credința potrivit cu *personalitatea sa*. Nu există nici un stil obligator. Ana e o creștină dintr-o bucată, dar greșit crede că numai stilul ei - neîntreruptul surâs serafic, gesturile onctuoase și mâinile împreunate, vorbele exclusiv cucernice - are putere de circulație” (Nicolae Steinhart).

Infatuarea poetului D asemenea unui veșmânt cu o haină strâmtă care nu se încheie și pantaloni prea scurți. Grandoa-re scontată prin efectul imposibil al reversului acesteia.

A.E.: „Un scriitor activ foarte la senectute, aidoma unui octogenar înamorat”.

„După o lună septembrie cu temperaturi record, anul 2023 va fi aproape sigur cel mai cald din istoria măsurătorilor meteorologice, potrivit unui raport publicat de agenția americană de referință, informează Agerpres” (Click, 2023).

Pe măsură ce înaintezi în vârstă, curiozitatea scade în paralel cu scăderea văzului, a auzului. Curiozitatea ilustrând un soi de senzoriu al intelectului?

Eroismul unui detaliu supraviețuind întregului aflat în prăbușire.

Succes recompensând meritul, succes dobândit prin injustiție, succes datorat hazardului.

„O bună parte din ideologia pastorală a lui Rousseau, din pedagogia și exploatarea conștiinței de sine întreprinse de el, caută să stăvilească năvala noului brutalism. (...) Rousseau este ecologistul ego-ului, Wordsworth observă în-deaproape invazia unei noi ordini a lumii de natură socială, colectivă, urbană și masiv ideologică. El redă simptomele acesteia - puterea presei ieftine, metropola tentaculară, zgomotul strident al vieții de zi cu zi - cu o precizie îngrijorătoare. În poezia lui lirică și introspectivă există o contra-presiune aproape musculară la aglomerația venită din afară” (George Steiner).

Vântul: un văzduh care se scurge din sine în sine.

Orizont ușor îmbujorat de emoție aidoma unui obraz.

Introspecția la senectute. Încerci a reduce necunoscutul din exterior spre a putea face față necunoscutului din tine însuși, tot mai primejdios. Curiozitatea se reduce, alarma interioară sporește.

La începutul și la sfârșitul vieții avem simțământul lucrurilor incomensurabile. Maturitatea e vârsta rațiunii care măsoară aidoma unui meșteșugar.

Preferabil acrimonios decât arogant, preferabil arogant decât perfid.

Scriitor. Locul comun aidoma unei slujnice stângace care sparge un obiect de preț.

Ce să mai zicem despre invazia livrescă actuală, dacă încă Leibniz indica „teancul acesta de volume care crește la nesfârșit”?

Scriitor. Să te asiguri mai întâi că lucrurile elementare ale vieții sunt în ordine, ca și când ai porni într-o călătorie lungă. După care, cu fiorul necunoscutului, poți trece la ficțiune.

„Cred că de fapt marea provocare a lumii în care trăim este de-a da un răspuns creativ precarităților ei, punând accentul pe factorul spiritual. Și sunt de acord că acest accent nu trebuie să fie separat de factorul religios, religia înțelegând-o ca pe o minimă siguranță dată sensului vieții.

Eu nu sunt un practicant religios, dar laicizarea generală, pe care o gândim coextensivă capitalismului, nu a adus nici un beneficiu, ci numai prejudicii societății în care trăim. De aici prăbușirea și volatilizarea valorilor, de aici avariția, lăcomia și o anumită lășitate, care, toate, distrug legalitatea societății și dau libertate de expresie corupției. Astfel că, în momentele de criză pe care le trăim cu toții, trebuie să reintroducem aceste valori culturale și religioase.” (Mario Vargas Llosa).

A scrie despre un lucru ca și cum, uitându-l, ți l-ai reaminti.

Mergem cu toții pe un drum comun învecinat cu abisurile. Scriitorul încearcă o derivație făcând câțiva pași în direcția lor, nescutit de primejdie.

A.E.: „Căutând prea insistent un răspuns, adesea amplificăm întrebarea făcându-l mai dificil. Nu e mai bine să evităm întrebarea, colega?”

„N-am trăit încă nici o clipă în această lume, fără să fiu cuprins într-unul sau altul dintre mituri. Totul avea mereu sens, până și deznădejdea. Se prea poate ca toate să fi părut de la o clipă la alta altfel: mereu însă exista un înțeles care creștea mai departe. Chiar dacă se întâmpla să nu-l recunosc, el mă recunoștea. Se întâmpla ca el să tacă mai întâi, mai apoi însă începea să vorbească. Vorbea într-o limbă străină, am învățat-o. Și totuși nu i-am uitat pe cei bătrâni din această pricină. Aș fi dat mult să uit câte ceva, nu mi-a reușit, ba dimpotrivă, totul căpăta din ce în ce mai mult înțeles.” (Elias Canetti).

Melancolia, frecventa regăsire „feminină” a senectuții, așa cum o aprecia un prozator francez, nedispusă a ceda, revenind obstinată pe poziția proprie.

A.E.: „Comerț în floare. Nu o dată mediul în care ne-a fost dat a vieții încearcă a ne cumpăra. Unii refuză doar pentru că nu le convine prețul.”

„Timpul nu trece repede când îl observăm. Se simte su-pravegheat. Dar profită de momentele noastre de neatenție. S-ar putea chiar să existe două timpuri, cel pe care-l observăm și cel care ne transformă.” (Camus).

Mirabila dilatare compensatoare a unor ore la senectute. „Pentru a fonda o viață și pentru a-i judeca valoarea, orele contează mai mult decât anii.” (Monseniorul Vladimir Ghika).

Lucrurile socotite simple, când sunt anurate de complexități, se pot complica la rândul lor.

„Creativitatea religioasă a Occidentului creștin nu trebuie căutată numai în teologia sau istoria Bisericii, ci și în curentele subterane «oculte», în mitologiile societăților secrete, în alchimia Renașterii, în geografiile mitice ale Evului Mediu și Barocului.

Preromantismul și romantismul exaltă funcția visului și a imaginarului.

Tot atunci au loc descoperirea «Noptii» și a «organului» și atâtea alte experiențe care, chiar dacă nu sunt cu totul noi, sunt pentru întâia oară trăite până la capăt; interpretate, valorizate și, mai ales, transformate în *idées maîtresses*.

Mă gândesc, bunăoară, la Novalis, care redescoperă «dialectica sacralului», și anume că Natura, așa cum ni se arată, nu reprezintă realitatea absolută, ci e doar un *cifru*.” (Mircea Eliade).

Nu doar disprețul, astfel cum s-a afirmat, ar putea reprezenta o invidie mascată, ci și admirația afișată insistent.

A.E.: „Nemulțumitului i se ia darul», fie. Dar cum e cu mulțumitul? De câte ori oare acesta nu mai așteaptă încă un dar, încă mai multe? Binele cuvine-se a se multiplica. Nu te-ai convins urmărind chiar piața literară?”

Autor care se rușinează față de sine, dar, după cum declară, nu și-n fața lui Dumnezeu. Atitudinea sa inopinată e totuși a unui creștin practicant.

„Omul simplu îl recunoști din aceea că se miră de toate, dar simplitatea i-o recunoști și din aceea că de unele lucruri nu se miră îndeajuns.” (Blaga).

Ultima zi a anului 2024. Senzația că te afli într-un tren care intră cu mare viteză într-un tunel.

„Simbol al sufletului, albina este uneori identificată, în religia greacă, cu Demeter; în această situație, ea poate să figureze sufletul coborât în Infern sau materializează dimpotrivă sufletul ieșind din trup.

Regăsim albina în Cașmir și în Bengal, precum și în nemărate obiceiri indiene ale Americii de Sud, în Asia Centrală și în Siberia. Iar Platon afirmă că sufletele oamenilor cumpătați se reîntrupează sub formă de albină.

Fiind întruchipare a sufletului și a cuvântului - în ebraică, numele albinei, *Dbure*, provine din *Dbr*-cuvânt - este limpede că albina îndeplinește, de asemenea, un rol inițiativ și liturgic.” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant).

Scriitor: a fi optimist înseamnă a putea scrie.

Efortul de a nu face nici un efort.

Profunzimea spiritului conține o anume candoare iar candoarea bate nu o dată în ochii lumii spre naivitate. Omul comun alertat de ceea ce îi dă impresia că îl depășește. Reacția sa, între o totală indiferență și ridiculizare.

Atât de viu apetitul de linguire, încât o laudă firească, o felicitare, un „cuvânt bun” îi sunt nu o dată asimilate fără rezerve.

Dar reacția nu e deseori grațitudinea. Ci un aer de superioritate față de infelicele care a dorit să fie doar amabil, retrogradat într-o categorie subordonată.

„Dumnezeu este iubire... Tu de la mare depărtare nici nu-ți imaginezi cum suferă El. El știe, totuși, cât de greu și dureros îți este.

Dar, în acest caz, El nu poate schimba nimic, pentru că altfel El însuși ar fi fost dator să devină ceva diferit, altceva decât iubire” (Kierkegaard).

Între amintire și prezent apar stări intermediare, un gen de amintiri ale amintirii înnobilând prezentul. Magnanimă, vârsta se dăruie sieși.

Visul nocturn: ochiul închis al conștiinței, ochiul deschis al somnului. Uneori mai receptiv decât cel fizic întrucât vede fantasmale.

Scriitor. A plecat pe un drum, s-a întors pe trei fără să fi fost de vină o stare bahică.

Nefalism: abstenență de la orice fel de băutură alcoolică.

Valentin Duicu

„Te binecuvântează, iubită Românie, țara bucuriilor și durerilor mele”...

Cum spuneam și altă dată, e de loc din Tismana Gorjului. Absolvent al Liceului de Artă de la Târgu-Jiu, a terminat la București sculptura la clasa profesorului Aurel Vlad, reprezintă tânăra generație de artiști plastici dispuși să-și asume serios studiul istoriei și să ne-o ofere transpusă în cariatide de piatră și de bronz, prin imaginea celor mai reprezentative personaje care s-au remarcat nu doar pe câmpul de luptă, dar au rămas definitiv în conștiința și memoria colectivă ca fiind repere îngăduite unanim, capabile să răzbească dezinvolt peste timp, onest și definitiv. S-a născut în... 1984, are deja la activ câteva lucrări de for public la Tismana, Rovinari, Târgu-Jiu, Ocnele Mari, Craiova și București., dar și în... Marea Britanie, și-a întemeiat o familie frumoasă care-l face și mai responsabil, are două fete gemene a căror mamă e și ea sculptoriță și e îndrăgostită la rându-i de... marile figuri ale istoriei. L-am cunoscut cu ani în urmă într-un simpozion de sculptură, făcea loc în jurul lui, oferind spațiu de manevră admiratorilor de moment. Cu o ținută lucrată ambițios după modelul ilustrat ideal în paginile de album cu veche sculptură grecească, cu un zâmbet totdeauna politicos afișat curajos la vedere, cu mișcări sigure și vorbe puține, capabil să asculte până la capăt și să vrea să și înțeleagă vorbele interlocutorului, e în stare să stabilească apoi, de fiecare dată, un raport clar, fără jumătăți de măsură, cu lucrurile pe care urmează să le facă precis, cu ambiție dezinvoltă și să le ducă definitiv la un bun sfârșit previzibil. Numele lui de catalog e Valentin Duicu și deja figurează în tabla de materii a realizărilor de interes public în domeniul sculpturii, alături de nume mari, confirmate, care contează și ocupă pe drept primele locuri în economia oficială a dărilor de seamă asupra „activităților depuse”, dar și pe listele de premianți. În anul Centenarului Unirii, a reușit să o deseneze în bronz pe Regina Maria și s-o așeze cu ceremonial de grad zero tocmai în îndepărtata Anglie, la Ashford, localitate unde ea s-a născut și de unde istoria României și țara însăși pare că se vede altfel și poziția noastră europeană e înțeleasă ca fiind asemenea cu a celorlalte țări civilizate, cu care am cam avea

toate datele să ne comparăm. Să fie și acesta rostul artei? Palmaresul lui artistic e impresionant și numele lui e deja pe buzele multora, la unii la modul admirativ, la alții cu ele ușor învințite de invidie. Până acum sculptura lui Valentin Duicu se dovedește a fi o creație ce urmează liniile unui program pe cât de serios, pe atât de ambițios ca anvergură artistică. El e în sculptură prototipul prozatorului tânăr care abordează dintru început romanul mare, cu personaje multe, cu poveste și cu o acțiune amplă care trebuie urmărită până la detaliu. Anul acesta i s-a ivit ocazia de-a „o desena” în bronz din nou pe Regina Maria. Acum, la Bran - România. În testamentul acesteia se găsește o ultimă adresare către poporul român și către țară:

„Țării mele și Poporului meu,

Când veți citi aceste slove, Poporul meu, eu voi fi trecut pragul Tăcerii veșnice, care rămâne pentru noi o mare taină. Și totuși, din marea dragoste ce ți-am purtat-o, aș dori ca vocea mea să te mai ajungă încă odată, chiar de dincolo de liniștea mormântului. [...] Eu am ajuns la capătul drumului meu. Dar înainte de a tăcea pentru veșnicie vreau să-mi ridic, pentru ultima dată, mâinile pentru o binecuvântare..

Te binecuvântează, iubită Românie, țara bucuriilor și durerilor mele, frumoasă țară, care ai trăit în inima mea și ale cărei cărări le-am cunoscut toate. Frumoasă țară pe care am văzut-o întregită, a cărei soartă mi-a fost îngăduit să o văd împlinită. Fii tu veșnic îmbelsugată, fii tu mare și plină de cinste, să stai veșnic falnică printre națiuni, să fii cinstită, iubită și pricepută. Am credința ca v'am priceput: n'am judecat, am iubit...” Regina Maria ne binecuvântează de-acum, prin efortul și strădania tânărului sculptor Valentin Duicu, de pe esplanada generos desfășurată la poalele Castelului Bran. Pentru mica localitate așezată definitiv în marea carte a istoriei noastre naționale, pentru oamenii ei harnici rămași încă pe locurile lor, evenimentul a fost cu totul deosebit și de importanță majoră.

A fost cu adevărat Sărbătoare... (v.v.)

In Memoriam

Ioan Flora 75

Cum să se spulbere ceva care este?

Iarăși îi vuiau tâmpilele, palpitații puternice, crampe la stomac.
Chiar dacă nu lupta cu nimeni, el se simțea azi învins,
măine neînving,
pământ pururea negru.
Odaia mirosea a usturoi și a naftalină,
obrazii lui viorii reflectați într-un ciob de oglindă,
cubul sau ceasul de sticlă de pe masă,
o mereu aceeași natură, mereu altcineva care se îndoieste
de aproape orice
(cum să se spulbere ceva care este?).
În seri stinse de iarnă, el vorbea despre dezastre preapocaliptice,
de tusea astrală și ciuperce.
Uneori,
amintirea zilelor ce trec atât de rar,
când își sorbea din ochi iubita
(dezmembrând-o, recompunând-o în brațe)
iar lanurile unde se aciuaseră ei erau lac de sudoare.

O viitoare femeie

Viitoarea femeie să fi avut într-adevăr
ochi violeți?
Dar nici măcar nu-mi amintesc cu ce fir al Ariadnei despica
mămăliga în două.
Păr castaniu până-n călcâie, un surâs mai mult bănuț,
trimitând (o voi afla mai târziu) la tabloul
bătrânului da Vinci
înconjurată de dragoste și admirație.
Oricum, inima mea în gămlie de ac se prefăcea
când se-ntâmpla să trec pe lângă atelierul
având ca blazon un alambic de aramă,
din imediata apropiere a Farmaciei cu Trepte.
Ochi violeți.
Pe-atunci, o viitoare femeie.

Vrabie de câmp

Între Timiș și Dunăre, hățșuri de ceață.
Mama mi s-a părut mai mică, cu trupul rătăcit
între hotarele hainelor sure.
Acuza dureri, mai mult în gând și-aproape deloc
în măruntaie.
Pășea ca o vrabie de câmp, fără a atinge asfaltul,
zâmbea cu ochii ei pieziși și părea
că n-are nimic a-mi spune.
- la-mă de braț, îmi zise aproape în șoaptă,
mi-e frig de la picioare.
Pasul meu se afunda până la genunchi în viscerele
metropolitane.
Mama pășea în salturi, ca o vrabie albastră de câmp
într-o cușcă învinsă.
Între Timiș și Dunăre, hățșuri de ceață.

Un film cu Greta Garbo

Ninocika lakușova către cei trei tovarăși:
«Am urât dintotdeauna plecarea păsărilor, toamna,
înspre țările capitaliste.
Dar asta e! Noi avem idealuri mărețe,
ei - o climă blândă!»
În bucătăria comună, Ana (violoncelistă în Orchestra Simfonică)
către Ninocika lakușova:
«Gargunov ăsta!
Nici nu știi când se duce la baie sau când toarnă la NKVD!»
«Era iunie și iarna bătea la ușă.»

Reculegere în fața literei

Nu pot fi sigur că acolo unde textul se acoperă pe sine,
apare un cocoș-de-munte.
Nu pot spune dacă omul ezită între tăcere și lumină.
Nu pot fi sigur că singurătate și câmpuri de hârtie
există,
că sunetul spintecă urechea.

Însetat, cocoșul-de-munte se-oprește în fața literei.
Nu pot fi sigur că încetează să existe
la cea mai mică atingere a ei.
Nu sângerăm egal și mi se pare că timpul
e o plăcere trecătoare.

Liniște interioară

Privesc soarele cum apune într-un început de linie.
Totul parcă se schimbă în sevă. Frunzele
pășesc mai sfios și mai lent.
Nervurile se îngustează, simți cum te poți prăbuși
la marginea lor.

Calmă este vocea după-amiezii în preajma
liniștii mele
și-i clipă lăudată
apăsarea toamnei pe suprafața fructului.
Totul coboară pe pământ cu chip de liniște interioară
și mă cutremur de atâta simplitate,
simțurile devin ostile
la atingerea cu aerul.

De ce mă voi fi împărțind, dintr-odată,
în bucăți de trup vegetal?
Îndoiala cum să-și privească gâtul
înmugurit aproape,
ființa mea de ce tremură și limba ei
de ce o fi fiind aspră?
Ea curge în josul apei, cuvântul n-o poate ajunge.

Discurs asupra Struțocămilei

Ea nu-i nici vultur, nici castor, nici câinele mării,
ea nu-i nici bătlan, nici uliu, nici coțofană,
nici inorog,
nici nevăstuică,
nici căprioară de Arabia;
ea nu-i nici dropie, nici cămilă cu două picioare,
nici struț cu aripi și pene,
nici porumbel și nici cățelul pământului;
ea se mișcă anevoie printre munți mișcători,
prin câmpii nestatornice ca niște planuri și fiind
o idee doar
de pasăre cămilită și de cămilă păsărită în același timp,

vântul deșertului n-o poate sălta
de-un cot de la pământ.
Ea-i pasăre de apă și pește de aer totodată, prinzându-se
în năvoade ca scrumbiile albastre.

Ei i se pot atribui

cap de hârtie și creieri de aramă,
și coarne, spre a putea fi mai ușor prinsă în plasă.
Ea-i oarecum ignorantă
când e vorba de categoriile logicești,
ea-i alcătuită din pene și copite
și mai ales din aripi sfrijite și nu figurează
în nici un bestiar, de la egipteni încoace.
Ea rade și nu rade,
dar de zburat sigur nu zboară, astfel încât
ar fi impropriu să-i zicem ptinon, sau holț, sau tair.
Și totuși:
„Orice dihanie cu două picioare, cu pene și ouătoare
este pasăre.
Struțocămila este cu două picioare, cu pene și ouătoare.
Struțocămila este un soi de pasăre, deci.
Pasăre este Struțocămila,
pasăre este,
pasăre este Struțocămila, dihania aceasta,
Struțocămila este pasăre.

Poezia lui Ioan Flora

Ioan Flora (1950 - 2005) a debutat în 1970 cu volumul *Valsuri* (Pancevo) Textele din acel volum și cele din următoarele (*Iedera*, Pancevo, 1975 și *Fișe poetice*, Pancevo, 1977) erau tributare mai multor modele lirice: poezia lui Vasko Popa, cea a lui Nichita Stănescu și chiar poemele în proză ale lui Rimbaud: „O clipă de trezie m-a aruncat aici; iadul nu luminează și nu împarte spovedanii; e mijlocul unei nopți de tufe otrăvite și cu o mulțime de catarge ce se leagănă pe cer. Corăbiile toate s-au oprit. Nisipul a ajuns până la piept”. (În antologia *Cincizeci de romane și alte utopii*, poetul nu a reținut nicio poezie din primele două volume).

Cu volumele *Lumea fizică* (1977, Vârșet), *Terapia muncii* (1981, Pancevo), *Starea de fapt* (1984, Pancevo), *O bufniță tânără pe patul morții* (1988, Novi Sad) și *Tălpile violete* (1990, Pancevo) - programul poetic (epico-liric) al lui Ioan Flora, încadrabil, cum observa Gheorghe Crăciun, în „direcții poetice neortodoxe”, dobândește un contur ferm și inconfundabil. În poeziile din noua etapă lirică, ce lăsa impresia unei mari poftă de a scrie, reali-

tatea era văzută cu un ochi hulpav, în detaliile ei de o maximă concretețe. Poetul scria asumându-și tragicul existențial dintr-o perspectivă reportericească, adică spontană, sinceră și fără înflorituri stilistice inutile: „Prin patruzeci și ceva (a se verifica asta)/ s-au făcut câteva deschizături în ghețurile Dunării/ și-au fost înecați,/ cum ai arunca o piatră în apă, /trei mii de oameni./ În codrii Catinelui,/ alte zeci de mii și-au băut, înspre dimineață,/ porția de lapte amestecată cu ghips și s-au metamorfozat/ cu toții,/ care-n arin, care-n burete de târș.// Chiar acum, în mijlocul șoselei asfaltate,/ o șerpoaică își scoate pe gură ouăle, mari ca niște fudulii/ și-ncearcă să facă cu coada gaură-n asfalt./ Pe malurile Dunării se-aprind lumânări și se-nfig/ în zăpada aceluiași cer albastru.” (*Însemnări de lucru*).

Vitalitatea poetică și senzorialitatea frustră se conjugă, în dependența lor de poezia directă, denotativă, cu o stare ce oglindește un conflict vehement cu poezia idilică și „anemică”.

Încă din cea de a doua etapă, textul devine un conglomerat ce conține, descri-

eri, ritmuri variate, citate, structuri epice, ample serii enumerative, secvențe avangardiste, rețete („Prul de sulf și de cărbune să fie amestecat bine cu silitră/ și apoi, când vrei să-l aprinzi mai tare, adaugă/ la amintita pulbere rachiu - la o livră patru uncii, apoi/ să se usuce bine”), amestecuri ale timpurilor („Noi stăm așa, în birt la Caraman și-i liniște pe stradă/(...)/ Noi bem în continuare din vinul cel aspru și aburit/ și numai ce-l zărim cum trecea îndoit de șale,/ în urmă cu aproape un secol,/ pe Gottfried, vânzătorul ambulant al Banatului de Codru,/ ce-și tocuse averea dar și nevasta la cărți, la Caraman”), imagini suprarealiste, halucinante, ce proiectează realul în fantastic, în stilul prozatorilor sud-americani.

În *Iepurele suedez* (Cartea Românească, 1997), colocvialitatea se circumscrie, cum bine constata Al. Cistelecan, *taclalei*. Aglomerația banalităților - transcrise cu fidelitate - are savoare lirică, în lumina ingenioasei idei de a face poezie, în spirit ironic, din avalanșa de muștrări, observații și sfaturi ale unei femei năpădite de o grămadă de griji gospodărești. Consemnarea seacă - specifică textelor a căror suprafață coincide cu adâncimea lor - beneficiază, deopotrivă, de ironia și de autoironia bine dozată a autorului: „Așa nu se mai poate, îmi spuse ea aproape strigând,/ nu tu castraveți la murat, nu tu vinete coapte!/ Uite că nu mai plouă, poate-mi repari și tu umbrela,/ n-avem și noi un butoi ca lumea,/ pentru varză.// (Urmează partea lirică).// Așadar: ouă, pâine, lapte, orez, detergent de vase,/ șampon, ketchup, cașcaval, vopsea de păr,/ trecut pe la mesagerie, reînnoit abonamentul,/ au înnebunit șiăștia de sus cu gresia, cu

faianța lor,/ măcar de s-ar termina odată”... (Poem simfonic).

Limba și imaginarul din *Discurs asupra Struțocămilei* țin de „un fond livresc medieval”. Biografia celor două personaje, Struțocamil și Struțocămila, este, desigur, fantezistă. În ambele planuri, cel al imaginarii și cel lexical - susținut de apelul la insertul livresc -, fantezia și rafinamentul filologic se potențează reciproc: „Struțocamil, adecă gripsorul, iaste, după Neagoe Basarab,/ o pasăre mare și mai meșteră decât toate păsările./ Deacii, deacă oao și când va să scoată pui,/ el nu zace pre oao, ca alte păsări, să le clocească/ și să le încălzească cu trupul,/ ci le bagă în apă și le păzește cu ochii și cu mintea/ și caută tot la iale și ziua și noaptea neâncetat,/ pân` ce să clocescu oaole și-și scot puii,/ iar de-și va dăzlupi ochii și mintea duple oao și va privi/ într-altă parte, iaste altă jiganie, de-și seamănă cu șarpele,/ pre care o cheamă *aspidă*./ Deci când vede pe Struțocamil păzindu-și oaole,/ iar ea vine și se apropie de dânsul și stă și așteaptă,/ ca doar își va întoarce Struțocamilul ochii/să caute încătrova, iar ea să sufle/ spre dânsule și de duhul ei să se strice și să se împută./ Și până nu scoate puii săi, nu fuge acea *aspidă*” (*Visul*).

În aceeași fantezistă cheie stilistică este scris și textul intitulat *Discurs asupra Struțocămilei*: „Ea nu-i nici vultur, nici castor, nici câinele mării,/ ea nu-i nici bătlan, nici uliu, nici coțofană,/ nici inorog,/ nici nevăstuică, nici căprioară de Arabia.// Ea-i pasăre de apă și pește de aer totodată, prinzându-se/ în năvoade ca scrumbiile albastre./ Ei i se pot atribui/ cap de hârtie și creieri de aramă,/ și coarne, spre a putea fi mai ușor prinsă în plasă./ Ea-i oarecum igno-

rantă/ când este vorba de categoriile loghicești,/ ea-i alcătuită din pene și copite/ și mai ales din aripi sfrijite și nu figurează/ în nici un bestiar, de la egipteni încoace./ Ea râde și nu râde,/ dar de zburat sigur nu zboară, astfel încât/ ar fi impropriu să-i zicem ptinon, sau *hof*, sau *tair*”.

Întregul text intitulat *Ca-tastif* este constituit dintr-o lungă enumerare de lucruri, poetul fiind încântat de poezia conținută de denumirile lor și, respectiv, de uitata realitate fizică a acestora: „Din august până-n mai s-au cheltuit/ suma de cinci mii o sută treizeci și șapte/ de aspri, astfel:/ ținte și verigi și țâțâni la fereastră,/(...)/ un amnar, un scaun de piele, un sfredel, un geam,/(...)/ o blană, cinci perechi de papuci,/ trei funii, un pisălog,/ postav pentru nădragi,/ pânză, ciorapi, căpestre, maramă, seu de lumânări/(...)/ oale, hârtie,/ sârmă, făină, lemne, iconostas,/ o chivără mică pentru voievod,/ cumpănă, cuie, ceară pentru masă,/ cofeturi pentru colivă,/ prescuri, betea, oglinzi, năut, șerbet,/ sacăz, covoare, candelă, tămăie, bureți,/ clește, rucavițe de bogasiu alb,/ bumbi de argint auriți,/ iarăși o pereche de papuci,/ belciuge, slănină, ștergare, fisticuri”. Sărbătoreasca plăcere - sadoveniană! - a rostirii, se concretizează în utilizarea voluptuoasă a unui lexic cu arome rare.

Volumul *Medeea și mașinile ei de război* (Editura Libertatea, Pancevo, 1999) este alcătuit dintr-o „samă” de „istorii”, care se constituie, împreună, într-o viziune parabolică asupra lumii ce și-a pierdut fragilul echilibru: „Tunete, eclipsă de soare, trunchiuri de fag, vase cu smoală/ și sulf, berbeci cu vârful de fier, atârnat în turn,/ pentru spargerea zidurilor/(...)/ Focul

grecesc purtat de asini, / alcoolul, gazul, oțetul, torțe purtate de om sau stafii, / catări, bivoli, câini, pisici, șobolani cât muntele, / bombarde, cerbotane, scope, / nave de acostare, / nave aruncătoare de caratele, spărgătoare de vase și cetății, / smoală, sulf, mărăcini și câlți, șoareci incendiari, / vinul, păcura, uleiul, / arme fierbinți deșertate în viscerale inamice / (...)/ biserici pustiite, colibe lăsate de izbeliște, / gabii, turnuri de escaladare, animale de luptă, lănci, sulite, / coase, berbeci, aruncătoare de pietre, aruncătoare de fecale în clocot.”

Respectivele istorii implică mai multe ipostaze auctoriale: aceea de *cronicar* („La ora când tocmai trebuia să se pregătească pentru *laudas*/ cronicarul luă o mână de cămașă veche și șterse de praf/ călimara electronică, veioza, cotoarele cărților ce zăceau/ de mai multe săptămâni pe masa de lucru”, p. 17), de *reporter* [„reporterul întrebă dacă acest loc pus-tiu/ (cu doi localnici și câțiva ciobani transhumanți)/ mai are cimitir, / de când nu mai are preot și rugă în sat, de biserica, / în ruină” - p.43] sau de *actant* în vârtejul întâmplărilor transcrise într-o modalitate cinematografică: „Măzgă, vânt, beznă, privesc în sus, spre munte, aud/ trosnet de crengi înghețate sub copitele calului. / Urc, urcăm, picioarele plumbuite; m-opresc, m-aplec, îmi leg/ șireturile, aprind o țigară; / panta ce trebuie urcată, bradul ce trebuie tăiat și apoi împodobit, / încă vreo câteva sute de metri, șuvoiul de fum/ șerpuiind deasupra capului. / În sfârșit, pădurea, în sfârșit bradul, securea de argint/ fulgerând în noapte, prăbușirea lui la marginea râpei, bradul/ pus în lanțuri, legat de căruță, / pietrișul, vocile de prin vecini, josul apei, bolovanii, scrâșnetul/ nisipului sub pasul hotărât, intrarea triumfătoare în curte, / înțepenit de frig, m-așez lângă sobă” (pp. 20 - 21).

Excepționalul poem *Iapa Dunărea* a cărui scriitură se înrudește cu unele dintre *Cantos-urile* lui Ezra Pound este compus din mai multe „plăci tectonice”. Peste povestea iepei „zisă Danube” căreia i-au luat beregata și pielea „niște băieți săritori de prin Vâlcea/ de prin Te-leorman” se suprapune „istorisirea părintelui Cleopa/ dintr-o toamnă de acum câțiva ani, / aceea cu che-larul Haralampie urmărind în genunchi și pas cu pas/ vulturul care ieși din amvon, apoi din curtea bisericii, / apoi din lumea mănăstirii, / și zburătăci într-un ulm și cânta”, după care urmează o secvență al cărei „erou” este chiar autorul acestui poem. Întreaga secvență metapoe-tică are o abilitate și amănunțite involburare: („Scriu acest poem pe marginile unui cata-log al pictorului/ Maxim D. / purtând titlul *Veșmânt, lo-cuire - cuc*, îmi înveșmântez adică/ poemul/ în nuiiele, în lut, în pleavă, poemul este acel cuc; / *Veșmânt, 190 x 60 x 80 cm; / tehnică; nuiiele, lut, pleavă, foiță de aur; / materia - nuiiele împletite, lut, bălegar, rășini sintetice, culoare; / locuirea drept capacitate de a găzdui atât cucul, cât și poemul; / cucul care prin definiție neagă lo-cul, / cucul din pene și zbor, cucul/ din lut, din smalt; / *Veșmânt, locuire - cuc, / po-emul din nuiiele împletite, din lut, din bălegar/ și rășini sintetice, poemul prăbușit în cuc, / în lut, în smalt*”). Refrenul, în fond arbitrar („Epimenide! Epimenide! / Epimenide, iată, am sosit spune Gellu Naum”) al acestui poem, segmentează discursul și, totodată, participă la unificarea fragmentelor constitutive. Prin fracturarea sintaxei discursului și prin voita încâlceală semantică, textul alunecă de la ambiguitatea mesajului la obscurizarea sa, în baza unei poetici în cadrul căreia impresia de destructurare a conținutului trebuie să pro-ducă efectul de trăire direc-tă și de configurare a stării*

de care depinde mesajul.

În substanța lirică a volumului *Dejun sub iar-bă* (Editura Paralela 45, 2004), se infiltrează o temă nouă, premonitorie, aceea a morții: „Moartea mea umbla desculță prin vie. Nu vroia nimic, / nu bea, nu cosea, / nu lega, cu fire argintii, vița în floare. / Era în pielea goală și semăna cu un vulcan stins. / Era și pământ roșu amestecat cu pietriș. / În clipa aceea, moartea mea se preumbla desculță prin vie. / Eu eram departe, în munți, tăiam fagi și pini și-i încărcam/ în vagoane. / Beam rom cu ibricul acela de aramă, ostenindu-mă să privesc, / printre trunchiuri, cerul. / Moartea mea umbla desculță prin vie” (*Via*).

Mobilitatea auctorială a lui Ioan Flora implică încorporarea în propriul discurs a mai multor registre poetice, obținându-se, astfel, un postmodernist discurs plural (din care nu lipsesc psalmii, poezia cotidianului banal, lamentația de tip cronică-resc, reportajul, exercitiul suprarelist...) și o largă diversitate de limbaje: de la cel colocvial la cel eseistic și de la cel pretențios, cărtură-resc, rafinat la cel de tip fol-cloric (alcătuit din imaginile bizare): „vasiliscul se poate preface în ogar și pisică, în țap, în mânz, în iepure, / în bivol, în scroafă neagră, în glob luminos înălțându-se în aer, / în babă, în porc, în turc, în neamț cu căciulă roșie, în rață, în șoarece cu coarne, în bob de mie, în abur, în fum, / în roată de foc”... (Puieți de brad mirositor).

În principiu, originalitatea poeziilor lui Ioan Flora constă, așa cum observa Marin Mincu, într-o << compunere struțocămilească „smălțuită”, în care autorul îngheșuie grăbit tot felul de materii semnificative, topin-du-le și coagulându-le în discursul nastratinesc, fără să se preocupe de competențele receptive ale lectorului >> (Marin Mincu, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea*, Editura Pontica, 2007, p.1023).

Mircea BÂRSILĂ

Copilăria

...cu casa de la țară, casa tatălui meu, casa Tehomirului meu nostalgic, cu oameni săraci, dar gospodari, guralivi și bețivi, oltenii adevărați dintre dealurile ce despart Gorjul de Mehedinți,

...cu moșu' Lică, tata lu' tata, cel care ne spunea povești caraghioase, numai de el știute, rupte din noaptea ce-i furase prematur vederea, iar noi ne tăvăleam de râs printre porcii lui colorați, care mergeau pe biciclete, și do-vlecii lui uriași, plini de broaște ce cântau la muzicuță, ca Vasilică – chioru' din capu' satului,

...cu mama Domnica, mama lu' tata, cea care ne spăla în copaie cu leșie ca pe cămăși și care îl luase pe moșu' pentru că, într-o noapte, când era și ea tânără, frumoasă și de măritat, îi apăruse în vis, în cojoc oieresc, însuși Dumnezeu, care i-a zis „du-te după Lică a lu' Mălăele” și ea s-a dus...,

...cu mama Banicoanea, străbunica mea dinspre mamă, care bea țuică, povestind și chiuind pe luncile Tehomirului, și care a murit pe la nouăzeci și ceva de ani pentru că n-a mai vrut ea să trăiască,

...cu mama Nicu, mama lu' mama, cea muncitoare, caldă și blândă ca un cozonac oltenesc,

...cu moșu' Hoara, tata lu' mama, înalt și umflat în piept, chiaburul satului, care nu s-a dat cu comuniștii nici „d-al dracu'”, îndurând umilința de a merge zilnic 11 ki-lometri la o fabrică, unde era portar, decât să fie slugă la „ăștia care mi-au furat pământul și viața”.

...cu Mutu' satului, făcătorul de case,

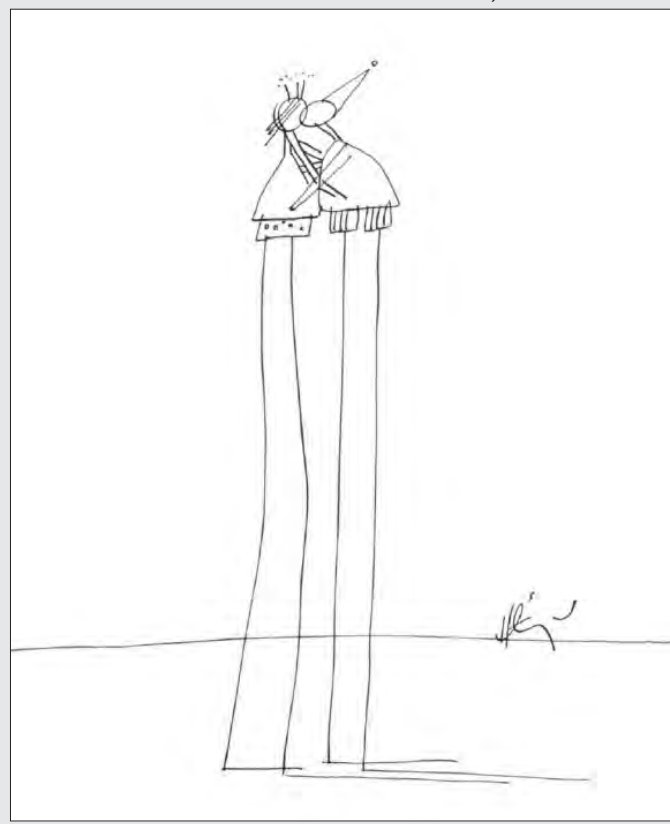
...cu Floarea, cea frumoasă și bogată-n trunchi,

...cu nedeile satelor, unde mâncam colaci sfințiți, caltaboși, sugiuc, turtă dulce și mai ales înghețată colorată de la țigani,

...cu mine, care mă țineam de mâna copilăriei, aler-gând încolo și încoace fără nicio treabă.

Copilăria, cadoul pe care ni-l face viața pentru ce vom avea de îndurat.

Horațiu MĂLĂELE

Ioan Flora și mașinile lui poetice

Poezii moderni sunt adepții unei identități structurale și stilistice bine marcate, cu un discurs ușor recognoscibil. Pentru ei, poezia este o construcție unitară, consecventă, conservatoare în sine, expresia unui susținut orgoliu de autor. Postmodernii, însă, deconstruiesc cu străduință orice sistem consacrat, fugind de orice se instalează cu temeinicie confortabilă într-o formă inflexibilă. Poezia lor, regresivă și ludică, practică eliminarea imaginilor, inclusiv pe cea a autorului, deliteraturizarea prin ironie, antiforma sau redundanța formală, constituindu-se astfel ca o alternativă anarho-democratică la un alt etalon, lirismul pur al suprarealismului, considerat, pe bună dreptate, prea elitist.

Ioan Flora, deși clasat ferm într-o prezumată istorie literară actuală, nu încetează a fi un neobosit experimentalist, un căutător rafinat și ingenios al Cărții (*Le Livre*) ideale, totale.

Volumul *Medeea și mașinile ei de război* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002; apărut într-o primă ediție la Editura Libertatea, Novisad, 1999) se circumscrie unei temerități ludice postmoderniste, având aspect de călătorie joyceiană printr-un peisaj poetic plurimorf. Bazat pe înmulțirea regulilor generative, pe o *ars combinatoria* ingenioasă, ar putea reprezenta, în principal, o semiotică a timpului în fulgurantele lui imagini de memorie. Autorul marchează astfel urme ale unei realități perfide, amestecând un trecut fastuos, poetizat, oniric, decorat cu arme năstrușnice, terifiante, cu fapte eroice, scripturalizat cultural și religios, cu un prezent amorf, disipat, predisus la oralitate, la grotesc. Nu o meditație pe tema timpului este în intenția poetului, ci o fenomenologie a acestuia în mental.

Caracterul intertextual al scrierii o face să aspire către un mixtum compositum, alcătuit din arhaicități cronicărești, lumi fantasmagoreice, false buletine de știri, elucubrații SF, texte de tipul reclamelor, anecdote, reportaje, bancuri, memoriale de călătorie, western caricaturizat, cataloage informative, imagini rediate rapid sau secvențial cu scopul de a le hipervizualiza, viziuni, oracole, sexualitate, țărănisme, serii de enumerații bizare, toate puse sub semnul parodiei, ironiei, umorului, alcătuiind un bălci de texte, o paradă de secvențe. Autorul se osârduiește astfel în dialectica jocului deconstrucției și construcției.

Ioan Flora scrie o poezie complicată, în care semantica este subminată adesea de o retorică formală a discursului, alternând undergroundul cu subtextualitatea și cu superficiile într-o poezie a deschiderilor labirintice. Într-o lume megatextuală,

valorile interferează, funcțiile lor fiind contradictorii, așa cum Medeea este reprezentată ca iubita ucigașă.

În poemul eponimic, în mijlocul semnelor beliciste, se petrece căutarea ritualică a bradului (semnificația acestuia este dublă: moarte sau naștere). Într-o acumulare barocă de imagini ale mașinilor de război din timpuri medievale, este prezentată o scenă tandă de familie, din contemporaneitate: „Focul grecesc purtat de asini, / alcoolul, gazul, oțetul, torțe purtate de om sau stafii, / catări, bivoli, câini, pisici, șobolani cât muntele, / bombarde, cerbotane, scopete, / nave de acostare, / nave aruncătoare de caratele, spărgătoare de vase și cetăți, / smoală, sulf, mărăcini și câlți, șoareci incendiari, / vinul, păcura, uleiul, / arme fierbinți deșertate în viscerele inamice. / Ea-și adună părul la spate, se aprinde în obraji, șușotește, / își așează discret amândouă mâinile pe umerii mei, / desigur, mai e puțin și se va crăpa de viu; / bradul din curte, Crăciunul care vine, stelele fixe, acolo, sus, / securea de argint înfiptă în buturugă. / Ea toarnă apă caldă în lighean, se apleacă și mă sărută, e cald, / e o lumină mică în casă, ți-au înghețat picioarele, / să bei niște țuică fiartă. / Apucă-mă de braț, numai când răzi faci cute în jurul nasului” (*Medeea și mașinile de război*). Decreația din poezia lui Ioan Flora merge de la imagini până la simple unități lexicale care sunt potențialități ale sensurilor, generative de lirism, înseminate printr-o combinatorie care transformă vorbirea în scriitură.

Plasat într-un imaginar cultural, *Comandantul Bătăliei*, o evidentă postură a poetului, nu are nicidecum preocupări marțiale. El este interesat de arta vânătorii, de câini „zdraveni și firoși crescuți anume pentru a fi feroce și mușcători”. Autorul realizează o colecție de imagini ale timpului, alcătuită din culturalități diverse, bricabracuri, viziuni lirice, mitologii, actualități deconcertante. Aspectele duale, alteritatea gândire-scris reprezintă proba de real mutant, de multiplicare semantică prin deconstructură: „cum i se mai spune buhuieni / ce poate multiplica viața, care ucide pe loc. / - Cireaș-lupului! / exclamă triumfător, după o secundă de ezitare, / Comandantul Bătăliei. / Ar mai fi și Doamna-codrului... / Și larba-jumătate om”.

Dinamica deconstrucției este mai insidioasă în poemul *Când ar fi trebuit să se pregătească pentru Laudatio*. Cronicarul este conexas unui vârtej de referențe distincte, unei conjuncții de timpuri istorice, un miscelaneu având conținuturi discursive deosebite (un *laudas*, aflat în proiect, o lamentație galeză din secolul XIV, însemnări despre moarte, hărții cu notații). Sunt conținuturi circumscrise, încapsulate unele într-altele. Poemul este un splendid *tratată* despre textualism.

Universul textualist este extins în dimensiunea onirică. Sintagma „se făcea că...” generează dublura imaginară: „soarele era devorator, pulberea se înălța în urma noastră / în valuri de pucioasă, întunecând fața lumii” (*Murmuram, mă rugam, murmuram*). Magia se bazează pe obsesii ale detaliului, pe pregnanță semnificativă, pe conservarea ierarhiilor convenționale, cum ar fi suspansul religios: „murmuram, mă rugam, murmuram, / și-atunci, deodată, când nu se zărea nimeni și nimic / pe drumul ce parcă urca la cer, atunci apără un bărbat tânăr, / un străin cu o pălărie bizară, înfășurat în mantie și pelerină groasă; / se opri în fața mea, se dezbracă, așezând straiete / la picioarele mele și dispăru ca un fum”. Nuditatea implică un ritual cathartic, duce la transparență.

Breviarul cavalerului postmodern este un model de creație bazată pe intertextualitate convergentă, autorul folosind însemnări ale scutierului și biografului lui Don Pero Nino, o poezie de epocă, un text trubaduresc al lui Bertrand de Bom, o anecdotă din viața cavalerului. Citat apofatic, prin ceea ce nu conține, este *Codex Latinus Parasinus*. Procedul constă în multiplicarea punctelor de vedere privind un subiect dat. Autorul nu renunță la enumerațiile fastuoase. Subminarea seriozității este obținută

printr-un exces de seriozitate.

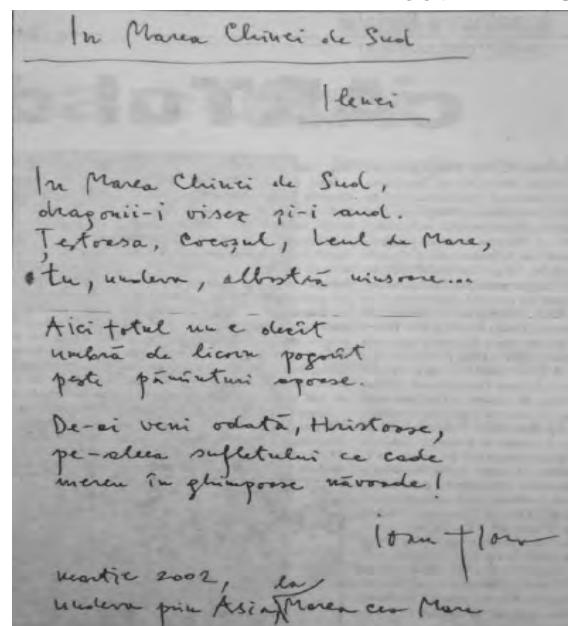
Tentația de a dezvăli prestanța textului este ostentativ aplicată poemului *Cărți a scrie* în care două splendide și, prin expresivitate involuntară, amuzante citate cronicărești țin între ele, ca feliile unui hamburger, povestea unui gurmand vorace și chefliu. Această parcelare/învrăstare/foitaj a lirismului este specifică lui Ioan Flora, ținând de o voluptate a grotescului și de o nestăvilită înclinație către ludic. Propensiunea pentru neconvențional, răsturnarea logicii, autoironia, umorul de tip balcanic sunt elemente consistente ale liricii poetului: „Se făcea că stăpânul nostru, Comandantul Bătăliilor alunecă din sa / sub povara loviturilor de sulite și iatagane, dar se cocoță numaidecât / pe o globă și călări de-a-ndărăteala până la malul fluviului, / iar mai apoi, prin apă, înspre corabia năucă / plutind în josul Dunării” (*Cu capul descoperit, călare pe o iapă albă*).

Prezența Medeei este spectrală, simbolică. Ea ține de caracterul determinant feminin al realității, de fertilitatea acesteia, de disimulările și ritualizările ei, de ranversarea imprevizibilă a sensurilor, de capacitatea de a iubi și de a urî, de a naște și de a ucide totodată, de aspectul iluzoriu/hibrid al lumii, ca într-un palimpsest al adevărilor care sunt relative, chiar contradictorii, care se suprapun, se pătrund și se contopesc. Trecutul și prezentul, erosul și moartea, religia și războiul, solemnitatea și ironia sunt simbiotice. Poetul sugerează un evantai de ingini care umplu existența cărții: omul istoric (războinic), omul empiric, omul metafizic, omul fabulos.

Doamna din Pustiu, o Medee dezafectată, subiect al unei observații complexe („Proiectul are o dimensiune artistică, dar se vrea și o investigație sociologică / antropologică și filosofică a singurătății, a înstrăinării și a părăsirii ca fenomene / specifice lumii moderne.”), are convingerea sfârșitului de istorie: „stau în urzi și zbeg, și pică mere ionatane, / și cireș, / și pere; / pică prin iarbă și putrezesc, nu le are nimeni treaba; / atunci sămț io mai tare pustănătatea, când mă uit la pomii ăștia...” (*Despre singurătate, fântâni și morminte*).

Poemul final, *Iapă Dunărea*, proclamă necesitatea insurgențelor distructiv-edificatoare, a schimbării la față: „Vai! chiar că-mi cădea mucusul după o ploaie, o viitură, / o rupere de nori pe harta poeziei române, cu răuri / strămutate din matcă, / cu poduri de gheață prăbușite în lanuri de secară”. Carte a metamorfozelor continue ca forme ale travestirii realului, carte a rafinamentelor intertextuale, a comunicării totale, volumul lui Ioan Flora demonstrează competența de manipulare și travaliul mereu himeric de proliferare a formelor de care este în stare poezia.

Paul ARETZU

la Aniversară

Ana-Maria Păunescu 35

Gramatică

Am scris cu „î” din i o poezie
Pe restul de cenușă dintr-un prag
Și un articol hotărât deodată
S-a coborât în ochii celui drag.

Nimic nu îmi părea contrar pe lume,
Nici nu știam de unde am pornit,
Priveam în jur și mă pierdeam continuu
În crucea grea ce tremură-n granit.

Apoi amestecam în minte vestea
Cu vești mai vechi, din tragic adăpost,
Și un adverb cădea în gol, de teamă,
Să nu-l învețe punctul pe de rost.

Și, mai în noapte, când abecedarul
Lipea în mii de straturi anul nou,
În paranteze ascundeam trădarea
Ce odihnea tomnatic în cavou.

Până acum, când î din i se-ntoarce
Cu chipul către tine, indecis,
Și se întreabă cum, dintr-o cenușă,
Tocmai pe el l-am azvârlit în scris.

Iar eu răspund umil la acuzații
Și mor cu vârsta ce mă închide-n ea,
Semnând finalul unei seri banale
Cu virgule și mulți de â din a.

Moartea și iar moartea

Am tot visat că mor și că deodată
Îmi crește dinspre mână un picior,
Că nu am aer să respir lumină
Și, de-ntuneric, înc-o dată mor.

Apoi deschid cu vârf de zaț albastru
Un clopot mare, de furnir ușor,
Și mă rostogolesc spre malul mării
A treia oară să-ndrăznesc să mor.

Întorc, de teamă, cheia într-o poartă
Și limpezesc o haină din decor,
Și casc în somn, ca la o înviere,
Trezindu-mă din moarte ca să mor.

Și de atâta moarte-nchisă-n moarte,
Nu mai sunt om, ajung un semn de carte.

Creion

Am rupt creionul zilelor cu care
Îmi adormeam un gând sau un reproș
Și mina lui s-a risipit deodată
În fumul iernii ce ieșea pe coș.

Am vrut să îl refac, din grea căință,
Să întrezesc un haos din cărbuni,
Dar anii vechi s-au scris deodată singuri,
Ștergând în negru anii cei mai buni.

Creionul rupt se-mprăstia în poală,
În cercuri fără simț și haz,
Iar fumul de pe horn ținea întreagă
O rută ce se-mpotmolea-n macaz.

Creionul galben din sertarul rece,
Murind se înnopta spre mâna mea,
Ș-aproape ros în sfânta sa plecare
Din amintire parcă se-ascuțea.

Și revenea plângând alb-gri spre mine,
Bolborosind crochiul său abrupt,
Și, răstignit, își împletea conturul
Cu umbra mâinii drepte ce l-a rupt.

Clopote

Mi se lungește zarea, în drum spre nemuriri,
și clopotele lumii spre mine se retrag,
De parcă ziua asta e ziua-ntregii firi,
De parc-aș sta în casă ca-ntr-un sicriu de fag.

Și vine iarna mare, și vine iarna blândă,
Cu toate se adună timid la ușa mea,
Iar valul dinspre dangăt în larguri se scufundă
Căzând din adâncime direct în vârf de stea.

Cu zilele de-o seamă, cu morțile de mână,
Cu lacrima în palme, cu inimile-n teci,
Se-adună-n calmul iernii un vers ce tot îngână
Și pietrele prea calde și mâinile prea reci.

Scriu poezie. Iată. Mi-e pulsul iarăși harnic.
Simt clopotele lumii zâmbind în greu granit,
Aud cum vine iarna în dialog zadarnic,
Adorm visând un viscol. Și uit că n-a venit.

Vis cu colț de pâine

Visam un colț de pâine și mă-nnoptam în ceață,
Visam un colț de aer și înghețam treptat,
Iar răscolirea zilei îmi viscolea ninsoarea
Cu tot cu tâmpla neagră ce minte c-a uitat.

Argumentam ocazii și nemuream cu mintea
O haină veche, roasă, un rest de adăpost
Și frunzele de toamnă îmi încolțeau în creștet
Și se duceau, prin muguri, pe unde eu n-am fost.

Cișmelele din minte mi se-ncurcau cu rândul,
La întâlniri ratate, iubiri ce nu s-au nins,
Iar ochii palmei mele priveau timid în față
Arzând la focul tandru care demult s-a stins.

Cu toate și cu toții, cu limpeziri de arme,
Cu glonțul pe o țeavă cu corpul ruginit,
Din colțul strâmb al pâinii creșteau un fel de brațe
Ce se-ndreptau spre oameni pe care i-am iubit.

Iar eu, în visu-mi rece, îmi potoleam strănutul
Și fulgerul de-amiază mi se plimba prin mâini,
Visam un colț de aer, iar lacrimi fără țintă
Îmi șiroiau pe pleoape, spre colțuri vii de pâini.

Toate poeziile

N-am mai scris de mult poezie.
Pentru că am trăit-o.
Și, totuși, în noaptea asta, mă simt
Mai aproape ca oricând de
Tot ce n-am mai scris, în acești
Ani deghizați în luni,
Acești ani care se traduc în poeme nescrise.
Mă gândeam la tine.
Și muream.
Apoi mă gândeam la mine.
Și îmi dădeam seama că abia atunci
Mor.
Toate poeziile pe care nu ți le-am scris
Se vor întoarce, (Într-o zi,
O zi de-o vârstă cu copii)
Împotriva noastră.
Și ne vor aresta.
Și ne vor condamna.
Și ne vor obliga
Să mai încercăm o dată să ne trăim povestea.
Și să o și scriem.
Toate poeziile pe care nu ți le-am scris
Îmi blochează, des,
Nepermis de des,
Bătăile inimii.
N-am nici douăzeci și șase de ani
Și, totuși, simt uneori o gheară în stânga.
Sunt poeziile pe care nu ți le-am scris.
Toate poeziile pe care nu ți le-am scris
Au rămas undeva,
Agățate între cântecele care îți plac
Și cântecele care încă nu s-au scris.
Le văd dimineața.
În zilele de toamnă.
Le simt în tâmpile noaptea.
În clipele de iarnă.
Toate poeziile pe care nu ți le-am scris
S-au resemnat și tac, undeva, între cordul meu
Și ochii tăi.
Undeva, între sălile de așteptare ale lumii de ieri.
Sau de azi.
Fac cu rândul.
Lucrează în tura a treia
Pentru idilica noastră fericire.
Și, totuși, ce ironie!, nu reușesc niciodată
Să îți ducă la bun final misiunea.
Toate poeziile pe care nu ți le-am scris
Mă sufocă.
Le-aș scrie, doar ca să mă lase să respir,
Dar mi-e teamă
Că nu cumva
Să te pierd de tot,
Dacă, din hărnicie sau egoism, le trec din lacri
mă pe curat.
Mi-e teamă.
Nu cumva să te scriu de tot.
Și să mă trezesc iarăși singură,
Lângă o carte, frumos tipărită,
Pe care scrie numele meu.
Și-n care toți vor crede că ești.

Părinți

Mai sunt părinți de-ai noștri-n cimitire,
Le e pământul așternut și pat,
Nu-i auzim, n-au dreptul să respire,
Mormintele de dor li s-au surpat.

Și cruci de lemn se-amestecă-n zidire
Și foc greoj de candelă sunt ei,
Mai sunt părinți rămași în cimitire
Și pașii lor mai murmură pe-alei.

Și când li-i sete, într-o vară lungă,
Către fântână se grăbesc, pe rând,
Și beau puțină apă, să ajungă,
Și în pământ uscat se-ntorc, uitând.

Nici lacrimi nu mai au ca să îi poarte,
Să-și vadă fii, distanțați și reci,
Mai sunt părinți uitați în câte-o moarte
Și pașii lor mai umblă pe poteci.

Abia târziu, când ceasul fără oră
Ne face semn că este iarnă iar,
Un gând de sărbătoare îi imploră
Și suntem toți. În amintiri, măcar.
(din volumul *Toate poeziile pe care nu ți le-am scris*)

Bata Marianov

Premiantul întru Brâncuși

Cine e cel care și-a adjudecat anul acesta *Premiul Brâncuși*?

Bata Marianov s-a născut în ziua de 23 aprilie 1943 la Timișoara și a absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București în 1970. La sfârșitul anilor '60, într-o cronică de expoziție, criticul Petru Comarnescu remarcă două debuturi excepționale, descoperite între cei care expuneau pentru prima dată în calitate de „artiști” în Sala Ateneului Tineretului din Aleea Alexandru nr. 38: pe Șerbana Drăgoescu, olteancă născută la Craiova, care atrăgea atenția privitorilor printr-o serie de gravuri în lemn executate cu o anume finețe, într-un colorit aparte și cu imaginație filozofică și deopotrivă poetică (și care avea să confirme definitiv, în 1977, cu tapiserie, la Bienniala de la Lausanne), și pe sculptorul nostru, pe care-l „citește” așa cum trebuie încă de la început: „Bata Marianov preferă compozițiile în lemn, pe care-l cioplește cu vădită pricepere, cu un rar simț al proporțiilor și armoniei. *Îmbrățișare*, *Zbor*, *Simetrie*, *Icar*, se desfășoară viguros în spațiu, emoționează prin sugestia omenescului, deși formele sunt mai curând geometrice. Modulațiile unui *Tors* de lemn ars oglindesc sensibilitatea și lirismul tânărului artist, nu numai darul de a construi simplu și viguros. Guașele sale au uneori aceeași forță sugestivă ca și sculpturile, ceva de *Miraj cosmic* (titlul unei lucrări) sau de structuri fabuloase. La Ateneul Tineretului constatăm mereu debuturi surprinzătoare. Apar generații de tineri excepționali de talentați și dornici de serioasă afirmare”. Bata Marianov a fost la începutul carierei profesor la Liceul de Arte din Timișoara, din 1971 este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, în 1975 expune la București, expoziția aceasta confirmându-l definitiv sculptor pe lista scurtă a celor ce aveau să conteze pe scena artelor contemporane de la noi și de aiurea.

Din „motive întemeiate” difuzarea publică a catalogului expoziției a fost interzisă de către cenzura vremii... Cu un an înainte, un alt „gibon” - e vorba de Florin Codre - născut și el tot în 1943, și tot în aprilie, expuse la Simeza și se bucurase de un același succes de public, ca și în rândul colegilor. Andrei Pleșu-i prefăcase catalogul.

Bata Marianov s-a remarcat în Simpozioanele de sculptură din epocă, a fost prezent cu o bună periodicitate și în expozițiile colective, s-a asociat cu alți colegi artiști în vestitul „grup 9 + 1”, cel care a făcut nu doar istorie în epocă. Apoi „a defectat” în Germania în 1984 unde stă cinci ani, după care încă șase-i petrece în Franța.

Se întoarce acasă în 1995, „inventează” Fundația pentru Arte Vizuale

„ARCA” și pune la cale două acțiuni de mare suprafață culturală și recunoscută deschidere: Simpozionul se sculptură de la Gârâna (1996-1997) și Parcul cu sculpturi monumentale de la Caransebeș (2003-2007).

După ce întreprinde un pelerinaj la muntele Atos în 1999, publică prima carte - „Trecerea nimicului prin ceva” - la editura Crater din București, editură fondată de sculptorița Valentina Boștină.

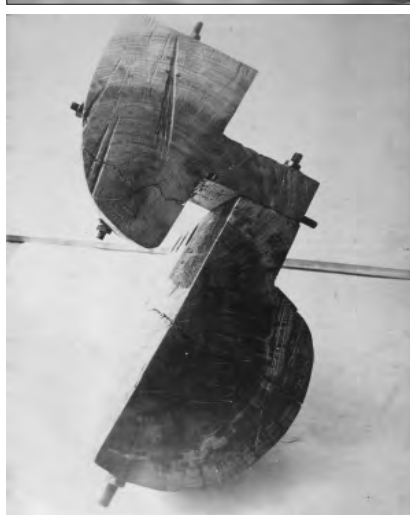
Din anul 2010 este membru al Uniunii Scriitorilor. Toate cărțile scrise de Bata Marianov vă sunt recomandate în revista noastră și de Librăria Mare din... Piața Mică.

A luat mai toate premiile: Premiul UAP decernat artiștilor din Diaspora - 2020, Premiul Național pentru întreaga activitate „Opera Omnia” din partea Uniunii Artiștilor Plastici - 2023, iar în 2025 - Premiul Național „Constantin Brâncuși”, acordat de Institutul Cultural Român în parteneriat cu Centrul de Cercetare, Documentare și Promovare Constantin Brâncuși din Târgu Jiu. Ceremonia a avut loc marți, 25 noiembrie ac. în Sala Mare a Institutului Cultural Român din Aleea Alexandru nr. 38. Regret, și nu numai eu, că Sărbătoarea decernării Premiului Brâncuși nu s-a întâmplat să aibă loc la... Târgu Jiu. Cum s-ar fi convenit și cum s-a mai întâmplat. Să le fie mai comod organizatorilor să facă drumul până la București!?

Dar... ce frumoasă întâmplare! Cândva, în același spațiu - pe atunci Sala Ateneului Tineretului - sculptorul Bata Marianov debutase expozițional în anul... 1969.

Am fost și de data asta la fața locului. Și am stat de vorbă, am „socializat” cu artistul premiat. Și mi-am adus aminte: Cred că l-am întâlnit prima dată la o „reuniune studențească” la care cânta formația „Coral” condusă pe-atunci de chitaristul Dan Lecca, pe undeva prin podul Institutului de Arte, un spațiu neconvențional vestit printre studenții amatori de rock, am fost și la vernisajul expoziției din 1975, al cărui catalog „cu cântec” figurează de atunci în inventarul nostru de la FilipArtGallery, am vizitat de vreo două ori Parcul cu sculpturi de la Caransebeș, i-am citit două dintre cărțile-i de autor, am schimbat câteva vorbe și cu ocazia vernisajului expoziției de la Târgu Jiu, curatoriata cu ceva ani în urmă de Vlad Cioban și, iată-ne, acum, în postura de „a negocia” cu Bata Marianov - cel care a primit Premiul Național „Constantin Brâncuși” pentru anul 2025 -, condițiile prin care cele patru pagini - pe care i le pune la dispoziție „Gazeta Gorjului” în numărul de Sărbătoare al lunii decembrie -, se vor constitui parte în cuprinsul unui viitor Dosar de... Colaborator al revistei noastre.

Aște-i mai lipsea!... (v.v.)

Cristian Liviu Burada

Pluta Meduzei cu poet

M-am împrietenit de curând cu cineva care-și zice poet
Mai auzisem cuvântul acesta cândva
Fără să-i dau prea multă atenție
N-am înțeles niciodată exact
Ce face un poet - îmi era și greu să-l întreb așa direct
la spune amice tu cu ce te ocupi de fapt
Mai exact ce știi să faci...

Șimțisem că ceva este în neregulă cu el
Deși în majoritatea timpului părea aproape normal
Adică știa să bea un vin bun
Să rădă să bârfească chiar să și plângă
(Mai mult în el însuși - ce-i drept)

Într-o seară la un pahar tot bârfind și râzând
De toată lumea asta din jurul nostru
Am prins curajul de care nu avusesem parte până atunci
Și l-am întrebat cu ce se ocupă - mai exact ce știe să facă

Mi-a răspuns zâmbind amar - eu sunt un fel de clepsidra
Prin care se scurg viețile celor ca tine
Dar vezi tu - a continuat - eu nu mai pot avea propria-mi viață
Fiindcă mă ocup zi și noapte fără odihnă cu cititul în semne
În semnele pe care le lasă să curgă firele de nisip
Ivite între respirațiile voastre

Prietene - îi zic - nu m-ai lămurit deloc
Sincer să fiu cred că ești cam dus cu pluta

Exact asta voiam să spun - a continuat cel care-și zicea poet
Sunt într-adevăr precum pe o plută - Pluta Meduzei - dacă vrei -
Unde ne înghesuim cu toții - unii aproape morți de foame și de sete
Alții schilodiți și bolnavi de toate bolile lumii - striviți între zile și nopți
Abandonăți în mijlocul furtunilor - dar uite îți fac o mărturisire
Eu sunt singurul care mai are speranță
Că vom putea ajunge la un liman

Măcar câțiva dintre noi...

Vără suprarrealistă

Vară incandescentă cu heruvimi bronzăți
Și cu arhangheli negri dogoritori hipnotici
Cu-apusuri precum sorții încremeniți în zaț
Și răsărituri mate pitite-n nori narcotici

Abia mai poți ivi dorința de a fi
Și ea dogoritoare prelinsă abisal
Se scurge totul parcă-ntr-un ceas de-al lui Dali
Ce sprijină pe-o cârjă ca pe un pedestal

Cerșind ziua de mâine ca pe o vindecare
Chiar dacă te aștepti ca ultima să fie
Acum orice silabă te chinuie te doare
Și ai vrea pulverizat tot duhul din stihie

Dar n-ai ști cum și-ai trece iar hotarul
Însă toți heruvimii-ți vor cere înapoi darul...

Semințele cometelor

Să continuăm știam că nu se poate
Așa simplu cu un abur de poem
Ivit din ploi sau galaxii trădate
Tocmai acum când mai tăcuți suntem

Deși ar fi răspunsuri - nimeni nu întreabă
Nici de vreun soroc ce nu mai vine
Nici de minuni reinventate-n grabă
Și vânturate-n trupuri drept destine

Deja ni s-au ascuns oasele-n pietre
Albite de saliva unor milenii fade
Privirile ni-s duse-n imense diametre
Urmând să se topească în cascade

Iar tu îmi ceri să-ngrop în stinse vetre
Semințele cometelor nomade ...

Festin

De câteva toamne zilele mele trecute sunt duse în goană
Pe copitele aurite ale jertfelnicilor cai
Departate într-un hău sub o bulboană
Bine ascunsă nu prea departe de rai

Știm - îmi șoptesc câțiva arhangheli fără noroc
Încă prinși în strânsori de icoane - știm că te doare
Dar trebuie să înțelegi că la un anume soroc
Suntem obligați să facem un fel de salubritate
Și te vom scăpa foarte ușor
De ceea ce nu-ți mai este folositor

Cu zilele care ți-au mai rămas din întâmplare
Poți să plătești un festin unde să te bucuri zgomotos
Fără să mai fii apăsător de cele care
Nu ți-au fost nicicând de vreun folos

Ce a mai rămas din visurile tale arzătoare iată
Deja rușinat le porți ca pe o cocoșă
Curând vei dori să te eliberezi de îndată
Și de această iluzie lașă

Din zilele și visurile toate câte vor fi fost
Purtate pe copite de cai jertfelnici
Ploi inverse vor rânduie un compost
Pentru mulți alții cu tine identici...

De câteva toamne pe înserate jertfelnici cai
Duc în goană pe copite aurite zilele mele trecute
Departate într-o vale într-un hău
Sau într-o grădină nu prea departe de rai

Viperă îndrăgostită vara

Viperă îndrăgostită - vara aceasta
Se târăște pe caldarâm

Până spre dimineață îmi fusese inel de logodnă
Înfășurată languros pe deget
Acum mă urmează supusă prin cetate
Dar la apus ca un ștreang jucăuș mă va sugruma
Apoi mă va prefăce într-o biată furnică
Și tot ea mă va înghiți cu iubire

Iar când în toamnă probabil mă va elibera
Cu siguranță nu voi mai fi nimic ce-am fost
Poate mă vor recunoaște câțiva prieteni
În rugini unde apun
Toate marile iubiri
De-o vară...

Poeme nimb

Praful de pe cuvintele încă nerostite
Lăsați-n dodii de bicisnici gnomi
Cu zvâcnite uitate printre site
Din litere-ncrustate pe atomi

Până mai ieri ninsese pe o liră
Cu corzi ascunse-n tresăriri cuminiți
Făcând să pară că respiră
Poemele care nimbează sfinți

Printre torenți galactici de tăcere
Fără memorie în șoaptă decăzut
Nu sunt ursite ca să-i poată cere
Păcatului să nu-i mai fie scut

E praf stelar - nu vine - nu se duce
Totem aproape ferecat în cruce..

Ioana Mischie - de la inovație imersivă la cinematografie premiată

Originară din Gorj, Ioana Mischie s-a impus ca una dintre cele mai inovatoare și apreciate regizoare și scenariste ale generației sale. Talentul său se manifestă la intersecția dintre cinematografie clasică, arta imersivă și tehnologia de ultimă generație, fiind recunoscut atât în România, cât și pe plan internațional. De la festivaluri prestigioase precum Cannes sau Venice, până la competiții dedicate realității virtuale în Portugalia, India sau SUA, creațiile sale transformă povești locale în experiențe universale, explorând teme profunde precum solidaritatea, empatia, reziliența și forța transformatoare a artei.

Parcursul profesional și internațional

Ioana Mischie și-a început cariera prin proiecte cinematografice și imersive inovatoare. În 2024, proiectul său de realitate virtuală „Human Violins VR” a fost recompensat cu premiul European XR Award pentru Best Art Direction la Bruxelles. Această distincție a evidențiat creativitatea și profunzimea emoțională a experienței, care îmbină muzica de vioară cu realitatea virtuală într-un mod multisenzorial. Participanții nu doar aud, ci și simt vibrațiile sunetului, într-o arhitectură muzicală tridimensională, auto-generativă, ce transformă durerea și suferința în speranță și reziliență.

Proiectul, născut dintr-o inspirație personală legată de tatăl regizoarei, se bazează pe evenimente istorice reale din timpul Holocaustului, când evreii alegeau vioara ca simbol al identității și al supraviețuirii. În centrul narațiunii se află Alma, o ființă fragilă dar cu forță interioară remarcabilă, care prin muzică transformă lumea din jur. Succesul acestui proiect a fost completat de numeroase premii internaționale, inclusiv la Festivalul Internațional de Film din Guanajuato, Mexic, pentru cea mai bună narațiune VR, și Marele Premiu pentru Realitate Virtuală la Festivalul Cine Tejo din Portugalia.

În 2025, Ioana Mischie a fost

selectată în Cannes Immersive Market, primul eveniment internațional dedicat divertismentului imersiv și interactiv în spații publice, unde a prezentat proiecte de top dezvoltate prin asociația Storyscapes, pe care o co-fondează. Printre acestea se numără „Tangible Utopias: Urban Futurism”, „DreamNA: The Afterlife” și alte experiențe audio-vizuale de tip LBE (Location-Based Entertainment), care combină vizualuri spectaculoase cu concepte narative sofisticate, transformând modul în care publicul interacționează cu poveștile. Participarea la Cannes a consolidat poziția sa ca trendsetter global în arta imersivă, permițându-i să aducă povești locale pe scena internațională și să inspire generații de creatori.

Realizările cinematografice recente

Pe lângă proiectele imersive, Ioana Mischie s-a afirmat și în cinematografia clasică. Filmul său „Catane”, o comedie inspirată din fapte reale, a avut premiera mondială la festivalul IFFI Goa și a fost nominalizat la Hollywood Music in Media Awards pentru cea mai bună muzică originală. Filmul explorează tradițiile românești, solidaritatea comunității și creativitatea oamenilor în fața dificultăților, urmărind povestea unui sat aparent uitat de lume, în care locuitorii dezvoltă soluții ingenioase și umoristic-sophisticate la problemele lor.

Avanpremiera filmului a avut loc în decembrie 2025 la Târgu Jiu, într-un eveniment care a reunit oficialități locale, oameni de cultură și profesori. Ioana Mischie a avut un moment emoționant în fața publicului, mulțumindu-le părinților săi, Sanda și Nicolae Mischie, pe care i-a descris drept repere fundamentale în viața și creația sa. Filmul, filmat în pitorești sate din Munții Apuseni, se va lansa în cinematografele din România începând cu 26 ianuarie 2026, mizând pe recomandările spectatorilor, într-un demers lipsit de buget pentru publicitate.

Scenariul filmului „Catane” a fost dezvoltat încă din perioada studiilor universitare la UNATC și a

fost apreciat la nivel internațional în programe precum Berlinale Talents - Script Station, Sundance Workshop, Cannes International Screenwriters Pavilion sau Les Arcs Film Schools Village, obținând premii pentru „Cel mai bun scenariu” la Manaki Script Lab (Macedonia) și FEST New Directors | New Films Pitching Forum (Portugalia).

Impact și contribuție culturală

Ioana Mischie este bursieră Fulbright la USC - School of Cinematic Arts din Los Angeles, California, și a debutat ca regizoare în Marea Britanie cu seriale documentare pentru Channel 4, înregistrând un număr record de vizionări. Opera sa explorează un gen inovator numit ficțiune noetică, iar proiectele sale includ primele francize imersive multi-player și filme integrate creativ cu AI, fiind un exemplu de sinteză între inovație tehnologică și narativitate artistică.

Pe plan cultural, Ioana Mischie promovează povești cu valoare socială și educațională, conectând publicul la teme universale prin intermediul artei vizuale și experiențelor imersive. În același timp, implicarea sa în dezvoltarea Asociației Storyscapes, ce aniversează un deceniu de inovație transmedia, reflectă dorința de a construi un impact durabil în domeniul audiovizual și de a sprijini noile talente românești în fața unui public global.

Ioana Mischie reprezintă un simbol al excelenței românești în artele vizuale și în cinematografie. De la realitatea virtuală la producțiile cinematografice, de la povești locale la recunoaștere internațională, regizoarea gorjeancă demonstrează că talentul, perseverența și originalitatea pot transforma experiențe artistice locale în adevărate repere culturale globale. Prin proiectele sale, Ioana Mischie reușește să inspire, să emoționeze și să deschidă noi orizonturi pentru public și creatori deopotrivă, consolidându-și astfel poziția de artistă vizionară a timpurilor noastre.

Izabella MOLNAR

Am fost la film...

La Cinema City din Shopping City Târgu Jiu, a avut loc avanpremieră filmului „Catane”, o producție realizată cu multă sensibilitate de regizoarea și scenarista Ioana Mischie.

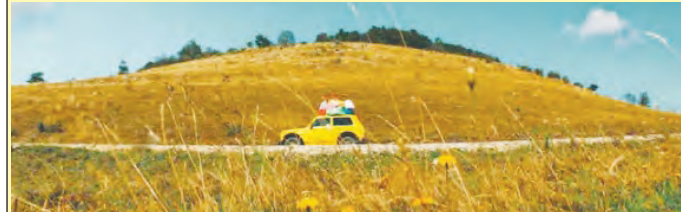
„Catane” este lungmetrajul de debut al Ioanei Mischie, scenariul filmului a pornit ca lucrare de licență la UNATC „Ion Luca Caragiale”, primul draft datând din 2011. Scenariul a primit mai multe premii în străinătate (Macedonia, Portugalia). Filmul este coproducție România-Italia, realizat de Studioset Production și Storyscapes (România) cu Mammut Film (Italia), cu sprijinul Centrul Național al Cinematografiei (CNC), fondului Eurimages și partenerilor de finanțare italieni.

La marginea Munților Apuseni, acolo unde drumul devine potecă și poteca devine umbră, se află un sat ascuns de lume: Catane. Un sat mic, dar încăpățânat, în care oamenii au învățat că pentru a supraviețui, uneori nu e destul să fii isteț - trebuie să fii și foarte, foarte solidar.

În Catane, toți sătenii, de la cei bătrâni până la cei tineri, declară cu mândrie că sunt persoane cu dizabilități. Nu pentru că ar fi, ci pentru că altfel nu ar putea să-și țină satul în picioare. Așa au găsit ei o cale de a rămâne împreună, de a nu pleca în lume, de a nu se risipi. Toți trăiesc într-o strânsă înțelegere și într-o învârtă bine făcută, în care fiecare își joacă „rolul” pentru binele celorlalți.

Dar într-o dimineață, când ceața încă dormea peste dealuri, în sat apar trei străini cu serviete negre și priviri curioase. Sunt inspectori trimiși de la oraș, oameni obișnuiți cu hârtii, tabele și legi, nu cu păduri, căruțe și viață trăită după reguli nerostite.

Hotărâți să descopere „adevărul”, inspectorii încep să scotocească prin casa fiecăruia. Dar ceea ce descoperă nu seamănă nici cu fraudă, nici cu neglijența. În loc să vadă oameni care trișează sistemul, găsesc o comunitate șlefuită de vreme și nevoi, în care oamenii știu să

se ajute, să împartă, să reziste. Fiecare sătean are o poveste: unul nu vede prea bine, altul nu poate umbla repede, dar ascultă vântul și știe când vine ploaia. Și toți, absolut toți, își îmbrățișează „slăbiciunile” cu o naturalețe care îi lasă pe inspectori veniți de la oraș fără replică.

Pe măsură ce zilele trec, Catane începe să-i schimbe. Acolo, în satul ăla aparent rupt de lume, inspectorii încep să înțeleagă ceva ce nu se învăța la facultate și nu se trece în rapoarte: că legea e una, dar viața altceva. Că adevărul nu e mereu alb-negru. Că uneori oamenii își inventează propriile reguli pentru a supraviețui, iar aceste reguli, oricât de ciudate par, au o logică profund umană. Satul îi poartă prin ritmurile sale, prin umorul amar al localnicilor, prin tandrețea secretă cu care se protejează unii pe alții. Și încet-încet, inspectorii încep să se întrebe:

- Oare noi venim să judecăm? Sau să înțelegem?

„Cireșa de pe tort”, în viața oamenilor uitați parcă de timp, este venirea cu ajutorare a președintelui... aflat în plină campanie electorală. La final, străinii pleacă altfel decât au venit. Cu mai puține certitudini, dar cu mai multă înțelegere. Cu mai puțină dorință de a impune reguli, și cu mai multă curiozitate față de lumea care nu încapă în reguli. Lăsând satul exact cum l-au găsit: unit, creativ, încăpățânat și plin de viață - un loc care își inventează propriul adevăr ca să poată exista. Catane e respirația timpului, satul se comportă ca un organism viu, care nu se teme să fie vulnerabil, care știe să rădă, să plângă și să se ascundă de vreme și de lume, dar care nu încetează să existe. Când vezi filmul, simți cum respirația satului se cuplează cu a ta: te încetinește, te obligă să observi detalii, să înțelegi, să te întrebi. Și poate că e amar pentru că realitatea de ieri este realitatea de azi și - din păcate - pare să fie și realitatea de mâine, dar în Catane încă există șansa ca oamenii să inventeze reguli care să o transforme în ceva de trăit, nu doar de suportat.

Imaginile și muzica filmului se împletesc atât de bine că par a fi, de fapt, o poezie.

Este o poveste despre toleranță, empatie și împăcare într-o lume a contrastelor. Filmul ne amintește că nu tot ce pare greșit sau ciudat e rău. Uneori oamenii găsesc soluții neașteptate ca să rămână împreună și să trăiască demn. E despre solidaritate, ingeniozitate și umanitate. Filmul e plin de momente amuzante, dar și sensibile. Arată cum oamenii pot să fie buni unii cu alții, chiar și când lumea din jur pare complicată sau nedreaptă...

Un film care pare un „altceva” în cinematografia românească, un alt început, un film care trebuie văzut.

Alexandru BĂLUȚĂ

la Aniversară

Cristian George Brebenel 70

Geometria trupului

I

Arc peste curbura pământului,
acesta este trupul meu ce se încovoie
sub fiecare întrebare.

Și plug poate fi,
rătăcit printre brazdele de cuget.
Ai deștelenit oare destinul, trupule?
mă găsesc întrebându-mă
în oglinda apelor stătătoare.
Argintul lor întreținut de cer
mă reflectă și mă farmecă.
Și pământul e precum un dor de plutare,
o cușcă de steiuri
printre gratiile paralele ale pădurilor,
sau maluri de ape curbate toate în
dimensiunea omului.

II

Am înțeles majestatea turnului din care
privesc pământul!
E trupul meu.
Cărămizile lui roase de clasicism,
porțile lui romanice încărcate de
ospitalitate,
zveltețea gotică a mișcărilor sale
în pluralitatea ogivelor,
foișoarele lui romantice prin care plutesc
ca niște divine umori, igrasiile sufletului.
Ce trufie în exuberanța lui eclectică
de a susține cerul
cu șubredele-i scări de calciu!
Trupul meu împământenit în nisipurile
mișcătoare ale nostalgiei
are o majestate pe care
fumurile gândurilor o acoperă;
doar noaptea steaua lui polară
se așează în verticala locului
vestind tuturor magilor nașterea sa
aristocratică în întrebare.

III

Cine poate să-mi caute trupul?
În ce visticie?
Oare în păienjenitul gândurilor mele?
Îl spulber cu brațele și
se regenerează cu forța disperării.
Îl caut în subsolul humei,
acolo unde apa primordială modelează;
prăpăstii și mirarea că
nu rămâne niciodată singur.
Oricând este o încrâncenare
în lupta lui cu viața,
apropierea poeziei de moarte și spațiile
visului cu lucirile-i negre.
Prin el ard ruguri plantate
de o închiziție stupidă,
tribunale eclesiastice ce nu mă pot
îmbrățișa și iubi
niciodată, niciodată, niciodată.
corb negru ce sunt pe meterezele turnului.

Obsesia confesiunii

I

Le cer prea mult vocalelor
și le răstignesc prin puțul gurii
în căutare de sensuri.
Iar dacă aş urma cursul vieții
m-aș îmbogăți de gustul morții
și al distrugerii.

II

Luptă tu, îngere din mine,
saltă lespedeza criptei
și aruncă-mă în aureola învierii,
rupe-mi tu giulgiul ponosit al epidermei
peste care a trecut viața ca o apă adâncă,
măinile mamei și ale femeilor mele,
sufletul vântului cercetător al furtunii,
îndreaptă-mă tu din starea de ispită
și înnobilează-mă de veghe.

III

Doamne, retoric mai sunt, dar adevărat,
cuvinte din coadă să sune
n-am pus niciodată
pe talerul vocalelor tale.
Cinstire am dat vorbeii
mai mult decât ponositului trup
vrând să arunc cuvintele în zăvoaiele
logosului.

IV

Șoimii de mine dresați
se așează pe mânuși străine
și zboară să-mi sfărtece ochii.
Disprețuitoare vânătoare
prin astfel de zăvoaie.

Iubire în manuscris

I

Cu ce argumente ne copleșim existența!
Ca niște bolnave boabe de grâu
aruncate în săracul hambar al trupului,
luciri de drumuri sub alte stele polare,
și câte și mai câte lucruri despre
care credeam că nu mă exprimă.

II

Cu ce argumentăm noi
lunga animozitate a intimității,
când tragem peste trupuri
obositele haine de dragoste?
O rupere de ritmuri
nemaîntâlnită pe tărâmul iubirii
și lașii care ne ies în cale înnodând poteci.
E un joc copilăresc sau chiar lumina,
sub forma unor îngeri liniari, ne ajută?

III

Trecem peste bariere
fără să ne spovedim în stânga și-n dreapta,
aici pe o măsuță se foiește o revistă cu zeci
de rețete,
reclame, ca viața să ne pară mai ușoară,
foiletoane și romane cu alte rețete,
cataloge în care gripa și dragostea ocupă
același podium.

IV

Speculăm somnul și ne aruncăm în mișcare,
obosiți de atâta moarte înainte de naștere,
cilim, cilim,
vântul a spart geamurile,
a întors foile la alte pagini
pe care s-a depus rugina metalelor din noi,
alte rețete demult încercate și
trupurile noastre ce se apleacă
seduse peste ele.

Viața

Viața este, așa, ca portul unei pălării.
Ți se potrivește sau nu ți se potrivește.
Fetrul ei negru, aspru sau moale,
după caz,
borurile largi sau dimpotrivă, înguste,
pe care curge
lava unei salive pline de înjurături,
pistoanele din recipientele răsuflării
ce-i mișcă piciorușele de reptilă,
frunzele copacilor ce-i cresc
în prelungirea ramurilor cardiace,
Zborul îngust, fin, liniar, al pleoapei obosite,
și alte jucării ce ne-o descriu
ca pe o pisică sălbatică
sau ca un zmeu de hârtie
ridicat în văzduh de mâna sigură a unui copil.

Mersul gândirii producătoare în lirica lui Lucian Blaga în viziunea Elenei Roată

1. Libertatea de manifestare a eului producător

În vara de dinainte de-a pleca în eternitate, Elena Roată (20 mai 1961 - 30 septembrie 2022) mi-a dăruit singura ei carte publicată, la origini o teză de doctorat, susținută cu profesorul meu din studiile-mi la Universitatea din Craiova, Eugen Negrici, celebrul doctinar al teoriei expresivității involutare.

Eugen Negrici elaborase o „sistematică a poeziei” (vezi Eugen Negrici: Sistematica poeziei, editura Cartea Românească, București, 1988, 174 p.) în funcție de libertatea de manifestare a eului producător; și identificase trei modele de producere prin implicarea diacroniei, tiparului stilistic, elementelor existentului: structurarea, transfigurarea, metamorfozarea.

Pe Lucian Blaga îl întâlnim, cu „Poemele lumii”, la categoria gândirii producătoare prin structurare, cu poeme precum „Stelelor”, „Legenda”, încadrate în „caseta” structurării cu adaos de sens. Din punctele de vedere ale maestrului (și ale conducătorului tezei de doctorat, Eugen Negrici - n.n., I.P.B.), Lucian Blaga practică metoda prelucrării cu atribuire de sens. Poezia sa e una de cunoaștere cu efect euristic, una conceptuală, bazată pe mecanismul de proiectare speculativ-metafizică și mitic-simbolică a imaginii-idee.

Într-o „Introducere în poezia contemporană” (editura Cartea Românească, București, 1985, p. 23-25), Eugen Negrici explicase în ce constă tehnica de a compune un poem a lui Lucian Blaga: în pregătirea străluminării finale, în împingerea poeziei în ideea poetică, în operația deschiderii violente spre absolut și în descoperirea unei relații inedite, în asediul ultimelor versuri asupra întregului text liric, reproiectat într-o manevră insolită a paradoxului, concomitentă cu găsirea unor căi nebănuite de comunicare între noțiuni, presupus antinomice.

Mașinaria care produce scânteia, interogațiile subversive (drept contraforți și coloane de sprijin), conferă intuiției poetului o perspectivă me-

tafizică, ce poate fi detectată pe axa sensului și a suprasensului.

2. De la critică la expertiză literară

Prin urmare, volens-nolens, Elena Roată a procedat precum i se sugerase în teza ei de doctorat cu un titlu clarificator: „Lirica lui Lucian Blaga sau despre mersul gândirii producătoare” (cartea a apărut poate prea târziu ca să mai fie corect transvaluată conform valorii ei reale în timp de către critica de specialitate, la editura Eikon din București, în anul 2022, în 302 pagini).

Autoarea, vecina mea de bloc, eminenta profesoară la Colegiul Național „Tudor Vladimirescu” din Târgu Jiu, cu o devoțiune exemplară pentru cariera didactică și pedagogică, o eseistă remarcabilă în puținul său timp liber (câci se risipa cu-o rară dărnicie în acțiuni cutezătoare, ca de pildă invitarea lui Matei Vișniec la Târgu Jiu, aducerea lui Octavian Paler ori a lui Solomon Marcus - n.n., I.P.B.), și-a dat seama că, printr-o disciplină severă, sisific asumată, își va atinge obiectivul propus: să depisteze modelul poeziei implicite, etapele discursului liric, modalitățile de structurare a lumii, traseul recuceririi dinăuntru a poeziei, drumul gândirii producătoare de la semn la semnificație în lirica blagiană.

Astfel, doctorul în filologie Elena Roată scormonește cu inteligență în jarul încă nestins al întemeierii ontologice a poeziei blagianesc, deopotrivă prizează cu o acuitate starobinski-ană temele expresionismului european, autohtonizate de Lucian Blaga prin revelarea tainelor prin cântec, prin valorizarea negativă a semnelor transcendente pe care eul producător le diseminează și le fixează metaforic în întrupări ale spiritualității explorate ascensional într-o lume desacralizată parcă ireversibil.

Din anul 1998, cea care practicase jurnalismul literar, emisiunile de televiziune, articolele de critică literară, cam sporadic, redactează monografia „Pompiliu Marcea sau despre mucenicia literelor românești” în anul 1998, în care își formează mâna, își cristalizează scriitura, își măsoară câștigurile, de lectură aprofundată, se concentrează pe evoluția formelor de expresie poetică și stilistică, în general și simultan pe semiotica vizualului, pe dinamica procesului de semnificare în poezia blagiană. Devine expertă în praguri de semnificare, distorsiuni de semnificant/izotopii de semn contrar, în inserția mitului în realitate, în stimularea gândirii producătoare de către centrele de iradiere mitică-simbolică, în executarea translației codurilor simbolice etc.

3. O metapoetică implicită și lămuritoare

Eugen Negrici remarcă în exercițiile analitice și exegetice, dublate de tribulațiile unei munci iscusite ale Elenei Roată, cele două coordonate de abordare selectivă a poeziei blagian (de sorginte schopenhaueriană) voința de compoziție și voința de coerență estetică.

Excluzând „determinările exterioare”, hermeneuta din Târgu Jiu (căreia i s-a decernat postum pe 19 decembrie 2022 titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Târgu Jiu - n.n., I.P.B.) proce-

dează intrinsec, descriind ansamblul de legi interne, interpretând profitabil, pro domo, dinamismul tensionat și convulsiv al imaginarului poetic.

Ceea ce întreprinde Elena Roată este de domeniul unei metapoetici implicite și lămuritoare de care face vorbire Irina Mavrodin (în „Poietică și poetică”, editura Univers, București, 1982, 205 p.).

Pentru Lucian Blaga, poezia - scoborâtă din filosofia sufletului nietzschean e animată de psihismul ascensional și de eterna întoarcere a aceluiași, însă în mișcare - afirmă autoarea unei asemenea lucrări de doctorat - constând în saltul fascinant, demiurgic, din grila critică în cea stilistică. Iar finețea instrumentarului folosit de ținută academică; metodologia indică la tot pasul percuția senzorială dinspre material (trup) spre spiritul exacerb și transorizant. Conceptele rulate, rotativ solidifică un imagism de substanță, structural creator și împins înspre esențializare.

Procedeele la care autoarea gorjeană recurge, ingeniozitatea unghiurilor de atac grăiesc - spon-te sua - de o autentică școală de poetică și de stilistică existentă, iată, deja, în urbea lui Constantin Brâncuși și a lui Gheorghe Grigurcu; Elena Roată înnoată, dezinvoltă, cu o viteză constantă, sigură pe achizițiile ei „științifice”, în siajul unor cunoștințe adânci și bine asimilate, organizate în bolerou ravelian. Dicțiunea teoretică îi e articulată cu acea grijă a trecerii în spațiul public, de fiecare dată împlinită de către Daseinul factic, sedus de o semnificativitate a timpului de ordinul lumii.

4. Originalitatea unei anumite autorități critice

Personal, apreciez preocuparea autoarei pentru aspectele de prozodie, versificație, verbalism autoreferențializat, îmbogățire a mesajului. În spatele fiecărei noi strategii doctorale pusă în joc, conștiința lucidă a scriitoarei Elena Roată reușește, admirabil, să întrevadă, cu mare claritate, structura generativă a textului blagian, unde, ca s-o citez - inepuizabilă, revelatorie, metaforatoare se coagulează în depozite circulare transcendentale și transdescendentale literare.

Deopotrivă subliniez originalitatea unei anumite autorități critice, care-i legitimează discursul îndrăgostit și fidel adevărului de „operă deschisă” a poeziei blagiene. La fel, evidențiez, ritualitatea derulării scanărilor efectuate pe corpul unor poezii emblematice și în context european, în care starea de în-creat și creația ca atare sunt expresia figurativului transfigurat.

Elena Roată și-a dovedit, cu prisosință, capabilitatea de restituire axiologică a mersului gândirii producătoare care a dat naștere unei paradigme virtual infinite și care va excela pe mai departe prin continuitate, literaritate, integralitate, esteticitate, artisticitate, calități ale operei lirice blagiene.

Aș alătura-o, fără să preget, grupului de cercetători ai operei poetice a lui Lucian Blaga, de pe meleagurile noastre, precum Lazăr Popescu, Zenovie Cărlugea, Ion Trancău, Gheorghe Grigurcu, adăugându-mi și propriul condei, cu modestia de rigoare (eu însumi dându-mi doctoratul în... Lucian Blaga - n.n., I.P.B.).

Ion POPESCU-BRĂDICENI

Considerații despre oameni și despre dezumanizările lor

Uneori, există dezamăgiri atât de adânci în relația cu oamenii, încât ai sentimentul că mai poți trăi doar în somn. Însă nu trebuie uitat niciodată că dezamăgirea este o stare de îmbolnăvire, iar ca o formă obligatorie a conștientizării trebuie conștientizat faptul că dezamăgirile nu țin atât de ceilalți, pe cât țin de noi înșine, ele sunt proiecții și așteptări proprii despre celălalt. De fapt, în realitate, sunt autoînșelări, devoalate doar de adevăr și acesta trebuie să devină pentru viațile noastre un obligat reper și direcție. În aceste situații, sufletele oamenilor au o înfierbântare de iad, este necesar să cadă peste ele un fel de zăpadă rațională și, totodată, introspectivă, în care să fie analizate propriile vini, multiple, de obicei. Oamenii pot fi mereu altceva de cât sunt, pot avea măști, proiecte, comportamente, demersuri, discursuri în discordanță parțială sau totală cu ei înșiși, cei reali, dar cel mai aproape de identitatea lor sunt faptele. În propria faptă, omul este cu mult mai aproape de identitatea lui decât este oriunde altundeva. Fapta se dorește a fi mai totdeauna măsura, este ultima întreprindere a unei firi identitare, este aspirația, hotărâre și concluzie asupra realității. Din acest motiv, într-un exercițiu obiectiv obligatoriu, trebuie respectată. Însa toate vorbele sunt forme foarte modeste de comunicare, tocmai din această cauză este preferabil de foarte multe ori scrisul, tocmai pentru că nu zboară, cum ziceau latinii. Dar și scrisul rămă-

reper stabil într-o lume cu o continuă schimbare, populată de oameni schimbători. Omul nu îi poate fi prieten omului, de foarte multe ori nu își poate fi prieten nici măcar lui însuși. Excepțiile sunt foarte rare și oricum acestea sunt identități ale unor paradigme comportamentale schimbate, cu repere și criterii existențiale schimbate. Numai prin cunoaștere omul se poate feri de aceste dezamăgiri profunde, numai prin conștientizarea naivității el își poate ameliora reprezentările și numai prin acceptare se poate vindeca. Însă toate acestea au nevoie de smerirea sinelui.

Altfel, o formă foarte subtilă, chiar rară, de invidiozitate a omului este sfatul, mai ales când acesta este făcut ca o profesie sau ca o falsă profesie. De regulă, necerut și recurent. Tocmai pentru că proiecția introspectivă este pe celălalt, ci nu pe tine însuși. În plus, se pierde din vedere tocmai cine produce acest sfat, natura și identitatea celui care uzează de această metodă extrem de perversă în ambele sensuri. Nu mai vorbim de faptul că sfatul este facilitat, de obicei, în interiorul unui anturaj și calitatea acestuia devine, la rândul ei, esențială în modificarea și agravarea falsului prin care sunt efectuate percepțiile și reprezentările lucrurilor. Cauzele celor care ni se întâmplă se află în noi înșine, acest adevăr ale cărui consecințe nu depind câtuși de puțin de acceptarea lui, produce efecte. Deci, și dacă recunoaștem, și dacă nu recunoaștem această banală realitate. În concluzie, numai smerenia clarifică și vindecă. Numai ea schimbă și repară realitățile noastre, prin care ne-am afectat noi înșine viața.

Un alt „domeniu” în care oamenii se risipesc cu asupra de măsură sunt sentimentele, acea „dragoste” pe care ei o găsesc prin cluburi, prin parcuri, la mare, la munte, în sala de gimnastică și la evenimente dansante. Menită a justifica desfrâul și a anula conștiința, această „dragoste” îi furnizează omului cel puțin nouă zecimi din toate problemele vieții. În această dragoste, se manifestă, de fapt, toți demonii lumii. Subiectul este mult prea amplu pentru spațiul alocat aici și în nici un caz propriu unei reviste. De fapt, în mai tot ceea ce înseamnă dragostea dintre oameni, aceasta este în majoritatea covârșitoare a cazurilor chiar minciuna pe care ei vor să o creadă doar pentru a avea o căutată importanță în proprii ochi. Majoritatea pierderilor omului se desfășoară exact în această zonă foarte abstractă, acesta este marele tărâm al irosirilor. Aspirație și, în același timp, locul comun, animalitate mințită, desfrâu justificat psihologic de sentimente reale sau false.

Se apropie sărbătorile de iarnă, omul este declarat, chiar cu emfază, de foarte mult timp, a fi o ființă socială. În această perioadă, mai mult ca oricând, își va căuta confortul în relaționări confortabile sau circumscrise cadrului familial, uneori obligatoriu. Însă, ca exercițiu introspectiv, ar trebui căutate momentele când ar putea să stea numai cu el însuși,

într-o singurătate ziditoare. Dacă această singurătate îl va înfricoșa, lucrurile sunt destul de grave, profunde cauze ontologice care produc despărțirea de rostul nostru de existență. Acesta este simptomul omului nefericit, omului îndepărtat de om. Ordinea va fi instaurată greu, trebuie schimbată mai întâi gândirea, raportarea, conștientizarea consecințelor ultime ale celor pe care le întreprindem, criteriile, sistemul de referință. Omul agitat are nevoie să stea locului. Prostul trebuie să fie pe lângă oameni mai inteligenți ca el. Omul rău trebuie să stea în preajma binelui. Cel incult trebuie să se amelioreze, aceasta fiind și cel mai ușor drum dintre toate. Cel care are tot felul de obsesii și de false metode de validare are nevoie de stimă de sine cu sursă în Dumnezeu. Cel care își face din stima de sine un dumnezeu are nevoie urgentă de exorcizare. Și doar cel care își este dumnezeu lui însuși este cel pierdut. Psihicul este o față a sufletului, nu un dumnezeu.

Iar nenorocirii par și ei oameni, însă de foarte departe. Oamenii profund dezumanizați pentru că nu mai contează nimic altceva, în afara propriei voințe și în afara propriilor proiecții. Nu mai contează nimic, nici măcar sufletele. În realitate, ei nu distrug pe nimeni, deși nu au nici un fel de cenzură în acest sens. Efectul ultim al lucrurilor pe care le întreprind este distrugerea lor înșiși. De cele mai multe ori, îmbătrânesc în propriile rele și nu mai au nici măcar timp pentru replierea tocmai în condiția umană, chiar aceea pe care au vrut să și-o nege și s-o depășească în același timp.

Marius Marian ȘOLEA

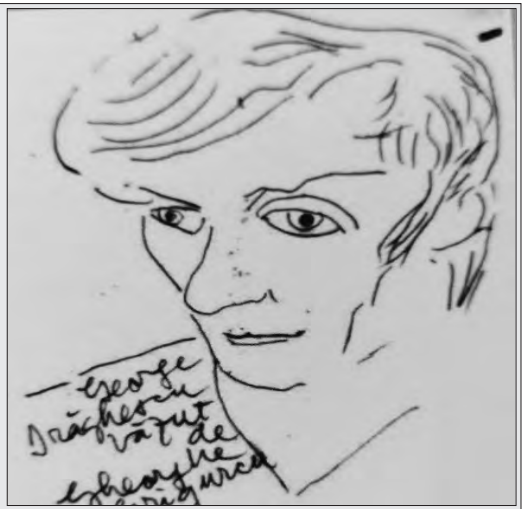
ne, până la urmă, tot o variantă modestă a comunicării, însă este ceva mai consistentă. Fapta este singura care ne rămâne a fi o formă ceva mai remarcabilă și, repet, abia în fapte suntem noi înșine. Nu există rezolvări pe care să ți le procure altcineva, rezolvările sunt doar în noi înșine, acolo unde se află și boala, și îmbolnăvirea, și vindecarea. Oamenii își pot aduce doar amăgirea și, totodată, clarificarea, cea care conține în sine dez-amăgirea.

Pe de altă parte, indiferent de orice urmare, încrederea în oameni este o imprudență, o naivitate și chiar un păcat. Această încredere, aparent necesară, nu face decât să adoarmă vigilența, raționamentul și paza. Încrederea este cea care va introduce, mai târziu, abuzul și se insinuează aproape întotdeauna prin manipulare, continuă cu manipularea și se stinge în manipulare. Încrederea în oameni mai este și păcat, pentru că nu face decât să îl îndepărteze pe cel care o practică de chiar Dumnezeu, singurul

Reflecții

Directorul X e vegetarian, dar „mănâncă” destine.
A fi liber înseamnă a fi închis în iluziile tale.
În lumea imaginarului trebuie să pășești desculț.
Ce umilintă! Să fii sclavul vanității tale.
Să întinzi coarda pe care o poți sări tu, să nu întinzi coarda apropiatului tău.
Destinul unui câine este dramatic: să fie cel mai bun prieten al omului.
Informația e o muncă, cunoașterea e un dar.
În singurătate descoperi un nou univers, universul zădărniceii.
Între două pahare de vin - o idee fără formă.
Sentimentul de vinovăție ne apropie de Dumnezeu mergând pe jărat.

George DRĂGHESCU

Eveniment expozițional la Muzeul Gorjului

Pus la zidul memoriei de-a ne

Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu Jiu găzduiește, la sediul din strada Geneva, nr. 8, în ultima lună din 2025, expoziția retrospectivă „Zidurile memoriei”, semnată de maestrul Dan Constantinescu-Cocoru.

Deloc străin de orașul lui Brâncuși, artistul bucureștean a expus la începutul carierei bogate, în 1977, la Târgu Jiu.

Retrospectiva de la Târgu Jiu aduce laolaltă lucrări din mai multe perioade și cicluri și oferă o imagine de ansamblu asupra operei artistului care și-a dedicat întreaga viață artei sale.

Ajuns la o vârstă respectabilă, Dan Constantinescu-Cocoru (născut în 1950 la București) atinge și o claritate în modul în care își gândește și realizează lucrările, experiența ajutându-l să decanteze și, în același timp, să concentreze mesajul.

Alegând, în principiu, pânza ca suport, artistul nu rămâne, totuși, blocat în această formă, folosind nu de puține ori colajul, juxtapunerile de vopsele și idei, suporturi de altă natură, texturi și reliefuri care schimbă și îmbogățesc experiența privitorului, adăugând straturi senzoriale noi.

Lucrările sale texturate aproape că te invită să le atingi și să încalci astfel una dintre legile nescrise ale codului de conduită într-o expoziție.

Dacă artistul nu își exprimă în mod clar intenția interacțiunii fizice dintre arta sa și privitor, atunci acesta din urmă își bazează întreaga experiență pe informațiile pe care le adună ochiul.

Cocoru pare, în schimb, că provoacă privitorul să încalce legea și să atingă lucrările sale reliefate așa cum atingi scoarța unui copac sub care fierbe viața și sunt adunați zeci și sute de ani de povești.

Lucrările din seria de icoane (nu în stilul clasic, bizantin sau după orice fel de canoane) și picturi cu temă religioasă au atâta monumentalitate încât te transportă imediat într-o catedrală imensă, în care cuvântul și gestul dispar. Deși relația cu divinitatea este una personală, artistul reușește să imprime nevoia de tăce-

re în fața Infinitului, Divinului, Imensului și Absolutului. În același timp, filtrul personal este puternic și pictorul abordează subiectele religioase importante pentru sine.

În special tema suferinței și a revelației predomină pânzele sale care ajung, pentru o vreme, să locuiască în subconștientul privitorului.

Acesta ia parte, fără să știe, la ceva cu adevărat special. O raportare atât de intimă și, în același timp, cuprinzător de valabilă pentru toți cei care au orice fel de relație cu Dumnezeu.

În expoziția de la muzeu, Dan Constantinescu-Cocoru prezintă lucrări din mai multe serii. „Zidurile memoriei”, seria care dă și titlul acestei retrospective, este, poate, cea mai relevantă în acest punct din viața și cariera sa.

Apelarea la memorie, care poate fi de mai multe feluri, oferă expoziției un aer de melancolie și o transformă într-o privire în urmă, dar nu cu regret, ci dintr-un punct în care lucrurile sunt așezate, trăite și asumate.

Cele două lucrări expuse la începutul traseului prin săli, cele în care Cocoru a colat pe suprafața picturală propriile lui haine de lucru, sunt mai mult decât o invitație directă în spațiul intim al atelierului (și universului) său: sunt o ușă deschisă direct, pe care artistul nu are nici cea mai mică intenție de a o închide. Incomodă, seducătoare, îmbietoare și înfricoșătoare, deschiderea este permanentă, ea nu dispare dacă nu te mai uiți spre ea.

Vederea șorțului și halatului pline de vopsele te transportă direct în fața celui care lucrează. Îi poți vedea expresia feței, mișcările mâinilor, travaliul, poate chiar liniștea din momentul în care are loc revelația. Dar tot ceea ce „vezi” poate fi, de fapt, un miraj, un joc al propriei tale imaginații, a ta, privitorule.

Poate doar crezi că știi cum lucrează artistul, dar de fapt suprapui niște amintiri personale sau poate impresii culese de-a lungul timpului și idei despre cum „trebuie” să fie un creator față în față cu creația sa. Și tocmai acest „poate” este cel care face arta atât de necesară. Pentru că reprezintă un infinit de posibilități. Sau chiar Infinitul?!

Anii de studenție sub îndrumarea maestrului Corneliu Baba și-au pus și ei amprenta, în cel mai frumos și tulburător mod posibil: tânărul student a învățat să caute până la obsesie straturile și sub-

pentru „infracțiunea” fi alături

straturile în pânzele lui.

Departat de minimalism și reducerea la câteva linii, artistul găsește nuanțe și în monocromii și adaugă tușe de vopsea peste tușe de vopsea, uneori pe ud, alteori pe uscat, obținând o profunzime care nu poate decât să dubleze profunzimea gândirii și a trăirilor personale. Atunci când poți alinia la perfecție trăirile cu mișcările pensulei, cu tușele, reușești transpunerea clipei în spațiul fizic, palpabil.

Filtrul pe care Dan Constantinescu-Cocoru îl suprapune explorărilor sale artistice îl fac un artist unic în peisajul românesc.

La această unicitate concură și experiența îndelungată, timp în care artistul a căutat (și găsit) continuu drumuri și metode de exprimare, devenite din ce în ce mai personale și proprii.

Lucrările expuse în cadrul retrospectivei sunt, în prezent, parte din patrimoniul Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, artistul donând muzeului de la Târgu Jiu peste 160 de lucrări de diferite dimensiuni și din diferite perioade și serii. Patrimoniul muzeului s-a îmbogățit cu „Frize”, „Coloane”, „Icoane”, „Simboluri”, „Zidurile memoriei”, „Pictograme”, „Ferestre”, „Insule”, „Fresce egiptene”, „Trepte scară” și multe alte lucrări.

Unele teme sunt reluate până la obsesie, făcând parte din serii de câte 6-7 sau chiar 10 pânze, în timp ce altele pot părea unice între preocupările artistice ale pictorului, dar la o mai atentă analiză constatăm că, de fapt, populează același interior complex, plin de întrebări, frământări și obsesii.

Expoziția rămâne deschisă vizitatorilor până în prima săptămână a lunii ianuarie, iar lucrările rămân permanent la Târgu Jiu, parcă prinzând într-un cerc în continuă rostogolire experiența artistică a lui Dan Constantinescu-Cocoru.

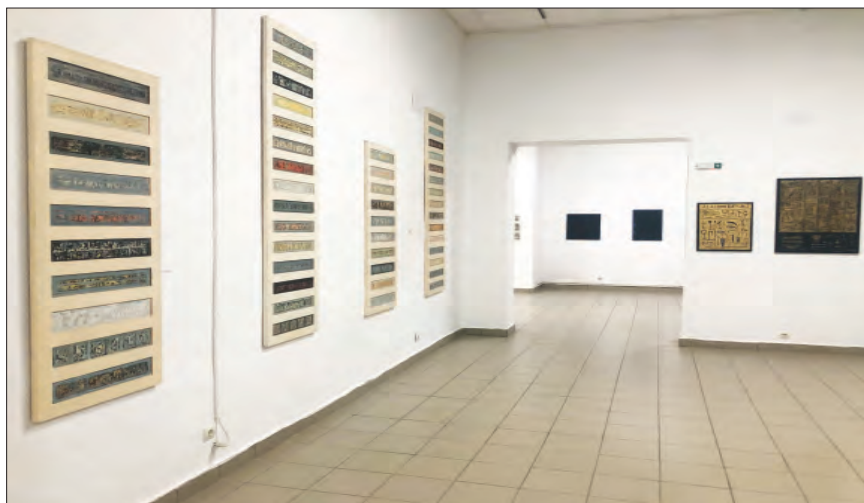
Vernisajul expoziției a fost unul plin de emoție pentru artist. Și-a amintit de evenimentul de la începutul carierei sale, cu mai bine de jumătate de secol în urmă - piatră de temelie în devenirea sa - orașul lui Brâncuși atrăgându-l din nou, de data aceasta nu pentru a lua la cunoștință de existența sa între tineri creatori, ci pentru a (re)confirma locul de mult stabilit între artiștii contemporani de foarte mare importanță în arta românească.

Întoarcerea lui Dan Constantinescu-

Cocoru într-unul dintre primele locuri în care și-a văzut lucrările pe si-meze reprezintă o rotunjire perfectă a formei pe care cariera sa a luat-o. Absolvent al Liceului de Arte Plastice „Nicolae Tonitza”, apoi al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, promoția 1973, clasa profesor Corneliu Baba, artistul a primit, între anii 1975 și 1977, bursa de creație „Theodor Aman”. A participat, începând din 1976, la numeroase expoziții personale și de grup, în țară și străinătate (Germania, Franța, Italia, Elveția, Grecia, Ungaria, Belgia, Olanda, Turcia, Rusia, China, Japonia).

A avut expoziții personale în București la Galeria Orizont (1976), Galeria Amfiteatrul Artelor (1977, 1978), Galeria Municipiului București (1980, 1984), Galeria Simeza (1986, 1997, 2002, 2005, 2015), Muzeul de Artă al României (1989), Galeria Apollo (1992), Galeria ArtExpo Etaj 3/4, Teatrul Național (1997), Parlamentul României, Sala C. Brâncuși (1999), Galeria Galateca (2010) și în țară și în străinătate la Galeria de Artă din Târgu Jiu (1977); Galeria Foresto, Geneva - Elveția (1984); Centrul Cultural Forum, Saint Gratien-Franța; Galeria Dame Blanche, Possy-Franța (1990); Galeria Ludicke Diener, Würzburg-Germania (1993); Centrul Cultural Român, Paris-Franța (1997); Muzeul de Artă din Iași (2003); Galeria N.N. Tonitza, Bârlad (2007); Muzeul de Artă din Constanța (2011); Centrul Cultural Palatele Brâncovenesti, Mogoșoia (2013-2014) ș.a. Artistul a participat, de asemenea, la numeroase expoziții de grup organizate în țară și în străinătate: la Atena și Salonic - Grecia (1978); Plovdiv - Bulgaria și Budapesta - Ungaria (1979); Rodolfzell - Germania (1980); Frankfurt - Germania (1985); Beijing - China (1989, 1994); Istanbul - Turcia, Galeria Expo Art Libre, Paris - Franța, Muzeul de Artă din Malines - Belgia (1991); Sluis - Olanda (1996); Roma - Italia (1999); Sankt Petersburg, Moscova - Rusia (2004); Tokyo - Japonia (2005); Galerile Municipiului București (2009) ș.a.

Dorina CIOPLEA - VĂDUVA

Cetățeanul de onoare

În lumea aceasta totul este posibil. Ca să mă convingă de această maximă, un prieten scriitor mi-a relatat odată niște lucruri incredibile din realitatea în care trăim. Povestindu-mi acele întâmplări, îmi atrăgea atenția că mintea noastră nu ar fi capabilă să le inventeze. Concluzia a fost că realitatea este infinit mai complexă decât imaginația de care dispunem. În consecință, realitatea ar fi ca un burete infinit, spunea el, care absoarbe virtual toate posibilitățile; așadar și pe cele de dincolo de hotarele imaginației. O virtualitate care n-ar putea fi absorbită; am putea spune că, în sine, ea nici nu există...

Nu a fost de loc simplă acceptarea inițiativei de-a se ridica un parc de sculptură monumentală în orașul nostru bănățean. Caransebeșul e cunoscut prin conservatorismul și îndărătnicia cetățenilor săi. Chiar și comuniștii au avut, să spunem așa, un *meci* destul de greu cu aceștia. Rezistența partizanilor din munții Banatului a durat mai mult decât în alte părți ale țării. După cel de Al Doilea Război Mondial, impunerea cu forță a ideologiei venite de la Răsărit devenise destin. Orașul a avut de suportat consecințe: noua putere îl privea ca pe un cuib de reacționari.

După aceea, a intervenit din nou destinul; au venit alte schimbări - cu o jumătate de secol mai târziu. Nici schimbărilor din 1989 nu le-a fost chiar simplu să se impună, din cauza aceleiași îndărătnicii de care vorbeam: „*Șie ne trăbă nouă d-așcea...*?” e axioma după care se orientează caransebeșeanul, la primul contact cu noul. Mai apoi, încetul cu încetul, se mai reorientează, desigur, numai după ce percepe avantajele schimbării, după care devine chiar foarte pragmatic... Atât de pragmatic, încât ai zice că liberalismul - de toate felurile -, ar fi regula lui de viață. Așa s-a petrecut și cu Parcul de sculptură monumentală. Realizarea primei ediții a fost pregătită de o generație tânără de politicieni și de adepții acestora; oameni cu o gândire mai largă și cu o nouă formă de deschidere către lume: o deschidere spre Europa, în care țara se pregătea să intre peste câțiva ani. În concepția lor, ideea de cultură și artă contemporană nu mai producea aversiunea pe care le-o suscita predecesorilor. Li se părea normal că un oraș doritor să profite de turism va trebui să investească în obiective care, pe lângă importanța lor culturală, să mai poată deveni și o atracție publică.

Subsemnatul le-a pregătit atât un suport teoretic, cât și transpunerea lui în viață. Dășii urmând

să se îngrijească de finanțare și de statutul legal al întreprizei comune. Îndeletnicire cu nimic mai minoră în condițiile de restriște materială, pe care o producea tranziția de la socialism la capitalism; experiențe care nu s-au mai făcut în istorie. Circula o zicală, consemnată deja mai sus, care spunea cum că este simplu să ajungi de la ou la omletă, dar nu și invers... Comparația mi s-a părut bună, doar că ar mai fi trebuit să ni se spună de ce e mai bine să ai oul și nu omleta gata făcută - din care, iată, nu ai voie să mănânci?... Dar să nu deviem de la subiect și să ne ținem de povestea noastră.

„Vechea gardă” încă mai era pe poziții. Puterea se afla, practic vorbind, în mâinile ei: postul de primar, cel de viceprimar, majoritatea consilierilor locali, precum și cele mai importante posturi de conducere din instituțiile publice erau controlate de ei. Nici măcar o modestă slujbă de directoare de grădiniță de copii nu se obținea fără pile (și ciubuc, evident). Tot așa de evident era - și normal, în același timp - ca firmele particulare să-și dea obolul celor care erau la putere. Nimic nu mișca fără consimțământul lor. Nicio investiție străină (întreprinderi, magazine etc.) nu se făcea fără ca firma respectivă să plătească tributul de rigoare. Era la mintea cocoșului - și a găinii care face ouă - că banii intrau în buzunarele „vechii gărzi” și nu în fondurile bunului obște.

Cei tineri nu glumeau nici ei. Veneau puternic din urmă și voiau să-i gonească pe cei bătrâni, ca să le ia locul. Ambițioși, și-au făcut o strategie de luptă, foarte, foarte bine pusă la punct; eficientă și incomparabil mai rafinată decât cea a predecesorilor - considerată de către mulți cam primitivă și ușor de depistat: falsificări de voturi, butoaie de țuică puturoasă și alte mituiri la nivelul umilitor al blidului de fasole cu șorici în schimbul unui vot... Cei de pe vremea lui Caragiale erau niște bieți amatori pe lângă aceștia, din timpurile recente ale tranziției noastre năzdrăvane.

„Tânăra gardă” a înțeles foarte bine ce avea de făcut. A mai înțeles încă ceva: rolul copleșitor pe care îl are presa în societatea condiționată de consumul informațional. O campanie electorală nu se va mai putea câștiga numai cu țuică și șorici. Show-ul și parada mediatică trebuie orchestrate subtil, dar eficient, dacă vrei să câștigi alegerile. Trebuie să fii omniprezent! Mesajul promisiunii către un electorat nerăbdător să ajungă la o viață (ceva) mai bună trebuie să fie neechivoc: „Numai dacă votați cu noi veți profita și voi!”, cu alte cuvinte, „Ca să ajungeți la un trai uman!”... Nu contează ce va fi după... Alegătorul a fost și este legat de perversitatea promisiunii: se simte mai bine când este mințit. Totul este să fie mințit frumos, elegant...

Despre ce este, cum se construiește și cum se consumă o imagine, „tânăra gardă” și-a propus să învețe din mers, căci mersul înainte - în ultima vreme alergatul, din ce în ce mai rapid - face parte din viață, din viața noastră a fiecăruia, contaminată (și) de consumul mediatic.

Multă vreme mi-am putut da seama ce anume m-a „sedus” în cazul acestui orașel, aparent unul ca multe altele din țară. Să fi fost natura culantă, plăcută, a tinerei generații de politicieni, sau poate promisiunea ce mi-au făcut-o că voi deveni „Cetățeanul lor de onoare”, iubit și integrat în viața lor (pe atunci încă) idilică și tihnită?... Oare de asta să fi fi avut nevoie subconștientul meu - odihnă după stresul occidental?... La urma urmei, care este viața lor, cu ce este ea mai specială decât a altor orașele de provincie..., ce treabă am eu cu ei?... Erau întrebări ce îmi dădeau târcoale... Or, așa cum se întâmplă în viață, unele lucruri îți devin clare, poate doar mai târziu, abia după ce vei fi trecut prin ele, și nu rareori după ce vei fi suferit pentru ele. Așa și trebuie să fie, căci dacă le-am ști pe toate dinainte, povestea lumii ar rămâne pe loc... În acest caz, iubite cititor, atât eu cât și dumneata am vegeta în trândăveală, precum Adam și Eva lui, în raiul primordial, dacă nu s-ar fi încumetat să muște din fructul oprit.

Evenimentele mi s-au revelat povestind, iar atunci, mi-am dat seama că povestirea în sine este ca un *detectiv*, care pleacă pe o urmă și ajunge undeva.

Această urmărire are meandrele ei, capriciile proprii, uneori are reguli, alteori nu, uneori te duce undeva, alteori nu. Este o aventură cu totul și cu totul specială. Poate nu greșesc prea mult afirmând că povestirea este chiar viața. Prietenul din tinerețe cred că avea dreptate când spunea: „O trăire, sau viața care nu poate fi, (nu se știe a fi) povestită, nici nu există...”

Toți oamenii, cumva, sunt observatori. Unii stau pe loc și-i observă pe ceilalți cum se mișcă. Cei care se mișcă, se mișcă și pentru faptul că ceilalți conștientizează mișcarea lor prin comparație. Ei, cei în mișcare, la rândul lor, îi observă și ei pe cei care nu se mișcă, dar consumul lor energetic fiind relativ mai mare (pe un anume nivel), vor percepe, cumulativ, o secvență mai comprimată, așa că povestea lor va fi mai săracă în detalii. Mai bogată în acest sens va fi doar povestea comună, devenită complementară. Această dinamică reciprocă se bazează pe o dualitate. În ansamblu privind (la nivelul unei alte dimensiuni), există unitatea „*Poveștii poveștilor*” care, după cum spuneam puțin mai înainte, în sine este încremenită. Ea nu se rostește, nu se autopovestește, ea poate fi doar intuită. În momentul în care începe să se desfășoare, devine din nou binară, pentru că are două capete: poate merge într-un sens sau în celălalt, precum curentul electric alternativ șamd.

Cred, în ultimă instanță, că viața este conștiință. Ființa fără conștiință nu trăiește, decât cel mult biologic: nutriție, creștere (unghii, păr etc.) digestie, reproducere, involuție și cam atât...

Așadar, punându-mi întrebări, automat am declanșat povestea primară, care la rândul ei a provocat-o pe cea secundară, pe cea *inversă*, să zic așa. Dar ia să vedem unde ne va duce această aventură?

Prezența și activitatea mea în acel oraș trebuiau să fie, într-un fel, mediatic emblematică. Și, nu în ultimul rând, pentru motivul că urma să devin „Cetățeanul lui de onoare”. Acest lucru trebuia documentat prin ceva, pus pe seama unei legături anterioare, a unei, să-i zicem, cauzalități... Ea a fost găsită - tot cu ajutorul meu -, dacă vreți, din rezervorul meu de viață..., din „tolba mea cu povești”. Dacă ele se vor dovedi adevărate sau nu, urmează să vedem în cursul rândurilor care urmează...

Argumentul principal pe care l-am expus pentru legătura mea cu orașul au fost cele câteva - nu îmi aduc aminte dacă au fost două, sau trei - vacanțe de vară, pe care le-am făcut cu familia mea și încă alte două familii prietene din Timișoara, în Teiușul Caransebeșului. Faptul s-a petrecut imediat după cel de Al Doilea mare Război. Prin dușia veridică a celor rememorate, am reușit să prezint povestea destul de convingător: prima iubire „adevărată”, adică platonică, pe la vârsta de, poate, 5 sau 6 ani..., nici asta nu mai știu, chiar exact. De altfel, o mică incertitudine în privința detaliilor e bine să rămână, ca să pară mai autentică povestea. Orice fapt prea bine precizat poate atrage suspiciuni.

Așadar, povestea descrie România, Banatul, după război: bărbații întorși de pe front, schimbări politice și economice radicale în viața oamenilor, incertitudini și stare de tensiune - care, încetul cu încetul, începea să atingă nivelul unei terori pe care țara nu o mai cunoscuse până atunci. În unele regiuni, foamea făcea ravagii; iarna lui 1947 - '48 a fost cumplită. Nimeni nu știa cum va arăta viitorul - nici cel propriu și cu atât mai puțin cel al lumii. Unii îi așteptau pe americani (pe ascuns), alții, nu foarte mulți, luptau cu arma în mână, refugiați prin munți. Marea majoritate a oamenilor, în schimb, nu înțelegeau nimic. Așa cum a fost și va fi întotdeauna... Nu înțelegeau, dar încercau să se adapteze noilor condiții, pentru a supraviețui fizic. Așa cum face animalul în pădure.

Părinții mei, precum spuneam, cu încă două familii prietene, au decis ca noi, copiii, și mamele noastre să facem câteva săptămâni o cură de aer curat la munte. Unul dintre copiii prietenilor avea probleme cu căile respiratorii. Ei au și fost aceia care au organizat totul. Au găsit o gazdă la fața locului, o femeie care trăia singură cu cei doi copii ai săi. Nu-mi aduc aminte ce era cu bărbatul ei; în vremurile acelea, orice scenariu era posibil. Își completa veniturile (dacă

o fi avut vreunele) închiriind casa în timpul verii. Era o casă mare, cu un cerdac la etaj și parapet de lemn; semăna cu o cabană de munte. Acolo stăteam serile - pe lângă mamele noastre, care citeau sau tricau -, atunci când nu ne jucăm prin curtea mare și umbroasă, plină de copaci. În timpul zilei, ne mai încumetam să ieșim pe stradă. Tot Teiușul era ca un parc liniștit. Camioane sau mașini pe vremea aceea nu erau. Când trecea câte-o căruță țărănească era un eveniment ce rupea monotonia: „Hai la mare, hai la mare!” era refrenul care se auzea adesea... Într-una din edițiile simpozionului, am făcut, de unul singur, o plimbare prin Teiușul vechi, cu să-mi verific imaginile din amintiri. Nu mai eram sigur dacă acea casă pe care o reperasem era sau nu aceeași în care am locuit atunci, demult, în copilărie.

Femeia avea un băiat, ceva mai mare decât noi, copiii mușafirilor, și o fată, care mergea deja la școală. Avea cărți și știa să citească. Pe fată o chema Maria, pe băiat nu mai țin minte cum. Maria avea un chip frumos, coșete blonde și ochelari. De la ea am auzit primele povești citite pe românește; fiind cea mai mare dintre noi, era de la sine înțeles că intra în atribuția ei să aibă grijă și de noi, când mamele erau la cumpărături sau la bucătărie. Maria își petrecea timpul, în general, citind sau cosând hăinuțe pentru păpuși, așa mi-o aminteam toamna, când ne întorceam la Timișoara, dar și mai târziu, de-a lungul unei părți din copilărie; după aceea, multă vreme am uitat de ea... Nutream o mare simpatie pentru Maria; chipul ei îmi era drag, el mă atrăgea nespus de mult. Apoi, îmi plăcea și glasul ei, când ne citea, sau atunci când doinea numai pentru sine...

Într-una din după-amieze, mai pe-nserat, s-a întors mama ei de nu știu unde. Uneori lipsea de-acasă, nu pot spune dacă lucra pe undeva, căci nu îmi amintesc chiar totul. Noi, mușafirii, eram în curte și stăteam cu toții în pavilionul de vară din grădină, în jurul mesei. La un moment dat, s-a auzit din bucătărie glasul ridicat al femeii, care o certa pe Maria. Îi reproșa că ar fi pierdut foarfeca. Fata se apăra, spunând că ea nu era vinovată de paguba produsă. Îmbufnată, Maria a ieșit din bucătărie, care se afla la parterul casei, și s-a așezat pe băncuța de lână ușă. După scurt timp, a ieșit și mama, urmată de fratele Mariei, și a continuat s-o certe față de noi, spunându-i că ar mai fi și obraznică, pe lângă pagubele pe care le tot face. După aceea, furioasă, mama l-a pus pe băiat să aducă bățul din cameră și a început s-o bată fără milă. Mi s-a părut că fratele se bucura de bătaia pe care o încasa sora cea mare. Au intervenit mamele noastre, spunând gazdei să nu-și mai bată fata, că vor cumpăra ele o foarfecă din oraș, pentru a compensa pierderea. După scena aceea, Maria nu prea mai dădea ochii cu noi, stătea mai mult în cameră, cred că îi era rușine de umilinta pe care o suferise.

În timp ce asistam la desfășurarea scenei, instinctul îmi spunea că era pedepsită pe nedrept. În seara aceea eram destul de tulburat și nu am putut s-adorm decât târziu. Mi-aș fi dorit ca eu să fiu acela care să găsească foarfeca pierdută (sau dosită); mă vedeam în rolul de erou salvator care luptă pentru dreptate. În zilele următoare mi-ar fi plăcut s-o aud din nou pe Maria cântând, sau citindu-ne povești... Și îmi era așa dor de râsul ei, ce semăna cu ciripitul păsărilor din copacii sub care ne jucam... Ce simțeam atunci era un sentiment cu totul nou, ciudat, pe care nu-l simțisem până atunci, ceva duios și frumos. Acum, după mulți, mulți ani și destulă experiență, aș zice că mă îndrăgostisem de fata aceea mai mare decât mine. Faptul că eram trist când a trebuit să plecăm, faptul că mă gândeam la ea, că abia așteptam să vină din nou vara, să merem la Teiuș, toate îmi confirmau - mai târziu, retrospectiv - că era vorba de iubire.

Nu am mai ajuns apoi la Teiuș. Evenimentele se precipitau. Istoria începuse să galopeze fără să-i pese de noi și de sentimentele noastre. De obicei, când reflectăm asupra iubirilor trecute, dar nu numai asupra celor ale noastre, ci în general, asupra celui mai minunat sentiment, ne vin în minte parcă mai degrabă iubirile neîmplinite. O iubire, să-i zicem împlinită, este o iubire *sătulă*, consumată, parcă devenită inexistentă chiar prin faptul că a fost clasată, trecută la *dosar*... Trebuie că bănuiau ei ceva, poezii din Renaștere - cei ce se numeau „fidele d'amore” - când nu duceau iubirea până la împlinirea fizică. Sau, altfel spus, atunci când cultivau prelungirea farmecului îndrăgostirii cât se putea de mult și, adeseori, la aceasta se și rămânea. Cred că tocmai pentru a

se putea perpetua acel miracol - inspiratorul de poezie -, pe care îl considera chiar, mai de preț decât un act sexual. Păi, sigur că da, am zice noi acum: Renașterea!...

Astăzi, nimeni nu mai face așa ceva, starea e tocmai inversă: repede, repede în pat, ca să „consumăm” evenimentul. Constatăm doar că este așa. Și ne și place faptul; nu ne mai ostenim să facem ca poezii din vechime. Starea (de grație) poetică, cică, a intrat pe alte făgașe și nu mai vrea să zăbovească pe dulcile câmpii ale reținerii de la „consumul” imediat, în folosul unei apoteoze amânate pentru viitor. Îndrăgostiții de azi au sentimentul că nu mai există un viitor, o devenire... Totul, dar absolut totul, trebuie consumat. Azi! În acest fel, nici *virtualitatea* contemporană nu este și nici nu poate fi altceva decât doar o jalnică „răgâială amânată”...

În cazul meu, limita hotarului edenic al copilăriei mi-a fost stabilită de ursitoare pentru vârsta de 7 ani. În vara celui an, când am împlinit acea vârstă, pentru mine s-a terminat copilăria: într-o noapte de iunie, securitatea statului a înconjurat casa, au spart ușa cu cizmele și l-au luat pe tata de lângă mine, pentru mulți, foarte mulți ani. După aceea (am spus-o și în prologul acestui volum) mai veneau și o mai ridicau și pe mama, pentru anchete. Uneori o țineau și două-trei zile... În acest timp, pe mine mă păzeau doi securiști... Când își aduceau aminte, îmi mai dădeau și câte ceva de mâncare: „Băi, pui de reacționar, ia și tu de halește ceva...”

Caransebeșul îmi devenise apropiat, veneam cu drag și cred că nu doar pentru că trebuia să devin în curând cetățeanul său de onoare. Îmi făcusem prieteni, cu mult interes stăteam de vorbă cu oamenii de-acolo, chiar și cu cei mai simpli. Cred că mai ales cu aceia...

Prima ediție era în toi, lucrările înaintau frumos și toată lumea aștepta efectul final, când cele cinci lucrări monumentale vor fi înălțate în Parcul din Teiușul nou.

Angajații Primăriei, oamenii lui nea Dudu, sau „echipa de șoc” cum o voi numi pe parcursul povestirilor, erau cu noi, ne ajutau pe rând, după cum era nevoie.

Ca să-i descos și să-i incit la vorbă, le spuneam tot felul de povești de prin Occident: cum e lumea pe acolo, cum se comportă europeanul față de muncă, ce simte față de bunul obștesc (față de răspunderea socială), sau față de stat. Unii au mai apucat să jasă din țară, chiar au și muncit ca sezonieri prin țările Europei de sud (mai ales), pe la culesul de fructe sau în construcții. Până la urmă, au ajuns la concluzia că „ce iei pe mere dai pe pere”. Unul chiar avea și un refren, probabil reținut din vreo telenovelă spaniolă, pe care îl repeta de fiecare dată când i se cerea să facă ceva: „Mucho trabajo, poco dinero.” Îi ziceam:

- Hai, măi, lonică, să întorcem lemnul ăsta...

Lonică se lăsa greu, râdea șugubăt:

- Pe căldura asta, domnu' Bata..., stați să termin întâi țigara.

Apoi, venea agale și plictisit. După ce ne făceam treaba, dacă nu aprindea din nou o țigară, se uita undeva în zare, așa, în *dorul Lelii* și repeta mai mult pentru sine: „Mucho trabajo, poco dinero”...

Într-o seară, lăsasem mașina în curtea garajului Primăriei, care se afla chiar pe malul Timișului. Am întârziat destul de mult în oraș până când am apucat să vin s-o iau de-acolo. La o anumită oră, se încuia poarta, cu lanț și lacăt, când se știa că de regulă nu mai vine nimeni. Cum spuneam, am ajuns acolo târziu, poate după miezul nopții. Era o noapte cu lună plină. Căsuța portarului, iar noaptea a paznicului, era cam la 20-30 de metri de la poartă și era luminată; așadar, un semn că cel ce era acolo nu dormea. Am strigat, am bătut cu o piatră în fierul porții, ca să se audă mai tare, dar nimic, nicio reacție. M-au apucat toți dracii, bombăneam și injuram... Într-un târziu, apare o siluetă care se mișcă agale, venind înspre poartă. Când a ajuns aproape, i-am dat binețe, nu mi-a răspuns; desfăcea tacticos lacătul. A deschis numai partea mai îngustă - pe unde nu putea ieși o mașină -, a trecut pe lângă mine cu un aer de somnambul și s-a oprit la câțiva pași. Întors cu spatele, se uita de-a lungul apei, la plopii uriași, ale căror coroane galbene erau scăldate în lumina lunii.

- Ce repede trece vremea, murmură omul, așa, mai mult ca pentru sine. Când am venit aici, frunza era verde și acum e toamnă...

Bata Marianov

Îmi ziceam: „Hopa, aici e rost de metafizică, ia să nu mă mai grăbesc cu plecatul.”

- Dar de unde ai venit? l-am întrebat, cam pe același ton flegmatic. El s-a întors și m-a privit mirat, de parcă abia atunci mi-ar fi observat prezența.

- Cum de unde am venit.? Din șomaj, dom'le!

- Așa, care va să zică, din șomaj? am repetat eu de colo, pe un ton împăciuitor. Nu-ți fă griji, nu ești singurul, la toți ne trece vremea la fel de repede.

- Dar ce mă interesează pe mine cum trece vremea la alții, eu zic cum e la mine.

- Și... cât îți dauăștia pe lună? am încercat eu repede să schimb direcția dialogului, când am văzut că nu e rost de *metafizică populară*.

- Tri!

- Tri ce? am întrebat, puțin dezorientat.

- Dă milioane.

- De lei?

- Dă lei, că doar nu de dolari.

- N-ar fi rău să fie de dolari.

- Dom'le, dumneata *pă* ce lume trăiești, ești nebun..., sau îți bați joc *dă* mine? Nimic nu se lega cu paznicul de la Primărie. Pierdere de vreme, mi-am zis în gând.

- Hai! deschide-mi poarta ca să pot ieși. M-am dus la mașină și am pornit-o, venind înspre el. Din mers, am lăsat în jos geamul de la portieră, zicându-mi că poate, când voi trece pe lângă el, vom mai schimba vreo *perlă* din mers. Mă uitam la el, ținând mâna ridicată în semn de salut. Nici nu se uita la mine. Stătea în poziție de drepti lângă poartă și privea la lună.

În seara respectivă nu am mai cinat cu băieții. Am simțit o imensă nevoie de-a rămâne singur. Am făcut un duș, am luat niște răcoritoare cu mine și m-am întins pe pat, fără să fac nimic, privind pur și simplu tavanul, pe care se lăsa lumina roșiatică a serii... M-au năpădit amintirile și m-a cuprins o nostalgie, un dor de părinții mei, de copiii mei, de nepoții care aveau să vină pe lume, de femeile și prietenii pe care i-am iubit. De toți oamenii pe care i-am cunoscut și i-am îndrăgit în această viață... „Ce repede trece vremea...”, îmi suna în minte glasul paznicului ciufut, care se uita la lună. Un lucru cel puțin îl simțisem, atunci, la începutul noului mileniu, când am hotărât să facem sculpturi la Caransebeș: orașul, cumva, îmi era drag; poate tocmai că mi-a redat părintele, fapt de care, atunci, încă nu eram conștient. Femeia din tren avusese dreptate: pe la sfârșitul anului 1956, tata a fost eliberat. Evenimentele din Ungaria se precipitau, istoria galopa nebună. Urma o altă „repriză” a ei, când alți politici, mai tineri, mai proaspeți, trebuiau să-i înlocuiască în închisori pe cei lăsați la vatră...

Tata, căruia nu i-au plăcut intelectualii (și nici artiștii) înainte de-a pleca spre Andromeda - se spune că acolo ar fi locul unde se adună neascultătorii de pe Terra -, mi-a spus, ca să mă liniștească și să-mi dea curaj pentru viață, cam așa: „Măi, băiatule, nu te lua după toți tâmpiții, *povestea* încă nu s-a terminat.”...

Bata MARIANOV

Bestiarul Ființei

(Ianuarie 25, aproape de miezul nopții - februarie 18, seara relativ târziu)

Azi știu că nu impresiile fizice au vreo importanță. Este și va fi mereu un ce care nu-mi va da pace. De ce mi se pare mie că totul este inutil, că te poți lipsi de orice activitate, că te poți pierde în nimic, așa cum te poți pierde în toate câte îți sunt accesibile? Oricum, te piezi în fiecare clipă, cu atâtea inutilități de care poți da dovadă. Sunt total nemulțumit de scopul vieții mele, dacă acesta există cumva. Vreau să scriu și nu reușesc mare lucru, vreau să iubesc și simt amărăciunea singurătății. Trăiesc un mod ciudat de *a fi*: nu mai sunt nici cel puțin cu mine, pentru că sunt fără mine în această singurătate. Dacă mă voi regăsi, voi scăpa de această povară insuportabilă. Știu că această stare nu poate fi alungată de nimeni altcineva, pentru că ea nu este fizică, nu este nici psihologică ci o stare fără explicație, în fața căreia cuvintele nu au nici o putere. Pentru a încerca să ies din această situație, mi-am adus aminte de mine astfel:

Într-o seară, când eram extrem de obosit, am auzit o bătaie vagă în ușa apartamentului. Nu i-am dat importanță, dar ea s-a repetat cu insistență crescândă de mai multe ori. În cele din urmă, într-o oarecare măsură agasat, am deschis ușa pentru a vedea cine este la o oră așa de nepotrivită. Am uitat să vă spun că trecuse de ora 23. Am deschis ușa pentru a mă lămuri, dar nu am văzut pe nimeni și atunci am crezut că mi s-a părut din cauza oboselii. Nu am apucat bine să mă așez la masa mea de lucru că din nou aud aceeași bătaie timidă. De data aceasta eram sigur că auzul nu mă mai înșală, așa că am fugit repede să-l surprind pe făptașul care voia să mă deranjeze. De data aceasta, când am deschis ușa, în fața mea a apărut silueta unui bărbat foarte înalt, care purta pe cap o pălărie cu borurile imense. Prima mea impresie a fost că acesta este un cerșetor tuciuriu care vrea ceva de pomană, dar nu a durat prea mult această impresie pentru că respectivul nu voia nimic de pomană, ci voia să-mi vândă ceva. L-am întrebat dacă el a bătut înainte în ușă și am fost surprins când mi-a spus că el fusese. L-am întrebat unde a dispărut când am deschis prima dată ușa, iar el mi-a dat un răspuns care m-a uimit și m-a pus pe gânduri:

Domnule, eu nu am dispărut, ci duminică nu m-ai văzut!

N-am vrut să insist, pentru ca să nu par bizar în fața lui, și l-am întrebat ce vrea de la mine, la o oră așa de târzie a serii. M-a privit condescendent și a zâmbit straniu în colțul gurii:

Nu eu vreau ceva de la duminică, ci situația e inversă.

Nu înțelegeam mare lucru și, în gândul meu, am pus totul pe seama oboselii. M-am arătat și

mai nelămurit și chiar păream enervat de situație, de faptul că străinul părea să le știe pe toate. Părea să mă cunoască de multă vreme, deși eu puteam să jur că nu l-am văzut în viața mea. L-am întrebat din nou ce vrea cu adevărat de la mine, dacă are nevoie de ceva să-mi spună lămurit. Atunci străinul și-a lut pălăria din cap, a dat cu ea de betonul din fața ușii și mi-a zis:

Chiar nu înțelegi nimic? Nu vreau ceva de la tine, ci tu ai nevoie de ceva pe care l-ai pierdut.

Mi-a întins un pachet învelit într-o hârtie roză și a plecat foarte grăbit, fără altă explicație. Am rămas prost în pragul ușii, obosit și nelămurit, dar curiozitatea mă îndemna să văd ce conține micul pachet. L-am deschis și am găsit înăuntru un teanc de hârtii scrise de mână, majoritatea mototolite și cu pete de grăsime pe ele. Am vrut de la bun început să le arunc la coșul de gunoi, dar am amânat până a doua zi, așa că le-am aruncat undeva pe colțul mesei.

Fiind luat de treburile zilnice, le-am ignorat mai multe zile, fără să le arunc la gunoi, dar cu gândul că până la urmă am să le citesc pentru a vedea ce conțin. Cititorule, ceea ce urmează este pur și simplu conținutul acestor hârtii care nu-mi aparțin și nici nu mi-aș dori acest lucru. Nu știu dacă am făcut bine că am făcut publică această întâmplare, care are un titlu bizar: **Bestiarul Ființei**. Conținutul îl vei vedea mai jos, dacă nu te-ai plictisit până aici:

Bata Marianov

Prima filă:

Am rămas fără acoperiș chiar în pragul iernii, în urma cutremurului care a distrus tot orașul meu. Nu știam în ce parte să o apuc, pentru că prietenii nu aveau de nici un fel prin alte părți, așa cum nu aveau nici părinți. Atunci am plecat pe jos unde m-au putut duce picioarele, până când am ieșit dincolo de dărâmurile orașului în câmp deschis. Fiindcă era spre seară, voiam să găsesc un adăpost. Deși ar fi trebuit, nu eram disperat și speranța îmi lumina inima cu îndemnul că totul se va termina cu bine. Am mers așa până când noaptea a coborât de tot pe pământ și atunci întâmplarea a făcut să ajung la o casă pipernicită, de unde răsărea o lumină firavă de lumânare. Am bătut sfios în ușă și atunci mi-ai deschis tu, cel mai ciudat om pe care l-am văzut în viața mea. Știu că acum când citești aceste rânduri nu-ți vei aduce aminte nimic, nu-ți vei aduce aminte cât de mult m-ai prigonit și m-ai nedreptățit. Eu eram așa de obosit și de înfrigurat, încât am fost nespul de bucuros că m-ai primit în casa ta. M-ai pus la masa ta și m-ai ospătat cu lapte și mămăligă, de care nici nu am știut ce este, dar mi-a plăcut pentru că era ceva nou și părea sănătoasă după atâtea zile de foamete. Din cauza oboselii, nu am văzut cât ești de înalt și că orice mișcare a ta era o ciudățenie. De exemplu, ca să te deplasezi în față, făceai tot timpul pași laterali și te fereai de obstacole inexistente. După ce am mâncat pe săturate, am dormit pe jos, pe un strat de fân peste care era așternută o pătură veche. A doua zi, tu erai plecat după lemne în pădure sau după vânat, iar eu m-am trezit îngrijorat pentru că eram într-o casă străină. Când te-am văzut călare, venind peste câmp dinspre pădure, nu mi-a venit să cred că am rămas peste noapte în casa ta. Am vrut să fug, dar nu aveau unde... (aici scrisul devine imperceptibil, dar, probabil că urmarea este cea de mai jos).

Fila 13:

Eram deja slugă la un stăpân inexplicabil. Acesta era un om fără față, da, un om foarte înalt căruia îi lipsea fața. Pălăria lui foarte mare acoperea într-un fel acest neajuns și-i da o înfățișare de-a dreptul bizară. Mă durea inima numai când îl priveam și spaima ce m-a cuprins din dimineața aceea când l-am văzut călare peste câmp nu m-a mai părăsit niciodată. Cum poate cineva să suporte un om fără ochi, fără gură și nas, care în loc de față îți arată inexplicabilul? Este drept că s-a purtat frumos cu mine până am avut nefericita idee să-l întreb de ce arată așa. Furia lui a fost fără margini. A smuls ușa cocioabei din țâțâni, a spart singurul ochi de geam, a aruncat cărțile pe care le avea pe pereți și am crezut că mă strânge de gât. Mi-a zis, gătuț de toate furiile posibile:

Potaie! Ești ca toate potăile acestei lumi! Dacă te-ai ucide, ți-ai face un serviciu, dar îți las ție plăcerea să-ți iei viața. De ce te-ai născut, dacă nu ești capabil să înveți nimic? De ce te-ai născut, dacă ești un balast inutil? Vierme! Te-ai putea strivi cu un singur deget până la spița ta ultimă, până la ultima suflare a ultimului om, dar ar însemna că țin cont de tine.

Am împietrit de spaimă, pentru că nu mă simțeam în nici un fel în stare să mă lupt cu o astfel de arătare. Eram de-a dreptul paralizat, când omul fără față a ieșit vijelios pe deschizătura ușii, apoi a încălecat pe cal și a dispărut în negura pădurii.

Nu știam ce să fac și unde să mă duc, nu eram capabil nici cel puțin să plec. Într-un târziu am încercat să mă adun, să fac un plan pentru a ieși din această situație. Mi-am adus aminte că arătarea doborâse mica bibliotecă și aruncase cărțile. M-am aplecat să le caut pe jos și am găsit o carte groasă, cu coperte de piele și care părea că este foarte veche. Cartea aceasta mi-a schimbat viața într-un mod de-a dreptul miraculos, încât ...(pe fila 13 nu se mai poate citi nimic, dar presupun că are o legătură cu ce este redat mai jos)

Fila 20:

N-am reușit niciodată să citesc toată cartea. Probabil că am citit doar o parte foarte redusă, pentru că după mai multe zile de buchisire eram tot la primele pagini. N-am reușit nici titlul să-l descifrez, pentru că fusese șters, dar undeva pe pagina a doua, într-o notă de subsol era titlul următor: **Bestiarul Ființei**. Numele autorului dispăruse și el, dar a rămas doar prenumele de Sebastian, care nu-mi spunea mare lucru. Nota de subsol nu spunea prea multe, dar se deducea faptul că autorul cărții pe care o țineam eu în mână se folosea de Bestiarul Ființei. În ce mod s-a folosit nu era clar, poate chiar îl copiasse în întregime sau doar își fundamentase ideea acestei cărți pe el. Au trecut deja trei zile de când omul furios a plecat pe calul său și eu m-am obișnuit cu ideea că pot locui o vreme în căsuța aceea pipernicită, dacă nu cumva se va întoarce noaptea ca să mă alunge sau să mă ucidă. Ca să rămân, m-a determinat chiar cartea cu pricina. Chiar pe prima filă era scris:

Cel ce citește în acest loc nu poate fi ucis. Inima îi este mai tare decât stânca, nu vei simți durerea, nu vei simți foamea, nu vei simți frigul! Ai grijă doar de propria ta singurătate! Să nu te pierzi niciodată mai mult de o zi în pădure! Să nu-ți fie frică de sălbăticiuni, pentru că tu ești vânătorul cel milos. Laptele și mămăliga nu se vor termina niciodată.

Mai scria probabil și altceva, dar nu mai rețin decât că într-o paranteză era desenată o pălărie cu borurile largi, ceea ce m-a făcut să cred că omul fără față notase aceste gânduri, cu un scris de mână destul de tremurat, care nu făceau parte cu adevărat din carte, ci erau doar o notă scrisă cu un scop anumit. Ca să-mi organizez viața, am reparat cocioaba, am pus în ordine lucrurile puține din interior și am adus lemne din marginea pădurii. Încă nu era zăpadă, iar frigul era suportabil. Nu simțeam nici o teamă, pentru că eram mai tot timpul preocupat cu cititul unei cărți pe care n-am înțeles-o niciodată. Nu știu cât timp a trecut, poate câteva săptămâni, dar într-o noapte a nins până sub streșina casei. Dimineața mi-am dat seama că sunt îngropat în nămeții pentru mult timp, dar nu am simțit nici un fel de teamă pentru „viitorul” meu. Aveam acum un adăpost aproape sigur, pe străinul ciudat mi-l aminteam doar foarte vag și chiar îmi puneam problema realității lui. În schimb, nu mă puteam îndoi de realitatea mea, de faptul că lupii urlau flămânzi și zgâriau cu ghearele lor ușa de la intrare... (și aici scrisul devenea de nedescifrat, dar după același procedeu am găsit continuarea)

O filă nenumerotată:

Peste câmp venea calul singur al străinului. L-am văzut chiar din prima zi a primăverii, când am deschis prima dată ușa după lungile luni de iarnă. Mergea la pas și a venit direct la mine, ca la un vechi prieten, nechezând ușor și atingându-mă cu botul lui jilav și domestic. L-am mângâiat și l-am lăsat să pască în voie în jurul cocioabei, dar mă așteptam, din moment în moment, să apară omul fără față, fapt care nu s-a întâmplat. M-am îndreptat spre pădure, de unde venea un miros îmbătător al primelor flori de primăvară. Era di-

Bata Marianov

mineața unui nou început, când prima dată știam ce este cu mine, deși n-am înțeles în întregime cartea. Calea mea era deja stabilită: urma să plec în curând într-o direcție favorabilă. Am cercetat marginea pădurii și m-am decis: pentru a o străbate și pentru a vedea ce este dincolo de aceasta trebuie să-mi alung orice fel de teamă, acum, când ziua era mai lungă decât noaptea, când soarele se ridica până în creștetul cerului.

Februarie 18, seara relativ târziu

Totul se află în misterioasa pădure prin care vrei să treci în măsura în care-ți vei alunga teama, chiar dacă pădurea a dispărut de atâtea vreme și-n locul ei nu a rămas decât reveria. Când te pierzi printre frunzele imagineare este la fel de palpitant și poate la fel de periculos ca-n orice pădure necunoscută, pentru că orice pădure, imaginară sau nu, este adevăratul bestiar. Imaginea pădurii ne

va urmări încă multă vreme după dispariția ultimului copac, atunci când totul va fi plat și arid.

Așa gândeam eu atunci, făcându-mi curaj, pășind dincolo de lizieră, pe o potecă ce se dovedea de la bun început plină de penumbrele necunoscutului. Curajul meu poate că ar fi încetat dacă nu aș fi simțit în spatele meu suflarea caldă a animalului credincios. După un timp copacii s-au rărit destul de mult și printre ei se vedeau pete subțiri de zăpadă. Ghiociei, toporașii, crucea voinicului dădeau un aer albastru amestecat cu albul pădurii. Penumbra era săgetată de un soare care doar se bănuia dincolo de povârnișuri. Dintr-o dată m-am regăsit... (mai multe pagini sunt total ilizibile).

Fila 3333

(...) Tot ce-mi aduc aminte este că oboseala îmi trecuse ca prin farmec. Străinul și-a pus mâna pe fruntea mea și am simțit doar o stare ciudată de confort. Când a văzut că mi-am revenit, mi-a spus:

De acum calul este al tău, numai că tu vei deveni ceea ce niciodată nu ai dorit. La nedumerirea mea, mi-a întors spatele și a plecat definitiv.

Mi-a dat de înțeles că nu-l voi mai revedea niciodată, decât atunci când suferința mea va ajunge maximă, când voi ajunge în ultimul prag al disperării. În momentul acela am acționat ca un mecanism, am încălecat și probabil că am adormit destul de mult timp. Când mi-am revenit din toropeală, în fața mea se întindea câmpul iar liziera pădurii rămăsese deja în spate. Coliba de abia se vedea dintre ierburile înalte. Am ajuns în pragul ei și am fost uimit că ușa pe care o lăsasem deschisă era acum închisă și zăvorâtă cu lacăt. Am descălecat și m-am așezat pe pragul de lemn ros de vreme, dar am avut imediat o tresărire. Dinspre liziera pădurii veneam eu călare și mă priveam uimit cum mă așezam din nou pe pragul de lemn, pentru ca apoi din nou să am tresărirea că dinspre liziera pădurii veneam eu pentru a mă așeza pe pragul de lemn...

Străinul mi-a deschis ușa și m-am prăbușit oboșit pe stratul de paie. Tot el mi-a spus că dincolo de ușă nu mai este nimic, dar eu auzeam foarte clar acel nesfârșit vacarm al venirii mele pe lume, o tautologie pe care nimeni nu o poate înțelege dacă nu este el însuși liber de orice legătură cu sine.

Ion HIRGHIDUȘ

(fragment dintr-un volum în pregătire)

Bata Marianov

„Lucian Blaga reprezintă pentru mine
(și pentru întreaga generație transilvană
din care fac parte)
«meșter-grinda» conștiinței noastre cărturărești.”

Contextualizare

Interviul a fost solicitat de Ion Jianu, pentru revista „Ramuri”; Ion D. Sîrbu l-a scris între „26 Ian[uarie] - 6 Febr[uarie] 1989”, „eu punându-mi singur și întrebările reporterului”⁽¹⁾.

La 12 februarie, I. Jianu, informator al Securității, îi „predă” lt-col. Bogoslov Nicolae o copie a dactilografei interviului, însoțită de o „notă explicativă” (patru pagini)⁽²⁾.

Prin strădania lui Marin Sorescu, câteva fragmente din prima parte a textului, dur cenzurate, au apărut sub titlul *Când povestesc din ale vieții valuri...*⁽³⁾, împreună cu o scrisoare de recomandare a lui Blaga (facsimil) către George Oprescu („Cluj, 3 Mai 1954”).

La 2 martie 1989, Ion D. Sîrbu notează, în Caietul-jurnal intitulat „De pe patul de spital”: „Terminat un lung interviu despre Blaga. Pentru „Ramuri”, două numere succesive. Dar din prima parte, 15 pagini, s-au aprobat 8, și acestea corectate, tăiate, amputate.” Partea a doua n-a mai apărut.

Xeroxat în zece exemplare, la 8 februarie 1989, de semnatarul acestor rânduri, interviul „a circulat”, după cum se poate constata și din corespondența lui Ion D. Sîrbu, pe la prieteni și în redacții.

Integral, a fost tipărit, pentru prima dată, în revista „Solstițiu”, Petroșani, nr. 1-10, 1990⁽⁴⁾.

Toma VELICI

- Stimate Ion D. Sîrbu, în anul trecut, 1988, ați fost distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din Craiova, pentru volumul de comedii teatrale Bietii comediantii, apărut în anul 1985, la Editura „Scrisul Românesc”. La sfârșitul anului trecut, revista „Ramuri” (care vă este vecină și prietenă) v-a acordat Premiul special pentru întreaga dumneavoastră operă literară. V-au apărut volume de proză traduse în limbile cehă și rusă, sunteți în curs de a fi tradus și publicat în limba franceză... Romanul dumneavoastră, „pentru copii și bunici”, Dansul Ursului, editat la „Cartea Românească”, s-a și epuizat în librăriile noastre. Se înserează. Timpul nostru, al tuturor, începe să dea semne de nerăbdare... Dumneavoastră vă apropiați de 70 de ani. Ați avut o viață interesantă („nimic ce-i românesc nu v-a fost străin”), posedați o arhivă și o memorie neobișnuite. De ce nu v-ați gândit să vă scrieți memoriile?

- Nu cred că viața mea a fost interesantă. Acum, că am ajuns la acest liman, la care suntem obligați să ne facem bilanțul, spre regretul meu, trebuie să recunosc că viața mea, biata mea viață, nu a fost nici tragică și nici comică, nici aventuroasă și nici banală. Am supraviețuit, subexistând. Am durat și am îndurat, sperând. Am trăit sub semnul ridicolului. Când povestesc din ale vieții mele valuri - și îmi place să povestesc - acei foarte puțini tineri care au răbdarea să mă mai asculte, râd cu lacrimi. Am avut cea mai „sănătoasă” origine socială, am fost cumplit de pedepsit pentru această origine. Am fost bătut de legionari - aproape aceiași legionari m-au verificat și pe linie de partid. Am fost, în 1947⁽¹⁾, cel mai tânăr conferențiar universitar din țară ca, în 1964⁽²⁾, să ajung cel mai bătrân vagonetar din mina strămoșilor mei, în Petrita. Nici nu am încetat să mă întreb nemțește: „Cum de a fost posibil să existe un criminal ca Hitler”, pentru că, imediat după victorie, să ajung să mă întreb rusește, „cum de e posibil să existe acest tâmpit și agramat director de teatru, revistă, editură?” Timp de câteva decenii am crezut că, asemeni lui Iacob, mă lupt bărbătește cu un înger - ca apoi, într-o frumoasă zi, să devină clar, pentru mine și pentru întreaga lume, că îngerul, pe care-l credeam iacobin, nu era decât un oarecare Pristanda, căruia îi era frică până și de frica ce o inspira... Nu are rost să umblăm cu polonicul în fundul cazanului ars. Ca să pot trăi, frate Jianule, a trebuit să uit și să iert: ca să fiu și eu, la rândul meu, uitat și iertat. Iar ca să pot subexista în melancolica (dar fertilă) mea singurătate, a trebuit să-mi transform pietrele de pe conștiință în Amintiri. În memorie și istorie. În memorie critică și istorie lucidă.

- Sper că nu mă înșel, dacă presupun că două din amintirile cele mai prețioase sunt Lucian Blaga și tatăl dumneavoastră.

- Așa este. Am mai spus-o și o repet. Aceste două nume intră în conul sacru al inimii mele. Lucian Blaga reprezintă pentru mine (și pentru întreaga generație transilvană din care fac parte) „meșter-grinda” conștiinței noastre cărturărești - iar Tata, minerul Ion Sîrbu, pentru mine numai, ar fi piatra de la temelia condiției mele umane... Iată, aici, în mapa asta, am adunat toate acele fișe, note, documente și scrisori care m-ar putea ajuta - dacă timpul ar mai avea răbdare - să scriu o carte de amintiri vesele pe care aș intitula-o așa: *De ce și de cine râdeam cu Lucian Blaga...* Nu am fost cel mai strălucit student al său, aș putea enumera aici cel puțin cinci colegi, care, ca tata, minerul, speranțe, erau mult mai avantajați decât am fost eu. Fiindcă, din cei patru ani de facultate și doi ani de doctorat, eu am petrecut pe front, în linia întâi, ca sergent (gradul de ofițer mi-a fost luat, deoarece eram considerat a fi un „student bolșevic”), în total 1001 zile (și nopți). Am fost rănit, am căzut prizonier, am evadat, am dezertat de două ori. Examenele însă mi le dădeam regulat - scriam, publicam, făceam scandal. Eram foarte tânăr, foarte sănătos, înzestrat cu o putere excepțională de muncă și răbdare. (Îmi datorez viața condiției mele de atlet la Liceul [de Băieți] din Petroșani: eram campion de pentatlon, extremă dreaptă în echipa de fotbal „Jiul” B, înnotam *brasse* și *crawl*, călăream, am brevetul de pilot pentru zborul fără motor. Spun aceste lucruri, fiindcă am nepoți care termină licee de fizică și matematică, dar sunt incapabili să fugă 500 de metri sau să sară peste un gard de un metru.) Sportul și munca fizică în vacanțe mi-au dat doza de încredere, cinste și humor autoironic fără de care nu m-aș fi putut descurca. În 1942, de pildă, am fost dat mort pe front, la Stalingrad. Colegii mei de facultate au organizat o ședință de doliu, evocându-mă. Fetele au plâns. Peste opt luni, am apărut în Sibiu, viu, rănit și cu un tifos exantematic bine înfipt în ficatului mei. Dar vesel și... optimist. Doi colegi, prieteni buni, când m-au zărit în carne și oase, au exclamat dezamăgiți: „Vai, trăiești!? Ce păcat. Te-am sărbătorit atât de frumos...”

- Presupun că profesorul Lucian Blaga cunoștea de aproape latura aceasta soldătească a vieții dumneavoastră.

- Bineînțeles. De fiecare dată când mă întorceam de pe front, Blaga mă chema la el, îmi puneă în față o tavă cu biscuiți și mere, el se culca cu ochii închiși pe un divan și mie îmi spunea: „Acum povestește, Gary, tot, tot, tot...” Scrisesem mai multe articole, publicasem câteva nuvele (proletare, tari, de un stângism naiv și romantic). În seminarul lui Blaga (dar și la Ghibu, și la Liviu Rusu), am prezentat mai multe lucrări care au fost apreciate. Am și publicat o parte din ele, la îndemnul profesorilor mei. Ei se uitau la mine și cu un fel de mirare specială: eram primul student la Filosofie care proveneam dintr-o colonie muncitorească veche, de mineri. Eram și singurul student din întreaga Facultate care, ca *pedeapsă politică* (făceam parte dintr-o organizație de bază comunistă), eram mereu și mereu trimis pe front. Relația mea extrașcolară cu Blaga a început într-o zi în care, fiindcă mă apăsese de bătaia cu cravașa a unui plutonier (pe nume, Pistică), „pentru lovirea superiorului în timp de război”, mi s-au întocmit acte spre a fi judecat și împușcat. Și așa fi fost împușcat dacă nu aș fi reușit să o strig, prin gratiile închisorii Regimentului 35 Artilerie Sibiu, pe frumoasa mea colegă, Măriuca Țenghea-Enescu (în prezent, o distinsă profesoară pensionară în Brașov). I-am explicat în ce pericol sunt și am rugat-o să anunțe imediat pe Blaga și pe rectorul Hațieganu. ...I-a anunțat. Blaga era în relații excelente cu comandantul Pieței din Sibiu, un colonel pe nume Paul Constant (autor al unor romane pe care le-a remarcat și Călinescu). Acesta a făcut pierdut dosarul meu de la Procuratura Militară. Plutonierul Pistică a trebuit să-mi dea drumul din carceră, nu înainte, totuși, de a-mi aplica cele 25 de „trăgători” la fund, conform regulamentului. Era prima bătaie ce o primeam. Dar nu și ultima...

- Deci, Blaga, într-un anume fel, v-a salvat viața.

- Da. Ca revanșă, în toamna anului dramatic 1944, eu, cu acte false, în uniformă de sergent T.R., am întreprins un drum cumplit și periculos la Lugoj. Frontul era în mișcare, norocul meu era că știam bine rusește, altfel nu aș fi scăpat să fiu prins și împușcat. Dar Blaga mă rugase, nu puteam să îl refuz. Ca într-un roman de detectivi, la Lugoj, am reușit să dau de urma unui administrator (cam hot) al casei Blaga, din Vatra Dornei. Bătându-l un pic, l-am convins să-mi arate unde a ascuns cele cinci lăzi mari în care era tot ce putuse salva, la refugiu, familia Blaga. Am reușit să duc lăzile la gară și - călătorind zece zile, fără bani, fără hrană rece - am adus cu bine lăzile la Sibiu. Între timp, hainele mele civile fuseseră furate de la Cămin. Blaga mi-a dat 40000 lei (o sumă importantă încă, în acel an), din aceștia mi-am refăcut garderoba și am reușit, împreună cu Doinaș, să ne mutăm în oraș, pe str. Goblinus 6. Sper că Dorli - care pe atunci era o copilă dulce și cuminte - își mai aduce aminte de această aventură a mea...

- Aveți scrisori de la Blaga?

- Am avut, s-au pierdut. În anul 1945, vara, terminându-se războiul, m-am întors la Petrita. Să studiez. Să recuperez timpul pierdut, să ajung din urmă pe mai norocoșii mei colegi (care, cu toții, au scăpat și de armată, și de război). Blaga, D. D. Roșca, Liviu Rusu, Onisifor Ghibu, împreună, au alcătuit o listă de lecturi obligatorii și urgente. Blaga mi-a împrumutat din bibliotecă sa un Windelband și un Zeller. Eu mi-a dăruit un dicționar german de filosofie, de Eisler. În trei volume. Pierduseră și căiva alți buni pe front, dar am călărit și am stat în tranșee, având lângă mine un dicționar german, altul rusesc, și un manual de conversație engleză. Așa că, citind curent în patru limbi, m-am pus pe lucru. Citeam câte 18 ore pe zi. Într-o cameră izolată, pe care mi-a găsit-o Tata, lângă cimitirul din Petrita. Doar duminicile mergeam la masă, acasă, la Mama, în rest mi se aducea mâncarea cu sufertașul. În această cameră, am învățat ce înseamnă *Sitzfleisch*⁽¹⁾-ul pentru un cărturar, ce înseamnă să nu-ți fie frică nici de imensitatea fluviului și nici de înălțimea muntelui. Din această cameră, i-am scris lui Blaga circa 10-15 scrisori. Filosofice. Foarte lungi, bănuiesc acum că erau și foarte confuze și dificile. Eram posedat (obsedat) de o idee: voiam să adun material pentru o carte care să fie o istorie a ideilor sociale în lumina istoriei filosofiei... Blaga îmi răspundea regulat, scurt, încurajându-mă. Fiind suferind, majoritatea acestor circa 10 scrisori au fost dictate lui Dorli. Atât scrisorile mele cât și cele primite de la Blaga și Dorli s-au pierdut, odată cu biblioteca... Și toate manuscrisele mele, în accidentul juridic din 1957...

- Văd pe fața dumneavoastră că nu sunteți mulțumit de modul în care decurge convorbirea noastră. De ce?

- Ai dreptate. Oculurile și parantezele rătăcitoare sunt o boală veche a mea. Doresc, de pildă, să plec la Roma și mă pomenesc la Istanbul sau Stalingrad. Vreau să joc „învărtita” de la Sibiu și deodată îmi dau seama că de mult joc doar „cazaciocul”.

Mă urenesc să scriu despre primarul orașului meu iubit și, după un an, am în față un urs și un măgar ce au trăit înainte de 23 august 1944... Blaga nu a cunoscut rătăcirea, *abaterea de la drum*. Răzgândirea, atât de la modă în Occident, acum. Și nu numai în Occident. Nu s-a lăsat niciodată ispitit de demonul puterii. „Celula nervoasă a poezilor, îmi spunea, nu rezistă la solicitările puterii sau muierii.” Avea mereu în fața ochilor destinul tragic al prietenului său, Octavian Goga. „Politica, oratoria și nevasta l-au nenorocit, îmi spunea. Goga era un extraordinar, strălucitor și fermecător vorbitor de catedră. Din cauza nevestii-sii, a trecut de la catedră la tribună, de la tribună în Parlament și a sfârșit, nu ca un mare poet (ce era!), ci ca un dubios politician de conjunctură.” „Daimonul e dublat de un Demon. Iar demonul poeziei are pericolul obicei de a te chema în pustie și de a te ispiti, oferindu-ți glorie, bani, funcții și călătorii... Trebuie să ai tăria să refuzi din timp, până nu e prea târziu. Orice poet (prozator, dramaturg, critic etc.) este o *investiție sacră a Măriei sale, Limba*. Un cod de onoare cavalerescă, magic, te obligă să-i respecti statutul de mister metafizic, de curăție morală și veșnicie ontologică. Dacă încalci «contractul social» ce îl ai cu sacralitatea Cuvântului, limba îți retrace investiția, compromițându-te, anulându-te. Din poet ajungi un simplu versificator, din mare povestitor te transformi într-un oarecare mincinos de cartier, din bun dramaturg, pe nesimțite, te pomeniști a fi un simplu fluture boulevardier, în slujba prefectului sau a boierului care te plătește.” „Definiția talentului - ca har ceresc, ca dar biogenezeic, ca destin și chemare - acum, la mijlocul acestui veac cumplit în care trăim, trebuie completată. Talentul este un har, un dar, o chemare și un destin, cu condiția ca el să fie completat neapărat de trei factori sociali, și anume: *cultură, caracter, curaj*. Nici talentul politic (adevăratul talent politic este mai rar decât talentul muzical) nu se mai poate lipsi de aceste coordonate onice care sunt cultura, caracterul și curajul.” Citez din memorie, dragă Jianule, sper că nu falsific nimic din originea blagiană a acestor idei. Blaga se temea, literalmente, de zeița asta care era Limba Română, se temea de ea ca de o forță metafizică, transcendentă, capabilă de mari daruri, dar și de cumplite pedepse. Refuza, de exemplu, să iscălească anumite proteste la modă, sau să scrie articole comandate, scuzându-se aproape angelic-idiot: „Eu aş putea să scriu acest articol, dar ce are să spună Limba Română?”

- În general, poezii, pe care eu i-am cunoscut, mi s-au părut cu toții a fi niște mari fricoși. Nu cumva...

- Culoarea fricii se schimbă după fiecare deceniu. Eu mă refer acum la anii imediat de după război. Aerul era compus din oxigen, azot și frică, apa era alcătuită din hidrogen, oxigen și frică. Nu frica e esențială - ci modul în care reușești să o depășești sau să o învingi. O frică prelungită, cu timpul se transformă în suspiciune permanentă la cei care înfricau, și în ipocrizie și pre-facere permanentă la cei înfricoșați... Să-ți povestesc o întâmplare. Când m-am reîntors la Cluj (în Clujul visat!), în 1946, toamna, după acel aproape un an de studiu intensiv la Petrița, pe Lucian Blaga nu l-am putut găsi. Lumea vorbea vrute și nevrute, ba că fugise în străinătate, ba că fusese arestat. Într-o seară, doamna Cornelia m-a căutat la Institutul de Istorie (unde ocupam o cămaruță în fostul Seminar de Istoria Artelor) și, foarte misterios, conducându-mă pe străzi laterale, mă introduse (pe poarta din spate) în Clinica Medicală II (Goia). Acolo, într-o cameră ascunsă, din fundul Secției de balneologie, l-am zărit pe Blaga. Era palid, nebarbierit. (Niciodată, nu l-am surprins într-o postură neglijentă, era un *Herr Professor* și un diplomat, avea trei costume de haine englezești, absolut asemănătoare, impecabile chiar și după 20 de ani de la cumpărarea lor.) Deci, Blaga era acum foarte palid, abia putea să vorbească. *Tremura de frică*. „Gary, mi-a spus, te-am chemat ca să afli de ce sunt aici. Bolnav de uremie. Nu am uremie, dar mi s-a propus, de sus de tot, să accept să fiu președintele unui nou partid politic: P.N.P. (Partidul Național Popular). Eu, toată viața mea, am refuzat să fac politică. Știu ce pot, știu și ce nu pot. Eu am adunat pietre pentru templul meu filosofic: vocația mea este Filosofia și Literatura. L-am refuzat pe Carol II, părăsind diplomația. Am refuzat legionarii, am refuzat și pe Antonescu. Cum să accept acum să mă mut din Catedrala sistemului meu ca să ajung să semnez afișe electorale într-un cort militar rusesc... Am refuzat! Dar sunt foarte amenințat, mi-e frică, mi-e frică să nu fiu ucis. Dacă pățesc ceva, tu ești martor că nu am murit de uremie. Ci de altceva...” Cam așa ceva mi-a spus Blaga. Din zbor, am reținut două nume grele: Ana Pauker, Miron Constantinescu... Blaga a mai lipsit circa o lună de zile după această întâlnire. Am încercat să-l văd, mi-a fost cu neputință. (Doctorii îl mutau din secție în secție.) Apoi, într-o frumoasă zi, l-am întâlnit la intrarea în Universitate. Era slăbit, dar acum părea fericit, sănătos, ochii îi străluceau de o bucurie copilărească de parcă ar fi săvârșit o foarte reușită păcăleală sau șotie. Îmi șopti, râzând: „Am scăpat, sunt liber. Închipuiește-ți, Călinescu s-a oferit voluntar să fie președintele celui partid, P.N.P.” După această pățanie, s-a instaurat în cercul nostru o vorbă: „Cu frica pe spaimă călcând - cu moartea pe moarte, povestind.”

- Eu sunt născut în anul 1950. Aceste întâmplări mi se par a fi de pe vremea Inchiziției.

- Primisem ordin - eram acum asistentul lui Liviu Rusu (pregăteam doctoratul la Blaga) - să afișăm o lozincă în fața bibliotecii seminarului. Eu am scris și am afișat următoarea lozincă: „Patria poate să-mi ceară să mor pentru ea, nu are dreptul să-mi ceară să mint!” Trebuia acum să scriu dedesubt numele autorului: Montesquieu. Liviu Rusu, Blaga, Auger și D. D. Roșca au citit lozincă, le-a plăcut, dar m-au sfătuit să scriu dedesubt, nu Montesquieu, ci... Maxim Gorki. Am scris așa cum m-au sfătuit profesorii mei. În drum spre casă, urcând noi Dealul Feleacului împreună, Blaga, foarte tăcut, foarte îngândurat, oftând, mi-a spus așa: „Nu trebuia să accepti să schimbi numele lui Montesquieu!” „Bine, dar dumneavoastră m-ați sfătuit!”... A tăcut, a tăcut vreme de câteva sute de metri. Apoi, rar, cu lungi pauze, mi-a povestit următoarea întâmplare: „La orele 12, Ion Breazu, decanul, ne-a convocat la decanat. Pe mine, pe D. Popovici, pe Liviu Rusu și pe D. D. Roșca. A închis ușa capitonată și ne-a spus că a primit ordin ca noi să citim împreună, tare, articolul de fond din «Scânțea». Eram cinci profesori bătrâni, nemembri de partid, ne cunoșteam de o viață. Și... și... după o oră de tăcere totală, unul din noi a spus: «Dacă tot ne-am adunat, ce-ar fi să citim acel articol.» Și l-am citit, dragă Gary...” Ai înțeles?

- Am înțeles. Deci, Blaga era și un moralist, în felul său.

- Nu era deloc un moralist. Blaga era Blaga, credea orbește în opera sa, era o in-

teligență creatoare cu totul ieșită din comun. Dar, fiind un supercărțurar european (el ne-a deschis ochii spre culturile africane, asiatice, magice, primitive etc.), se găsea total dezarmat în fața unor oportuniști dogmatici, care îl chinuiau, amenințându-l, amăgindu-l, ducând cu el un război al nervilor de care, când îmi aduc aminte, mi se face rău. Profit de ocazie, acum la apusul soarelui, ca să-ți povestesc o întâmplare de răscruce din cariera mea politică. În 1947, cu dosarul meu, cu stagiul eroic de patru ani în ilegalitatea de partid, aș fi putut să fac carieră politică, ajungând, să zicem, șef de catedră sau să fiu numit undeva în diplomație. Dar s-a întâmplat să fiu din Valea Jiului, fiul tatălui meu, să nu pot face pasul înapoi din morală în politică, din morala muncitorească a minei Petrița, în politica acelor ani (de care se leapadă acum până și cei mai conservatori consilieri din Kremlin).

- Deci: cu frica pe frică, povestind...

- În anul 1947, la o ședință solemnă a tuturor cadrelor universitare (se trasau sarcini în vederea aniversării a 100 de ani de la Revoluția din 1848), un coleg al meu (*nomina odiosa*), pe atunci directorul politic al Universității, după ce a obținut angajamentele profesorilor care erau adunați în altă sală, se adresă nouă, celor circa 40 de asistenți, conferențieri, șefi de lucrări. Și începu cu cei de la Filosofie. Lui Ovidiu Drimba i-a trasat sarcina să scrie un articol contra profesorului Speranția, șeful Catedrei de Filosofia Dreptului. Dar nu un articol de critică filosofică, ci unul prin care să fie desființat și compromis omul Speranția. Mitul Speranția. Drimba a acceptat. Și a și scris acest articol, publicat în „Lupta Ardealului”. (Deși Drimba, fiu de învățător sărac din Tinca, Bihor, fusese mult ajutat de familia Speranția, locuise chiar în casa acestuia, ca prieten al fiului lor, viitorul doctor Dorin Speranția)... După Drimba, a urmat conferențiarul Dumitru Isac, pe care, după cedarea Bucovinei, D. D. Roșca l-a adus de la Cernăuți, numindu-l la Catedra lui de Istoria filosofiei. Lui Isac, i s-a cerut să scrie un articol defăimător despre... D. D. Roșca. Isac a acceptat, dar de scris nu știu să fi scris acest articol. Știu atât că a fost numit mai târziu în locul lui D.D., căruia i s-a oferit un curs de pedagogie pentru pionieri. Și mai știu că D.D. a refuzat să-i mai întindă mâna. Am urmat eu. Redau din memorie (din cei circa 40 de colegi care au participat la această istorică ședință mai trăiesc, sper, peste jumătate. Mulți din ei au făcut strălucite cariere universitare, au ajuns chiar academicieni. Așa încât afirmațiile mele se pot verifica). Directorul de studii, cunoscându-mi și firea, și dosarul, și relațiile ce le aveam cu Blaga, fiind eu și asistentul, la Catedra de Estetică, al lui Liviu Rusu, mi-a spus cam așa: „Dumneata, tovarășe Sîrbu, vei scrie un articol contra lui Lucian Blaga. Un articol tare, dărâmat...” Am încercat să scap prin tangentă: „Pot să scriu nu unul, ci o sută de articole despre sistemul lui Blaga. Pot chiar să-i critic anumite poziții, dar...” Iar el m-a întrebat: „Nu ne interesează acum sistemul lui filosofic. Noi îți cerem un articol prin care să-l demaști, să-l compromiți ca om, ca bărbat, ca cetățean...” „Cum?” - am întrebat eu fierbând. „De pildă, poți să afirmi că face baie gol, împreună cu fiica sa nubilă...” Mă apropiam de explozie și el vedea asta. Mă bălbăiam: „Cum să fac așa ceva? Blaga mă iubește, Blaga m-a ajutat, îi datorez enorm...” Îmi sări în ajutor: „Te înțeleg. Dacă nu vrei să scrii despre Blaga, nu ai decât să scrii despre Liviu Rusu. Și el are fete!” După aceste cuvinte, am țipat: „Refuz! Refuz categoric!”, și am ieșit din bancă. „Atitudinea dumitale, tovarășe Sîrbu, nu este marxistă!”, strigă bietul inchizitor. „Poate că nu este marxistă, am strigat și eu, dar este în orice caz morală!” Și am ieșit trântind foarte tare ușa. (În dosarul meu a apărut formula: „A afirmat că marxismul nu este moral!”)

⁽¹⁾ Cf. scrisoarea („Craiova, 6 februarie 1989”) către Cristina Popescu, fiica cea mică a profesorului Liviu Rusu, stabilită la Bistrița.

⁽²⁾ Vezi Clara Mareș, *Zidul de sticlă. Ion D. Sîrbu în arhivele Securității* (București: Editura Curtea Veche, 2011), p. 349-353; 451-481.

⁽²⁾ Vezi „Ramuri”, anul XXVI, nr. 2 (296), februarie 1989, p. 7.

⁽¹⁾ Cf. și Ion D. Sîrbu, *Atlet al mizeriei*. În loc de autobiografie. Ediție a publicisticii (vol. I), îngrijită și cu Postfață de Dumitru Velea, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 1994.

⁽¹⁾ Corect, 1949. Conferențiar la Institutul Maghiar de Artă din Cluj, Catedra de Istoria Artei (de la 1 februarie până la 31 octombrie).

⁽²⁾ Corect, 1963, 11 noiembrie - 31 decembrie, muncitor necalificat (vagonetar), în subteran, la Exploatarea Minieră Petrița, sectorul IV, în echipa minerului Brusturean, din formația maistrului Bura Brutus.

⁽¹⁾ Perseverență (*germ.*).

Un ministru de altădată

Pentru a înțelege ce însemna rigoarea pentru Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice din perioada 1897-1910, am ales să prezent în cele ce urmează răspunsul pe care ministrul i l-a dat deputatului Titu Frumușanu, avocat, membru al Partidului Național Liberal, la o interpelare formulată de acesta. Avocatul și deputatul Titu Frumușanu îi cerea ministrului Spiru Haret explicații pentru hotărârea de a-l exclude pe elevul Titi Bălănescu din toate școlile din țară.

Cine a fost acest Titi Bălănescu, ce a făcut el și care au fost deciziile ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice aflăm din răspunsul la interpellare. Spiru Haret îi răspunde deputatului Titu Frumușanu despre pedeapsa dată de Minister elevului Titi Bălănescu în ședința Camerei din 3 decembrie 1901.

Voi reda o parte din acest text din două motive extrem de prețioase. Primul, răspunsul este un exemplu de discurs al unui demnitar care își respectă statutul de intelectual și de ministru. Al doilea, răspunsul oferit de Spiru Haret demonstrează cu asupra de măsură cât contau pentru ministrul Instrucțiunii Publice de atunci rigoarea, respectarea regulilor, importanța respectului în general, prețuirea profesorilor, aplicarea sancțiunilor, demnitatea.

Discursul* a fost următorul:

„Dl Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice: Domnilor deputați, dl Frumușanu a început vorbirea sa, mirându-se de mine, că am zis că m-a intimidat interpellarea d-sale. D-sa a justificat foarte bine temerile mele, pentru că, vedeti, că un lucru pe care noi, dascălii, îl considerăm ca fiind regulat și foarte la locul lui, a luat, din cauza d-sale, proporțiuni cu totul neașteptate.

Pedeapsa unui băiat din școală, chiar greșită fiind, ia așa proporțiuni, încât ocupă timpul unei ședințe întregi a Camerei, abia la o săptămână după deschiderea ei.

Am motiv de a fi intimidat, pentru că nu știu care vor fi în mintea d-voastră proporțiunile acestei afaceri, pe care dl Frumușanu o privește ca atingând până și Constituțiunea în temeliile ei.

Domnilor, eu mă voi sili să fac economie de timp, și de aceea mă voi sili să expun lucrurile și să vă las pe urmă pe d-voastră să judecați între dl Frumușanu și mine.

Am primit un raport de la directorul gimnaziului din Târgul-Jiu, care avea data de 12 iulie, anul acesta, în care - din ce cauză este indiferent - îmi raportează cum că unul din foștii școlari ai

acestui gimnaziu publică într-un jurnal articole, ca acela de care dl Frumușanu v-a citat o parte, dar nu tot, căci cuprindea lucruri de acelea, pe care nu poate cineva să le citească într-o Cameră, pentru respectul locului unde se află.

Dl director al gimnaziului din Târgul-Jiu a fost criticat cu multă asprime de domnul Frumușanu. Să-mi dați voie să nu-l urmez pe d-sa pe acest tărâm. Pentru mine, directorul unui gimnaziu este reprezentantul meu; el este dator să-mi spună drept, pe răspunderea lui, și știe că, dacă nu va spune drept, are față de mine o răspundere grea și care nu este deloc iluzorie. Cei care servesc sub ordinele mele, știu bine că eu nu neglijez nimic pentru a-i ține în cele mai stricte limite ale datoriei și nu ezit de a pedepsi pe acei care se abat de la dânsa. Așa aș fi făcut și cu directorul gimnaziului din Târgul-Jiu, dacă și-ar fi permis să-mi raporteze lucruri inexacte. Oricum ar fi, un director de gimnaziu pentru mine are o altă însemnătate decât un elev de clasa a II-a și dacă este să aleg între un director și elev, nu stau la gând un minut, ca să dau crezământ celui dintâi mai cu seamă când acel director este un om pe care-l știu că și face perfect datoria. Mă și mir că este atacat cu atâta furie și înverșunare de dl Frumușanu, care este primar al orașului Târgul-Jiu și datorește dlui Moisi oarecare recunoștință. Un om în situațiunea precară, în care se află d-sa ca suplinitori să aibă energia de a conduce un gimnaziu bine și cu mijloace foarte restrânse și în afară de datoriile lui să facă localității servicii la care nimeni nu-l obligă, înființând școli în care predă gratuit, înființând și o școală de ceramică, cum nimeni nu s-a gândit să facă și cum nu mai avem alta în țară, un asemenea om să se vadă răsplătit în așa fel de părintele orașului, găsesc că nu este nici drept, nici bine.

Dl Titu Frumușanu: Cer cuvântul.

Dl Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice: Sunt sever cu acei care sunt sub ordinele mele, dar sunt dator să-i apăr și să-i susțin când își fac datoria; și apăr pe directorul gimnaziului din Târgul-Jiu, fiindcă și-a făcut bine datoria în împrejurarea de față ca și în altele.

Dl Frumușanu nu se găsește satisfăcut de raportul directorului gimnaziului din Târgul-Jiu. Chestiune de apreciere. Eu am fost foarte satisfăcut și am considerat ca perfect dovedită vina școlarului Bălănescu. Cum să admitem că un om care totdeauna și-a făcut perfect datoria, care nu este în gâlceavă cu părintele acelui școlar, care nu are nici un interes de urmărit în această afacere, să vină din cer senin să denunțe pe un școlar, pentru niște fapte închipuite, mai ales când îmi dă și dovezi? Cum să presupun că omul acesta, care nu mi-a mințit niciodată, are să mintă ca să lovească în Titi Bălănescu? Dl Frumușanu va fi având motivele sale ca să conside-

re pe acest băiețel ca un personaj de mare seamă; dar nu e nici un motiv ca și directorul gimnaziului, și eu, să-l privim astfel.

Am luat dar măsura criticată de dl Frumușanu pe deplină dreptate. De nu o luam, nu mi-aș fi făcut datoria.

După publicarea pedepsei prin *Monitorul Oficial*, cel dintâi semn de viață ce am văzut din partea acelora ce trebuiau să fie interesați în această afacere, a fost un articol într-un jurnal, successor al lui *Moș Teacă*, apărut în trei sau patru zile după publicarea măsurii mele.

Decizii pentru eliminări de școlari apar, din nenorocire, destul de des în *Monitor*. Vă rog să-mi spuneți, dl Frumușanu, pentru ce până la Titi Bălănescu, pentru niciun altul nu s-a făcut aceasta? Pentru ce a luat jurnalul în chestie tocmai apărarea lui Titi Bălănescu și nu pe a altuia? Pentru ce a făcut aceasta anume în termeni și în cuvinte care amintesc, cât de colo, corespondențele atribuite lui Titi Bălănescu? Pentru ce tot acest concurs de dovezi? De ce cu altul nu s-a întâmplat aceasta?

Pentru mine nu este umbră de îndoială că corespondența aceasta a fost publicată chiar de dânsul, înainte de a se gândi să cerce a-și dovedi nevinovăția sau, dacă a greșit, să-și ceară iertare și să promită a nu mai greși. Tocmai pe urmă a venit dl Titu Frumușanu și mi-a zis: după ce constatați că copilul ar fi vinovat? Deoarece dovezile, care mă convinseseră pe mine, nu aveau darul de a-l convinge și pe d-sa, am cerut directorului ca să-mi dea lămuriri noi și mai complete asupra faptului. Directorul îmi trimite atunci un nou raport, mult mai complet și mai amănunțit decât cel dintâi. Din amândouă aceste rapoarte, iată ce rezultă:

Prima dovadă ce a avut-o directorul că Titi Bălănescu este autorul corespondențelor din *Moș Teacă* a fost scrisoarea pe care a primit-o de la un student de la facultatea de științe, dată în 12 aprilie 1899; prin urmare nu e scrisă, cum crede dl Frumușanu, pentru trebuința cauzei. Originalul scrisorii există.

Dl T. Frumușanu: Eu am originalul scrisorii redactorului de la *Moș Teacă*.

Dl Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice: Să-mi dați voie să discut cu dvs. și cu directorul gimnaziului din Târgul-Jiu, iar nu cu redactorii de la *Moș Teacă*.

Aici e o chestiune prea serioasă și de ordine morală prea ridicată, ca să stau cu redactorii de la *Moș Teacă*. Așadar, un student de la facultatea de științe, adresează directorului o scrisoare cu data de 12 aprilie 1899. [Spiru Haret citește scrisoarea în întregime - n.n.] Iată o dovadă din partea unui om care a văzut lucrul cu ochii lui. Această dovadă singură mi-a fi fost de ajuns și nu aveam nevoie să urmez sfatul dlui Frumușanu, să mă duc la *Moș Teacă*, să cer să mi se arate originalul. Cum gândiți că aș fi

făcut eu așa lucru? [...]

Trec mai departe și citez textual raportul directorului: <<Având de gând atunci să fac pașii necesari pentru pedepsirea acestui elev, mi-am zis: mai întâi trebuie să atrag atenția părintelui său. Am căutat ocazia și am rugat pe dl I. Bălănescu, bătrânul, să spună fiului d-sale să nu mai scrie corespondențe în care să batjocorească biserica, școala, sentimentul național, profesiei. Dl I. Bălănescu spuse mai întâi că ce-l interesează pe d-sa ce face fiul d-sale? Mai apoi, că nu crede că fiul d-sale a scris. I-am spus atunci că am sigure informațiuni că el a scris, și că nu-l voi ruga a doua oară, și că urmările îl privesc. Astfel, pentru un timp oarecare, au încetat, corespondențele scandaloase din Tg.-Jiu, la adresa școlii și a profesorilor. În timpul din urmă, a început o nouă serie de corespondențe injurioase în *Biciul*, la adresa mea, a unor profesori și a unor familii respectabile din oraș, între alții contra respectabilului bătrân domn Mihail Dimitrescu, proprietar, care de mai multe ori a intervenit pe lângă dl I. Bălănescu, să facă ca fiul d-sale să înceteze cu injuriile sale corespondențe. D-nii profesori I. Popescu-Voitești și A. Niculescu, și alții, atacati în astfel de corespondențe, susțin că, din informațiile lor, corespondentul este tot Titi Bălănescu. Și de altfel este de notorietate publică în orașul nostru că el este corespondentul.

Un servitor al gimnaziului, George Voiculescu, mi-a comunicat în timpul vacanței, că fiul dlui I. Bălănescu, care fusese în anul școlar expirat în clasa a II-a și a rămas repetent din cauza purtării, s-a exprimat că acum în vacanță se ocupă cu scrierea de corespondențe la ziare. Însumi eu am auzit, din cancelaria gimnaziului, într-o zi pe acest elev din clasa a-II-a, strigând înaintea gimnaziului cuvinte injurioase la adresa gimnaziului.>>

Apoi, domnilor, dacă aș avea totdeauna atâtea dovezi, câte am avut contra lui Bălănescu, m-aș socoti foarte fericit; dar aceasta rareori se întâmplă. Văd însă că din toate acestea, dl Frumușanu tot nu și-a făcut convingerea de culpabilitatea protejatului d-sale. Cât pentru mine, însă, convingerea este perfectă.

Pentru mine afară din discuțiune că Titi Bălănescu este vinovat; și de aceea asupra punctului acestuia nu voi mai lungi vorba.

Toate aceste dovezi le-am adus la cunoștință dlui Frumușanu, dar se vede că nu l-au convins; căci departe de a solicita clemența mea, după cum spune d-sa, îl rog să-și aducă aminte, că mi-a cerut să revin pur și simplu asupra măsurii mele.

Mi-a zis aproape textual: <<Dumneata ai greșit când ai aplicat pedeapsa, pentru că băiatul nu este vinovat, te rog să retragi pedeapsa>>. Pe tere-nul acesta, nu puteam să dau urmăre dorinței dlui Frumușanu; nu puteam eu

să-mi dau dezmințire mie însumi, pe câtă vreme aveam convingerea că lucrul s-a petrecut așa; nu puteam eu să dau o primă de încurajare unui act de nedisciplină din cele mai grave, de care se poate face culpabil un școlar.

Dacă aș fi văzut că vinovatul își recunoaște greșeala și promite să se îndrepte, l-aș fi iertat, căci nu este nici o vină pe care să nu fiu dispus s-o iert atunci când am speranțe de îndreptare; dar, când acel vinovat se încapățânează în contra evidenței, pretinzând că el are dreptate și vrea să mă facă pe mine, ministrul, - nu mai vorbesc de director - să dau înapoi în fața lui, ce trebuia să fac? Să-i cer scuze lui Titi Bălănescu? Aceasta nu pot s-o fac. Eu sunt răspunzător de bunul mers al școalelor și nu mai pot răspunde de dânsul, atunci când nu am puțința de a pedepsi pe cei vinovați. (Aplauze).

Când m-am întors din concediu, trecuseră două luni și jumătate de la publicarea pedepsei. A doua zi s-au deschis Camerele. În aceeași zi, un senator din Tg.-Jiu m-a întrebat: <<Ce ai de gând să faci cu Titi Bălănescu? Așa are să rămână?>> I-am răspuns: <<Să-mi facă părintele său o cerere, să recunoască greșeala, să promită îndreptare, și am să îi reduc pedeapsa>>. (Aplauze).

Dl Lunian îmi promite să vorbească cu dl Bălănescu, tatăl, și mă asigură că în curând voi primi petiția lui. După amiază mă întâlnesc cu un domn deputat, care e prieten cu tatăl băiatului, cu dl Take Protopopescu, și d-sa m-a asigurat de asemenea că părintele e dispus să facă hârtie; ba, mi se pare chiar, că mi-a spus că și văzuse petiția făcută.

În aceeași seară, însă, am aflat un lucru pe care nu îl știam, pentru că se petrecuse pe când eram în străinătate, anume că dl Bălănescu trăsesse în judecată, pentru calomnie, pe directorul gimnaziului, că dl Frumușanu îl servise de avocat și că ceruse ca eu să fiu chemat la interogatoriu, pentru a-mi da seama înaintea justiției de măsura ce luasem. Nu e vorbă, procesul a fost pierdut, dar nu e mai puțin adevărat că o asemenea faptă nemaipomenită, nu putea să mă dispună bine în favoarea clientului dlui Frumușanu.

Un director de școală tras în judecată pentru calomnie, de un școlar, pe care-l denunțase ministrului pentru un fapt de care era perfect convins! Ministrul chemat la răspundere înaintea justiției! Mai auzit-ați vreodată de un asemenea lucru? Eu vă mărturisesc că de când sunt n-am auzit. Vă mai declar că, dacă aș fi știut de acest fapt înainte de convorbirea mea cu dl lunian, aș fi fost mult mai aspru. Dar apucasem să spun cuvântul și nu-l mai puteam retrage. A doua zi dimineața, după convorbirea mea cu d-nii lunian și Protopopescu, am întâlnit pe dl Frumușanu. Nu e vorbă, i-am arătat nemulțumirea mea pentru procesul intentat directorului, dar i-am mai spus că vorba ce am dat dlui lunian nu o iau înapoi. Dl Frumușanu însă îmi răspunde: <<Cum să ceară iertare, căci pretinde că e nevinovat?>>.

Dl T. Frumușanu: V-am spus altfel: că în Partidul Liberal nu se cere iertare; dacă ar fi pe sărut-mâna, ne-am duce la boieri.

Dl Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice: Vă pot spune că în școală nu e niciun Partid Liberal, nici conservator, nu sunt decât școlari, care trebuie să fie disciplinați. (Aplauze).

Dl T. Frumușanu: Să dea Dumnezeu.

Dl Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice: Eu înțeleg să țin disciplină, una pentru toți, și această datorie mi-o voi face fără șovăire, vă rog să mă credeți.

Rezultatul a fost, după câte ați văzut, că, pe când eu așteptam ca să primesc hârtia, care știu că a fost chiar scrisă și adusă la Camera, ca să mi se remită, mă pomenesc cu interpelarea dlui Frumușanu, și încă ce interpelare! Și cum formulată! Aș vrea acum să văd pe dl Frumușanu în locul meu, să văd ce ar face domnia-sa. Oare își dă d-sa seama de situațiunea pe care a creat-o, nu mie, ci însuși protejatului d-sale? Voit-a să-i facă un serviciu? Probabil că da. [...] Găsiți că e spre binele școalei și al moralei ceea ce ați făcut? În fine, crezut-ați că mă veți sili să părăsesc această bancă, pentru ca Titi Bălănescu să-și poată continua în liniște colaborarea la *Moș Teacă*? Eu unul vă pot spune, că și când voi pleca de aici, nu de frica lui Titi Bălănescu voi pleca. (Aplauze).

Să trec acum la altceva, la întrebarea dacă pedeapsa pronunțată de mine este bine pronunțată. Și întrebarea se pune din două puncte de vedere: întâi, nu este disproporție între pedeapsă și vină? Și al doilea, este ea legală?

Dacă este sau nu proporție între vină și pedeapsă, dl Frumușanu, ca om de lege, vă înțelege că este o chestiune mai mult de conștiință. Ei bine, eu găsesc că vina este nu mare, ci foarte mare, și am pedepsit-o în consecință.

Eu consider că principala datorie a școalei este să dea educația morală, și pun pe al doilea plan pe cea intelectuală. Mai puțin preț pun pe cunoașterea exactă a formelor de trigonometrie, decât pe un caracter cinstit în toată puterea cuvântului. Și când văd că un școlar, la vârsta de 14 ani, nu se sfiește a-i bate joc de tot ce noi suntem deprinși să respectăm, mai ales de tot ceea ce noi căutăm să facem să se respecte în școală, ce trebuie să fac? Să consider fapta lui ca o vină neînsemnată sau ca cea mai mare vină posibilă? Eu așa o consider.

Cu toate acestea, cum ziceam adineaori, dacă aș fi constatat cel mai mic semn de pocăință, și în fața stăruințelor binevoitoare ale dlui Frumușanu, înțelegeți că greu mi-ar fi fost să nu micșorez pedeapsa. [...]

Domnilor, dl Frumușanu ne-a citat articole din regulamentul școalelor secundare și a tras concluzia că ministrul n-are drept să aplice pedeapsa școlărilor din școalele secundare. Vă asigur că aceasta este prima dată ca o asemenea teorie se susține, mai ales într-o Cameră.

Domnilor, regulamentul l-am făcut eu și puteam să scriu în el ceea ce vroiam, numai să nu fie contra legii. Legea nicăieri nu limitează dreptul meu de a pedepsi pe școlarii secundari, și astfel fiind, puteam prea bine să introduc în regulament dispozițiunea aceasta: <<Toate pedepsele prevăzute de acest regulament se pot da și de către ministru>>. Ce ar mai fi zis atunci dl Frumușanu? Eu, însă, nu am pus în regulament această dispoziție și nu aș pune-o, chiar dacă ar fi să fac acum din nou regulamentul, pentru că faptul de a înscrie o asemenea dispozițiune în regulament ar lăsa să se înțeleagă că dreptul ministrului n-ar exista decât fiindcă i-l dă regulamentul și aceasta eu n-o pot admite. Regulamentul nu face decât să ofere o parte din dreptul meu

de a pedepsi la anumite autorități care sunt puse sub ordinele mele. Regulamentul spune că directorul are dreptul să pedepsească în cutare și cutare caz și până unde poate merge cu pedeapsa. El are de scop să spună ceea ce eu permit să facă cei de sub ordinele mele și nimic mai mult. Dar să mi se limiteze dreptul meu de a pedepsi, printr-un regulament oarecare, când eu sunt capul suprem al școalei, de la care emană dreptul de a pedepsi, drept pe care nu mi-l limitează nicio lege, cum pot eu să admit așa ceva? Când legea a înțeles să-mi limiteze dreptul meu de a pedepsi, a spus-o expres, și anume când a fost vorba de studenții universitari. Pentru aceștia dreptul meu de a pedepsi este limitat; dar în cazul acesta, legea însăși îl limitează și spune până unde pot eu merge. Dar pentru școalele secundare, această limitare nu există. [...]

Domnilor, ministrul de Instrucție este deja destul de puțin înarmat ca să mențină buna disciplină în școală. Vă rog să nu mai cautați să-i mai luați și din drepturile pe care le are în mod așa de evident, căci atunci vă asigur că nici ordinea câtă este astăzi în școală nu va mai fi și, mă întreb atunci, cine ar mai avea atunci curajul să ia răspunderea conducerii lor? [...]

Domnilor, toată discuția de azi provine numai din cauză că punctul de vedere în care s-a pus dl Frumușanu diferă de acela în care mă pun eu. D-sa se întreabă: ce se face școlarul care este pedepsit așa de sever? Eu mă întreb: ce s-ar face cei 20.000 de școlari ce am în școli, dacă aș lăsa în mijlocul lor o cauză de corupție evidentă? Când un copil în școală este atins de o boală contagioasă, eu sunt în drept să-l elimin; și să nu pot elimina o cauză de contagiune morală, care este mult mai periculoasă? Atunci care mai este chemarea mea? Și pentru ce să mă mai numesc eu cap al școalelor?

Mă rezum, pentru că obiectul nu merită o discuțiune mai lungă. Chestia se pune așa: un școlar de 14 ani comite o greșală foarte gravă, care este dovedită în mod neîndoios; în loc să se îndrepte, el și-o agravează încă prin încapățănarea lui în rău și prin îndrăzneala cu care sfidează evidența.

Ce este de făcut? Trebuie ministrul să mențină pedeapsa ce i-a dat, ori să-i ceară iertare? Altă alternativă nu este.

Dacă în impasul acesta o voit dl Frumușanu să mă pună, recunosc că a reușit pe deplin. Rămâne acum ca cei interesați să vadă dacă, făcând așa, le-a servit bine interesele. (Aplauze).⁽¹⁾

După acest discurs impresionant, ne întrebăm, în mod firesc, ce a scris elevul Titi Bălănescu în *celebra* revistă *Moș Teacă*. Am identificat textul la care face referire ministrul Spiru Haret. Acesta se găsește în numărul 212 din 4 aprilie 1899 al revistei numite. Redăm textul:

„Ziua de 17 Martie va rămâne neștearsă din coloanele valorosului și enciclopedicului *Moș Teacă*. E ziua în care s'a serbat onomastica gimnaziului din orașul nostru. Din ajunul zisei zile, profesorul al urât și cu haine verzi invita pe cetățeni să ia parte la reprezentațiile și scamatoriile ce le va face Moisiliu. Dis de dimineață mulțimea venită de prin toate mahalalele și colțurile globului terestru își îndrepta galoșii spre marele nostru edificiu de cultură (unde a învățat și Tudor Vladimirescu). E ora 9 punct - chiar Tacitu vrea să se uite la ceas, dar oh! oroare și teroare, e pus amanet. -

Școlarii și corpul profesoral îmbrăcat în echipamentul de ținută pleacă la biserica S-tu Constantin; din piepturile lor naționale nu eșea de cât strigăte de <<Trăiască Tudor Vladimirescu>>. Cortejiul era impunător și feeric iluminat în cap lului Moisiu, care intona mai multe doine naționale între cari Ceardașul, Olrait, etc. În S-tul locaș s'a oficiat un Te Deum unde I.P.S.S.S.S. prelat și protopop al Eparhiei județului Gorj a ținut o nostimă cuvântare cu artos, mir și smirnă. Mulțimea aplaudă cu forță pe înaltul protosinghel. La sfârșitul slujbei am mai ridicat vr'o trei clondire și mai multe cruci, evanghelii, anafori, grijanii și luminări întregului corp profesoral, căci nu și-a pus obolul lor în cutia bisericeii. Acum vine și vorba Franțului. Pîn'aci a fost cum a fost, dar acum e mai frumos. Adicătelea s'au dusă cu toții în amfiteatrul Geamnazului, unde nestimatul director a preparat în mod natural hidrogenul sulfurat pe care l'a distribuit ca întăritor corpului profesoral. Ca o mai mare surpriză don director s'a travestit în Flamarion și a ținut un toast despre cosmografie, în care a arătat că d-sa de la un timp de vreme a mai observat un nou fel de stele numite stele verzi. Publicul era numeros și distins. Am putut nota pe Luță cu Mozocii, pe Nula Fumureanu, pe Drăguțescu cu clondiru sub haină, pe Bran pe Tacitu cu sticleții în Cap, pe Cîlniceanu cu Compania Flămînzilor de putere. Cam rar se fac jubileuri d'astea pe la noi, dar și cînd se fac...⁽²⁾

Dacă cineva are curiozitatea de a ști ce s-a întâmplat ulterior cu elevul Titi Bălănescu, poate afla că Titi, de fapt, Constantin Bălănescu, a ajuns, în 1914, la nici 30 de ani, primar al orașului Târgu Jiu. A rămas în fruntea orașului peste un deceniu și a fost unul dintre cei mai reprezentativi primari ai urbei de pe Jiu.

Este adevărat că textul scris de Titi Bălănescu este jignitor, zeflemitor. Dacă însă Spiru Haret ar fi astăzi ministru al Învățământului, ar fi supus obligației de a exmatricula zeci de elevi în fiecare zi.

Alexandra Florina MĂNESCU

* Răspuns la interpelarea deputatului Titu Frumușanu despre pedeapsa dată de Minister unui elev, în ședința Camerei de la 3 decembrie 1901; *** *Dezbaterile Adunării Deputaților*, Sesiunea ordinară 1901-1902, nr. 15, 2 decembrie 1901, p. 92. „Titu Frumușanu (1861-1919) avocat în Târgu-Jiului, ales pentru prima oară în această legislatură, membru devotat al Partidului Național Liberal, dar spirit cam frondeur și îngăduitor în multe privințe pentru slăbiciunile omenești; adresează interpelarea sa în ședința de la 19 noiembrie 1901, cerând niște acte, o mai repetă în altă ședință, dar se amână din cauza discuției adresei de răspuns, la meselele regal. El spune că, fără cercetare, Ministerul a pedepsit pe un școlar Titi Bălănescu din clasa a III-a a școalei comerciale, gr. II din București <<presupus autor al unui articolăș fără noimă și fără duh>>, publicat într-o revistă, cu pedeapsa eliminării nu numai <<din toate școalele de același fel>>, ci din <<toate școalele din țară>>. Pedeapsa este de o gravitate prea mare, căci ea înseamnă că se ia dreptul la viața onestă unui copil.” (***) *Operele lui Spiru C. Haret*, vol. V, *Parlamentare. Rapoarte, expuneri de motive, discursuri*, 1901-1904, Ediție îngrijită și note de Constantin Schifirneț, ediția a II-a, revizuită, Editura Comunicare.ro, București, 2009, p. 60)

(1)*** *Operele lui Spiru C. Haret*, vol. V, *Parlamentare. Rapoarte, expuneri de motive, discursuri*, 1901-1904, Ediție îngrijită și note de Constantin Schifirneț, ediția a II-a, revizuită, Editura Comunicare.ro, București, 2009, pp. 60-68.

(2) C.O. Respondent, „*Moș Teacă*” în provincie. Tîrgu-Jiu, în „*Moș Teacă*”, nr. 212, an V, 4 aprilie 1899, p. 3, Biblioteca Academiei Române, colecția Periodice, cota: P II 424, vol. 5.

Definirea contextului macrostructural

Interesul național. Definire, introducere istorică și poziționare II

Importanța tot mai mare a opiniei publice, sursă de legitimitate a Parlamentelor care, la rândul lor, legitimează Guvernele, determină depășirea unei idei clasice, înzestrată cu o rezistență enormă, potrivit căreia politica de afară ar fi de competență exclusivă a regelui, astfel încât ar depinde doar de „voința prințului”.

În secolul al XX-lea, un cercetător clasic al opiniei publice, Paul F. Lazarsfeld, s-a întrebat în ce măsură un guvern poate rezista presiunilor opiniei publice „când există semne inconfundabile că populația în ansamblu nu este de acord cu politica sa” (Lazarsfeld, 1975, 627). De atunci, nevoia de a conta pe opinia publică a devenit un factor decisiv, iar istoricii nord-americani subliniază că nici Wilson, nici Roosevelt nu au intrat în fiecare dintre războaiele mondiale până nu au „educat” și convins opinia publică.

În prezent, conceptul de interes național suferă o criză clară, întrucât este asociat cu doctrinele realismului politic și așa-zisul *hard power*, propice soluționării militare a conflictelor internaționale și bazat, potrivit acelor critici, pe o viziune egoistă a relațiilor internaționale.

Apărătorii ai *soft power*, ai dialogului fără limite, ai multilateralismului și ai liniștii cu orice preț nu acceptă precum criteriu interesul național pentru determinarea politicilor externe

și de apărare, întrucât acestea îl asociază cu un presupus unilateralism, bazat pe o viziune egoistă și „naționalistă” a relațiilor internaționale. Interesul național s-ar afla -pentru cei care cred așa- la capătul opus al unei concepții idealizate și utopice a relațiilor internaționale, tipică anumitor sectoare de stânga, care a fost numită recent „bunism”.

În țările democratice, se discută despre apărarea intereselor naționale. Dezbateră este deosebit de interesantă în Statele Unite.

Școlile de gândire și partidele politice propun viziuni diferite ale interesului național. Joseph S. Nye Jr. s-a ocupat în mod special de această problemă, în încercarea de a găsi o cale de mijloc între cei care pun interesul național înaintea oricărei alte abordări și cei care pariază pe un globalism vag.

Printre primele, o citează pe Condoleezza Rice, care în campania prezidențială din 2000 scria: „Trebuie să avansăm de pe terenul solid (*firm ground*) al interesului național și nu din interesul unei comunități internaționale iluzorie”, și a subliniat că „există un conflict între urmărirea (*pursuit*) interesului național și interesele unei comunități internaționale mai mult decât iluzorii”. Dar, imediat, Nye a adăugat că „este foarte puțin probabil ca liderii democrați să fie realiști dacă nu reușesc să țină cont de interesele națiunii”.

Încercând o cale de mijloc, Nye, după ce a apreciat că „nerespectarea adecvată a opiniilor celorlalți, incluzând o concepție largă a dreptății în interesul nostru național, poate ajunge în cele din urmă să ne facă rău”, a ajuns la concluzia că „interesele globale trebuie să fie incluse într-un concept larg și de anvergură de interes național”.

Problema se complică dacă avem în vedere distincția dintre *interesele vitale* și interesele *secundare*. Toți experții sunt de acord cum că primul și cel mai important dintre interesele vitale este supraviețuirea statului, care, în orice caz și situație necesită utilizarea și aplicarea tuturor resurselor diplomatice și a oricăror alte resurse disponibile statului, inclusiv, dacă este necesar, utilizarea forței militare.

Este greu de imaginat o situație în care, având în joc supraviețuirea statului, să nu se ajungă la un consens între toate forțele politice care să garanteze acea supraviețuire. Dar ce se întâmplă dacă, din cauza hazardelor politice, grupurile separatiste al căror obiectiv final este tocmai slăbirea și anihilarea statului contribuie la formarea voinței

statului? Ar fi necesar să introducem aici un concept dezvoltat în Germania ca un criteriu pentru relațiile dintre guvernul federal și landuri: ne referim la conceptul de loialitate instituțională, care, dacă lipsește, face orice dezbateră asupra interesului național imposibilă.

Astfel, interesul național este conceptul prin care politicienii stabilesc scopurile statului în politica externă, iar în al doilea rând, este considerat ca o resursă retorică prin care se generează legitimitatea și sprijinul politic pentru acțiunea statului.

Cultura reprezintă unul dintre cei mai importanți factori de valorificare și de promovare a sistemelor esențiale pentru o națiune. Unul dintre elementele principale într-o astfel de ecuație este strâns legat de limba națiunii respective, ca factor modelator al reperelor fundamentale de conturare a unui profil cultural. România are avantajul de a avea o limba cu rădăcini latine, cu toate ca ea este înconjurată de o uriașă mare slava - aceasta este una dintre particularitățile majore pentru realizarea unui profil cultural geopolitic.

Definiția data de UNESCO plasează cultura într-o zonă esențială în vederea sublinierii importante ei. Unul dintre cele mai citate documente la care se face apel când se încearcă o definire a culturii este Declarația de la Mexico, adoptată cu ocazia Conferinței Mondiale asupra Politicilor Culturale, organizată de UNESCO, în august 1982. Documentul stabilește următoarea definiție: *cultura este întregul complex al spiritualității distinctive, trăsăturilor materiale, intelectuale și emoționale care caracterizează o societate sau un grup social. Include nu numai artele și literaturile, dar și modurile de viață, drepturile fundamentale ale ființei umane, sistemele de valori, tradiții și credințe*⁽¹⁾.

Tot în urma unei reuniuni a UNESCO, în Declarația Principiilor de Cooperare Culturală Internațională, adoptată în 1966, în articolul II, este stipulat că *Națiunile se vor strădui să dezvolte diferitele ramuri ale culturii una lângă alta și, pe cât posibil, simultan, astfel încât să stabilească un echilibru armonios între progresul tehnic și progresul intelectual și moral al omenirii*⁽²⁾. Amintim că UNESCO cuprinde 193 de state membre și 9 state asociate.

O notă extrem de importantă ar fi că în 2017 Statele Unite al Americii și Israelul au anunțat că se vor retrage din UNESCO, și în 2019 au și finalizat acest demers, acuzând o atitudine părtini-

toare împotriva Israelului ⁽³⁾. Cele două țări re-discutând revenirea în UNESCO în 2021⁽⁴⁾. China (din 1946) - care este și stat fondator și India (din 1946) fac ambele parte din UNESCO. România a face parte din Uniune din 1956⁽⁵⁾.

Ținând cont de aceste caracteristici socio-politice, cultura devine un mijloc esențial de valorificare a elementelor care definesc, până la urma, unicitatea fiecărei națiuni. Sigur, o unicitate care este și trebuie se fie racordată la sistemele de valori: unitate în diversitate. Diversitate care reușește întotdeauna să securizeze libertățile și drepturile tuturor.

În context contemporan cultura ar putea să fie liantul care să conducă către estomparea tuturor problemelor care ar putea să provoace disfuncționalități pe alte paliere. De altfel, cuvântul cultura din latinescul *colere* care poate fi tradus a cultiva sau a onora⁽⁶⁾. Asta înseamnă că prezenta culturii ca mijloc de implementare a valorilor esențiale pentru societatea contemporană este strâns legată de cultivarea și, până la urma, de respectul care trebuie să fie acordat culturii și valorilor ei.

Însă, cu siguranță, există o întreagă problemă care ține de relațiile de putere care se stabilesc între țările importante din punct de vedere economic și militar și celelalte.

Cu siguranță un important aspect îl are și influența culturală și negocierea intereselor naționale între apartenența la o anumită sferă geo-politică și individualitatea culturală proprie.

Soft power este un concept dezvoltat de Joseph Nye, profesor la Universitatea Harvard, pentru a descrie abilitatea de a atrage și coopera mai degrabă decât de a forța, de a folosi forța. Într-unul dintre articolele sale, J. Nye definea puterea ca abilitatea de a-i afecta pe ceilalți pentru a obține rezultatele pe care le preferă și aceasta poate fi realizată prin constrângere, plată sau atracție și persuasiune. Puterea soft este capacitatea de a obține rezultate preferate prin atracție, mai degrabă decât prin constrângere sau prin plată⁽⁷⁾. Recent, termenul a fost folosit și pentru schimbarea și influențarea opiniei sociale și a opiniei publice prin canale relativ mai puțin transparente și prin lobby prin intermediul unor organizații politice puternice și nepolitice.

El a dezvoltat în continuare conceptul în cartea sa din 2004, *Soft Power: Mijloacele de succes în politica mondială*. Termenul este acum utilizat pe scară largă în afacerile internaționale de către analiști și oameni de stat. De exemplu, în 2007, secretarul general al CPC, Hu Jintao, a declarat celui de-al 17-lea Congres al Partidului Comunist că China trebuie să-și sporească puterea soft, iar secretarul american al Apărării, Robert Gates, a vorbit despre necesitatea de a spori puterea soft americană "privind instrumentele civile ale securității naționale - diplomația, comunicările strategice, asistența străină, acțiunea civică și reconstrucția și dezvoltarea economică⁽⁸⁾. Facem referire la cei doi poli de puteri, având în vedere

că există o întreagă polemică legată de modul în care urmează să fie construite traiectoriile politicilor culturale în funcție de această polarizare - cultura consacrată, care aparține spațiului eu-ro-atlantic, și valorile culturale ale asiatice, cu propriile lor mecanisme de acțiune. Deocamdată, ca tendință, se remarcă o încercare de forțare a integrării vectorilor culturali asiatici (artiști din diverse medii, galerii de artă, finațori etc.) în cultura occidentală⁽⁹⁾.

Joseph Nye, inițiatorul conceptului, a stabilit inițial trei surse primare de putere soft pe măsură ce a dezvoltat conceptul. Cei trei piloni ai soft power ai lui Nye sunt: valorile politice, cultura și politica externă. Dar în cadrul acestor trei categorii, sursele individuale de putere moale sunt multiple și variate⁽¹⁰⁾.

În acest context, valoarea puterii culturale are în vedere evaluarea „aspectului global și al atractivității rezultatelor culturale ale unei națiuni, atât în ceea ce privește cultura pop, cât și cultura înaltă”⁽¹¹⁾. În evaluarea puterii soft, alături de cultură, mai sunt utilizați indicii: digitalizarea, atractivitatea economică, educația, rețeaua diplomatică, guvernarea⁽¹²⁾. Într-o clasificare a țărilor cu cea mai puernică influență „soft”, primele cinci țări sunt - în ordinea clasamentului Franța, Marea Britanie, Germania, Suedia, Statele Unite. Dintre țările fostului bloc comunist în clasament apar Polonia (locul 23), Republica Cehă (locul 24), Ungaria (locul 28)⁽¹³⁾.

Cultura trebuie să fie evaluată corect ca parte componentă a politicii soft power, tocmai pentru că politica culturală a unei țări trebuie să fie racordată la toate acțiunile tuturor politicilor publice care ating această sferă. Mai mult decât atât, orice fel de astfel de politică trebuie să aibă la baza o strategie concretă care să fie garanția obținerii unor rezultate pozitive pe termen mediu și lung. Necesitatea acestei strategii este menită să asigure vizibilitatea punctelor forte și să securizeze punctele vulnerabile ale unei țări. Și mai mult decât atât, să le facă cunoscute în rândul societății contemporane.

Toate aceste strategii trebuie să prevadă atât obținerea de rezultate, cât și blocarea și estomparea riscurilor care pot să apară. Mai mult decât atât, strategia națională trebuie să fie racordată la strategia europeană prin evaluarea corectă a punctului în care se găsește pe o scală cum este cea prezentată mai sus.

Politica de soft power vine cumva în sprijinul necesităților societății contemporane, aspect care trebuie întotdeauna asociat cu libertățile și garanțiile care sunt acordate acestor libertăți și drepturi. La nivel european această abordare a fost contrasă în motto-ul adoptat în 2000: *unitate în diversitate*⁽¹⁴⁾.

Andrei NOVAC

(1) *** *Mexico City Declaration on Cultural Policies*, World Conference on Cultural Policies
Mexico City, 26 July - 6 August 1982, disponibil la https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf
(2)*** *Declaration of Principles of International Cultural Cooperation*, 4 November 1966, disponibil pe http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13147&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Piranha

De aici înainte îmi doresc un ospăț în nouri
ca al chiților piranha
și o existență în cercuri
în alunecarea de pe urmă a trupului
cum o corabie pe o mână de apă,

umbra merindelor ascunsă cu flori
de sânziene
pe cât mai laudate coline,
îmi doresc brațele unor copaci ai vrăbiuțelor
după ce mi se risipesc înfățișările
ca ale omului bun pierdut în pustie,

știutele beții treze în căutare de pietre
cu fețe înguste de flămânde ciuperci,
otrăvurile dulci fiind scrise pe ele
cu slove rare de rouă,

o neghină a rodului prefăcându-se grâu,
aleasă țâșnire subțire de lumină
din desfătarea izvorului,
încă o răsărire pe ogor
peste drepti și peste nedrepti,
peste răi și buni,
o cucerire a cetățuiei din vârful
ce se revarsă și mai înalt
la alți munți,

stăpânire în lacrimi zvârlite la morți,
negrijă de lanțuri, de fiare
sălbatică în amurg,
îmi doresc un smarald care să fulgere
înapoi și înainte în făgăduințele tuturor
până aproape de topirea mea
în, din nou, starea de copil,
un ospăț dăruit nopților
și chiților piranha în nouri.

Alex GREGORA

(3) ***Goodbye, UNESCO: Israel and US quit UN heritage agency, disponibil pe <https://www.dw.com/en/goodbye-unesco-israel-and-us-quit-un-heritage-agency/a-46910385>

(4) Toi Staff, *Lapid said weighing Israel's return to UNESCO, over 2 years after it left*, publicat la 29 iulie 2021, disponibil pe <https://www.timesofisrael.com/lapid-said-weighing-israels-return-to-unesco-over-2-years-after-it-left/>

(5) Vezi lista completă a țărilor care fac parte din UNESCO pe <https://en.unesco.org/countries/>.

(6) Există 20 de definiții ale culturii în DEX (vezi <https://dexonline.ro/definitie/cultura>). Așadar definirea sferei culturale, în sine, devine o chestiune esențială și destul de dificilă. De cele mai multe ori, când discutăm despre cultură facem apel la un *sensus communis* acceptabil pentru înglobarea sub aceeași sintagmă a unor multitudini de acțiuni/ activități/ elemente care țin atât de cultura materială, cât și de cea imaterială.

(7) J. Nye, *Soft power: the origins and political progress of a concept*. Palgrave Commun 3, 17008 (2017). <https://doi.org/10.1057/palcomms.2017.8>

(8) Alexandru Cucu, *Conceptul de "soft power" în relațiile internaționale*, pe <http://geopolitics.ro/conceptul-de-soft-power-in-relatiile-internationale/>, publicat la 06/12.2013

(9) Spre exemplificare vezi pe larg Sam Gaskin, *10 Artists Who Defined Chinese Contemporary Art*, disponibil pe <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-the-top-10-chinese-artists-not-named-ai-weiwei>, publicat la 31 iulie 2018.

(10) *** *What is Soft Power?*, disponibil pe <https://soft-power30.com/what-is-soft-power/>

(11) *Ibidem*.

(12) *Ibidem*.

(13) Vezi pe larg raportul *The soft power 30* pentru 2019, elaborat de USC Center on Public Diplomacy, disponibil la <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf>

(14) Vezi https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/eu-motto_ro

În așteptarea lui Moș Crăciun

Fiecare dintre noi este creat cumva de către o sumă de fapte și întâmplări pe care le trăiește. Mai ales cele din copilărie rămân vii în mintea noastră. Le ducem cu noi ca pe un fel de bagaj. Unii dintre noi, cu timpul, se apleacă sub această greutate. Ei au mult de dus și greutatea îi apasă tot mai mult. Una dintre aceste întâmplări este subiectul rândurilor de azi. Este una dintre acelea pe care nu le uiți niciodată și care sunt capabile să-ți umezească ochii chiar și după nenumărații ani de la momentul petrecerii sale.

Este vorba despre o iarnă. Într-o iarnă frumoasă s-a întâmplat. Într-una dintre acele ierni pe care nu le uiți niciodată pentru că sunt atât de frumoase încât nici măcar nu poți să respiri admirându-le. Trebuie să fi fost o iarnă specială aceea despre care vă vorbesc. Asta pentru că era prima dată, așa cred, când am simțit sentimentul apăsător, indefinit de puternic apăsător, că afară este Crăciunul și eu, din diferite motive, nu am un pom de iarnă în casă. A venit apăsarea asta de la colegii mei de joacă, asta în mod sigur. Nu cred că-mi doream ceva în el. Adică nu speram să fie încărcat cu jucării sau sub el să se afle munți de pachete pline cu cadouri. Nu, nu speram la așa ceva, pentru că nici nu credeam că în realitate este posibil. În filme, da, este posibil. Acolo, sub pom se aflau mereu multe cadouri pentru copii și cadourile erau împărțite de un Moș Crăciun cu barbă mare și albă și îmbrăcat frumos în costum roșu. Acolo, lumea era perfectă. Și azi, acest Moș Crăciun vine într-o sanie plină de cadouri și poartă un sac în spate în care fiecare copil are câte ceva. Copiii cei cuminiți au mai multe cadouri și mai frumoase, iar copiii cei răi au mai puține cadouri, dar și ei primesc câte ceva de sărbători. Eu eram mereu cuminte, dar Moș Crăciun nu venea niciodată la mine. O întrebam pe mama de ce se întâmplă asta și ea îmi spune invariabil că probabil a terminat cadourile și o să se întoarcă. Așteptam mereu încordat. Și așteptarea se prelungea cu mult după sărbători tocmai pentru că eu speram ca Moșul să se

întoarcă cu sacul plin și de data asta să ajungă și la mine. Niciodată nu a ajuns. Și azi, ca și cum ar fi rămas definitiv supărat pe mine, mă tot evită. Vine mereu la cei din jurul meu și nu ajunge niciodată la mine. Așa cum spuneam, cred că este foarte supărat, altfel nu-mi explic această indiferență de-o viață.

Acolo la mine în sat, lumea nu era prea bogată. De sărbătorile de iarnă, vedeai ici și colo câte un pom de iarnă din material plastic împodobit săracios, dar scos la fereastră pentru ca să-l vadă lumea. Mai ales seara, becurile licăreau foarte frumos la ferestre și nu se mai vedeau materialul plastic îngălbenit de vreme din care erau confecționate. Copiii, colegi ai mei, care aveau așa ceva în casă trebuiau să fi fost foarte fericiți. Unii mai aveau și bomboane de pom în aceste arătări cărora ei le spuneau pomi de iarnă. Știu asta pentru că, uneori, veneau pe ulița satului cu buzunarele pline de asemenea minunății. Pentru noi, ceilalți, ca să primești o asemenea bomboană trebuia să faci ceva. Și erau multe lucruri de făcut, iar acolo unde nu erau, ierarhia instituită între noi le inventa.

Posesorul de bomboane putea fi tras cu sania, sau putea să-ți ceară mânușile pentru o perioadă. Sau trebuia să-i oferi ceva în schimb, adică un măr sau o gutuie, sau orice altceva. Uneori rămâneai la dispoziția lui, într-o poziție de dependență. Adică putea să-ți ceară orice, oricând. Ideea este că gustam și noi din bomboanele de pom. Și nu pot să vă spun cât de bune erau. Mi se părea că sunt într-un film fantastic în care gust din cea mai scumpă ciocolată din lume. Și așa era, pentru mine, atunci, acele bomboane reprezentau tot ceea ce poți imagina mai bun în materie de dulciuri. Erau mai bune decât orice cozonac pe care îl mâncasem acasă sau prin sat și decât orice altă bomboană pe care o cumpărasem de la magazin. La acel magazin, dominat de un gestionar gras, alcoolic și prost, primeam patru bomboane la un leu. Mi se părea un schimb profund incorect. Dar asta era, gestionarul din sat ne înșela amarnic. Ne dădea pentru un leu patru bomboane sau șase biscuiți. Niciodată mai mult și niciodată mai puțin.

Spuneam că probabil am simțit ceva special, un fel de revoltă legată de neputința mea de a avea un pom de iarnă. Asta pentru că am hotărât să iau măsură și să am și eu un pom de iarnă în casă. Am imaginat deja cu ce îl voi împodobi și unde îl voi așeza în casă. Numai că nu știam de unde să iau pomul. Evident, ideea a venit singură sau de la Dumnezeu. Așa că am luat toporul în mână și am intrat în grădină croit să găsesc un pom pe care să-l tai și care să joa-

ce acest rol - de pom de iarnă. Până la urmă, un pom obișnuit, nu poate juca rolul unui pom de iarnă? Ba da!!! Am gândit atunci. Nu am mers prea mult și am găsit ceva potrivit. Era un măr plantat de bunicul meu. L-am pus toporul la rădăcină și l-am tăiat rapid. Bietul pom, cred că a realizat și el inutilitatea sacrificiului, dar nu a comentat nimic. L-am dus în casă victorios și l-am așezat în dreptul ferestrei, așa cum spuneam că făceau unii dintre părinții colegilor mei din sat. Așa cum planificasem, am căutat vată și i-am pus pe ramuri. Am așezat tot felul de ațe care să închipuie bețeaua inexistentă și apoi am mers la magazin de unde cu banii din colindat am cumpărat celebrele bomboane de pom. Am venit acasă și am continuat ritualul de împodobire. Aveam deja și bomboane în pom. Puteam să fiu fericit și chiar eram. Cântam tot felul de frânturi de melodii și colinde, atunci când am auzit ușa din spatele deschizându-se. Cred că trebuia să fi fost foarte fericit, pentru că nu l-am auzit pe bunicul intrând peste mine în cameră. A intrat peste mine, surprins și oarecum deranjat de atmosfera tipică de sărbătoare pe care încercam s-o schitez. Atunci mi-a căzut cerul în cap. Am realizat brusc prostia pe care o făcusem tăindu-i mărunțelul din fundul curții. Am tăcut mălc, dar nu mă așteptam să fiu bătut. Asta pentru că el era și cel mai mândru că avea un nepot, pe mine, care să-i ducă numele mai departe. Numai că de data asta mi-am luat câteva. Chiar dacă am reușit să fug, tot mi-a dat câteva după cap. Când am ieșit din curte am realizat că din nou, sărbătorile de iarnă, pentru mine trecuseră. Atunci a fost singura dată când am încercat să le marchez cumva. Să fac ceva pentru a sparge neputința și barierele naturale, imposibil de spart atunci.

Ulterior, de fiecare dată, pe parcursul întregii vieți, atunci când aveam o problemă imposibilă de rezolvat, îmi aminteam de mărunțelul tăiat. Îmi repetam mereu să nu tai mărunțelul pentru a marca Crăciunul și m-am ținut de cuvânt. Am preferat să rezolv totul în termene mai largi și mai temeinic. Evident că am reușit. Chiar și sărăcia am reușit s-o înving. Dar tot așa, într-o cronologie largă, dar definitivă. A tăia mărunțelul pentru a-l face pom de iarnă, mi-a rămas însă în minte ca una dintre cele mai vii întâmplări ale copilăriei mele.

Oamenii mari pot să ducă sărăcia în fel și chip. Cea mai frumoasă este demnitatea. Sărăcia din copilărie însă are ceva fatal, revoltător. Asta pentru tu ca un copil ce ești nu înțelegi ce se întâmplă și nu poți face nimic. Totul îți este dat și nu poți înțelege de ce tocmai tu ai fost pedepsit să nu ai. Pentru că sărăcia în copilărie este o

mare pedeapsă. Puțini pleacă de acolo, din sărăcie, și reușesc. Este ca un fel de boală de piele care nu trece cu niciun medicament. O parte infimă din oamenii de acolo, de unde am copilărit eu, au reușit să-și depășească acea condiție de oameni modești și obidiți. Numai că cei care au reușit, chiar au devenit oameni întregi. Acea parte infimă, despre care vorbesc, au fost și sunt mai aproape de acel ceva de care ar trebui să se apropie un om. Mult mai târziu aveam să înțeleg că Dumnezeu mi-a dat-o pentru că avea un plan cu mine. Și planul acesta a fost atitudinea relaxată față de partea materială a vieții. Acolo am învățat că se poate trăi oricum și că bogatul și săracul sunt aceeași oameni supuși propriului destin. Dar asta este cu totul altceva...

Azi, la multe, foarte multe decenii de atunci, atunci când vine luna decembrie am mereu același gând. Am același gând și aceeași speranță. Mă gândesc cum de data asta poate că Moș Crăciun nu mă va uita și nu va termina cadourile chiar înainte de casa mea. Mi-l imaginez deschizându-mi poarta și cum obosit înainteașă alene spre scările de acces spre terasa mea. Îl văd așezându-se pe scări. Nu sper că poate intra în casă și să mă ia pe picior să-i spun o poveste sau o poezie. Nu, nu sper asta. Să stea doar așezat pe scări și să-mi zâmbescă complice, pe sub mustața lui bogată pe care eu nici n-o ghicesc ca fiind falsă. Să-mi zâmbescă și să-mi spună că iată, așteptarea a meritat. A ajuns și la mine și mi-a adus ceva. Să bage mâna în sac, moment în care inima mea ar sări din piept în așteptarea cadoului mult visat. Să bage mâna în sac în timp ce mă întreabă câți ani am și să scoată un cadou. Să fie orice, un mărunțel din acelea care umplu casele oamenilor și pe care te întrebi de unde le tot adună. Și un semn de carte să fie.

Atunci aș lua acest cadou și sărutând mâna Moșului aș intra în casa mea în care pe fiecare an sunt împodobiți brazi splendizi pentru copiii și nepotul meu și m-aș așeza pe canapea fericit. M-aș lăuda peste tot cu cadoul. Aș spune că în sfârșit Moș Crăciun a ajuns și la mine. Semnul de carte respectiv nu l-aș folosi niciodată. Ar sta la loc de cinste în biblioteca mea, lângă cele mai scumpe și dragi cărți. Dar acum știu că Moș Crăciun nu va veni niciodată la mine. Știu asta deși iată când scriu aceste rânduri este deja decembrie și gândul îmi zboară din nou acolo în copilăria mea în care nu a venit niciodată. Și totuși, aseară, în timp ce mă uitam la televizor, un gând nu-mi dădea pace. Poate că anul ăsta... cine știe...

Dorel Dumitru CHIRIȚESCU

Jurnalul unui fals polemist

25 august 2006

O lună plină de călătorii. De la Buda-
pesta la Viena, Innsbruck la Lausanne, Dijon,
Paris, Bordeaux, Dax, Biarritz, Lourdes,
Lyon, Milano. Mai mult turism decât cul-
tură. Mă simt golit prin interior. Întâlnire
cu Jean-Jacques la Lyon. Se pare că lu-
crurile nu merg prea bine cu Catarina. În
schimb Bruno jubilează. Și-a adus pe fosta
mea studentă în Normandia.

Mi-a scris Corin, care pleacă în Argen-
tina cu Ruxandra. A apărut cartea lui Si-
ronneau la Dacia. În sfârșit! N-am primit
decât 12 exemplare. Bani vor fi trimiși
traducătorului.

15 septembrie

Colocviu de filozofie la Craiova. Ac-
ceptabil. Cred că până la urmă voi pleca
totuși în Brazilia la sfârșitul lui octombrie
la Congresul despre *Imaginarul naturii*.

29 septembrie

Întâlnire cu Corin Braga la Craiova la
colocviul de literatură comparată. Are
proiecte mari în istoria religiilor, antropo-
logie. A participat la colocviu organizat de
Oișteanu la București de istoria religiilor.

30 septembrie

Într-una dintre emisiunile radio con-
sacrate integrării noastre europene, la în-
trebarea pusă de realizator care se plasa
într-un fel de mediator cu Uniunea Euro-
peană: Ce doriți să vă dea *Europa după
2007?*, cum era de așteptat, majoritatea
ascultătorilor cereau salarii sau pensii mai
mari. Noi trimitem Europei propunerile,
spunea mediatorul, și așteptăm. Măcar
o pensie de zece milioane, răspunde o
doamnă de la celălalt capăt al firului, în-
șirând o serie de nevoi (hrană, medicamen-
te etc.), până la o pereche de pantofi pe
care nu mai reușea să-i cumpere de multă
vreme. Etalându-și inteligența de maidan,
moderatorul îi cere să renunțe la pantofi,
pentru că înșirase deja prea multe nevoi.
Nu, pantofi, nu, spune el categoric. Nese-
sizând sarcasmul, femeia acceptă să și-i
repare în continuare pe cei vechi, înțeleg-
gând că Uniunea nu mai are bani și pentru
pantofii săi.

Pentru omul naiv, destul de sărac, tot
tantamul despre integrarea europeană se
reduce la a fi ceva mai bine, înțelegând
prin aceasta cel puțin acoperirea cheltui-
elilor zilnice. „Stupid people”, cum îl nu-
mea un vechi activist de profesie luminat
de Revoluție, care a contribuit din plin la
imbecilizarea lui în anii stalinismului, nu
are pretenții mai mari. Intelectualul de
maidan, abil și arogant, poet-revoluțio-
nar sau analist politic, în general și el un
boier al tranziției dâmbovițene, cu studii
la Paris sau prin cafenele, dă lecții de
europenitate țăranilor din Amărăștii din
Deal sau pensionarilor rămași la oraș după
industrializarea forțată. Fără îndoială că
fiecare dintre noi poartă responsabilitatea
condiției lui. Dar aproape întotdeauna a
existat o cădrășie între intelectualul de
maidan și putere. Fie o adulează pentru
a profita de beneficiile ei, vezi regimul

ceaușist, fie o latră (astăzi autonumindu-
se câini de pază ai democrației) pentru a
primii ceea ce crede că i se cuvine prin
ricoseu, atunci când nu șantajează. De la
Revoluție încoace nu numai că nivelul de
trai a crescut doar într-o parte, dar refor-
mele în învățământ, justiție, administrație
etc., care ar fi trebuit să schimbe men-
talități și să scoată românul din starea
de dependență perpetuă față de o clasă
politică demagogică, angrenată în afaceri
de clan, au lipsit cu desăvârșire, cu toate
că reformatorii au fost întotdeauna așa-zis
profesioniști. Fie erau intelectuali de mai-
dan, fie legați de partidul tată de unde
le veneu beneficiile și nu făceau altceva
decât să execute comenzile.

Într-o țară în care salariu minim pe
economie nu atinge o sută de euro, în
condițiile în care prețurile se apropie sen-
sibil de cele din Uniunea Europeană, ofer-
ta de muncă nu mai este atractivă. Cine
își permite să muncească opt-zece ore,
cu alte cuvinte să piardă timpul, pentru
un salariu care nu-i ajunge o săptămână?
Mai bine preferă să facă altceva pentru
acești bani, inclusiv să lucreze la negru
sau în străinătate. Cum poți să acuzi un
întreg popor de lene? Să-i spui că nu are
mentalitatea muncii când nu i-ai dat șanse
în decursul istoriei? Mai sunt țărani care
lucrează de dimineața până seara pur și
simplu pentru a supraviețui. Ce reforme
au făcut intelectualii de carton ca să-i
ajute să-și depășească starea materială în
care se află? Aveau ei interes să încurajeze
orice inițiativă privată, să creeze o clasă
de mijloc? Bineînțeles că nu. O clasă de
mijloc puternică nu-i păsa nici de Iliescu
nici de Liiceanu. Pur și simplu ar fi avut
pârghiile necesare controlului puterii, fie
el și al *boierilor minții*. A treia cale...

22 noiembrie 2006

Colocviul de la Recife, Universitatea
Federală din Pernabuco, de bună calitate.
Mi-am încărcat bateriile. Deși călătoria
a fost extrem de obositoare (București-
Madrid-Sao-Paulo-Recife și retur), aproa-
pe 30 de ore cu escape cu tot, a meritat.
Libis m-a citat de câteva ori în conferința
sa despre mitul Atlantidei. Am devenit niște
mici vedete europene, puse în umbră,
evident, de starul de serviciu, Michel Ma-
ffesoli, care a vorbit, de astă dată, despre
„invaginarea sensului”. Admiratoarele au
avut orgasm!

Am refăcut vechile trasee de acum doi
ani (Recife Antigo, Olinda etc.).

Câteva zile la munte cu o echipă de
profesori de la Lyon III.

Bruno, cel îndrăgostit de Nicole, vine
la începutul lui decembrie la NEC pentru o
conferință. Ne vom întâlni pentru a dema-
ra câteva proiecte.

9 decembrie

Întâlnire la NEC cu Andrei Pleșu și
Bruno Pinchard, ultimul invitat pentru o
conferință despre Guénon și Leibniz. E
cam aceeași cu cea susținută la Craiova,
anul trecut. M-a surprins duritatea unor
întrebări (Stefan Vianu, doctorand la Ge-

neva, la Libera), deși erau în afara temei.
Mi-am amintit vechia zicală a inteligenței
dâmbovițene: „În cultură trebuie să fi car-
nasier!” Mai așezat, ca un ardelean, Virgil
Ciomoș l-a provocat la o discuție despre
fenomenologie, atinsă ca din întâmplare
de invitat.

În sfârșit, autori care vor apărea la
Centrul Eliade: Jean Libis, Maryvonne Per-
rot. Era un angajament.

25 martie 2007

Am hibernat vreo trei luni. A aparut
cartea lui Libis și numărul 3 din Symbolon.
Amândouă în condiții foarte bune.

Colocviul UNESCO de la Milano din fe-
bruarie de un nivel bun. Am stat două zile
cu Jean-Jacques și am reușit, în sfârșit,
să-l tutuiesc. Întâlnire cu Francesca Boni-
calzi la Bergamo. Renato Bocali și Paolo
Poietti, excelente gazde.

Polemica debilă din *Ziua* despre Li-
iceanu. Dincolo de o anumită aroganță, Li-
iceanu este un intelectual de marcă. Cine
nu recunoaște lucrul acesta n-are nicio le-
gătură cu intelighentia românească.

A murit Jean Baudrillard. CEAQ (Ma-
ffesoli).

Se apropie colocviul „Eliade”. Sper să
găsesc sponsori suficienți. Am primit con-
firmările din partea participanților.

Mircea Dumitru îmi propune o colabo-
rare pentru o bursă NEC. I-am trimis astăzi
proiectul.

Gabi e pentru o săptămână la Roma.
Sper să se poată bucura câteva zile de
„Cetatea Eternă”.

Prozele mele încep să placă. Cine știe!
Poate scot un volum!

Polemica Bănescu-Tăriceanu - caceal-
maua balcanică a României europene...

24 aprilie

Bănescu a fost suspendat. Oricât ar fi
de „marinar”, el este un lider. Prin fixa-
rea referendumului într-o zi de sâmbătă
și prin „amendamentul” care lasă Parla-
mentul să decidă cu privire la demisie în
condițiile invalidării acestui referendum,
lucrurile sunt cusute cu ață albă. Ce 322
iliescieni vor face tot posibilul ca Bănescu
să fie demis sau vor amâna decizia până
la debarcarea lui prin alte legi. E aproa-
pe modelul ucrainean. Trăiască Republica
Oligarhică România!

Ce a făcut Bănescu? A dat undă verde
justiției prin Monica Macovei. A condam-
nat comunismul și a deschis dosarele CN-
SAS. Consecința: PNL a scăzut în sondaje
(atacat pentru afacerea Patriciu & com-
pany).

30 aprilie

Conferință NEC-LINK la București (26
aprilie) despre imaginarul filosofilor. Am
făcut speculații pe ideea de mediație
la Platon pornind de la mai vechia mea
interpretare despre mitul platonician al
Atlantidei.

Primirea a patru profesori de drept de
la Lyon pentru colocviul nostru de la Cra-
iova. Nivel intelectual modest. Excursie
cu ei prin nordul Olteniei și Munteniei.

1 iunie

Colocviul *Mircea Eliade* organizat cu
ocazia centenarului istoricului religiilor,
un succes. E adevărat că m-a epuizat. Cu
Jean-Jacques Wunenburger, Jean-Pierre
Sironneau, Jean Libis, Bruno Pinchard, Fi-
lipe Araujo, Sorin Alexandrescu... etc., am
avut o reprezentare foarte bună. În toam-
nă pregătesc volumul.

11 septembrie

Zi de comemorare și o vacanță cam
ratată din cauza problemelor de sănăta-
te. Câteva lecturi și cam atât...Pregătesc
cu greu cele trei volume pentru publicare
(*Mircea Eliade et la pensée mythique* -
vol. colectiv - și cărțile mele: *Du logos au
mythos* și cartea de eseuri, *Democrație în
rouge caviar*).

4 noiembrie

49 de ani. Mă mobilizez greu. Obo-
seala, stresul democrației în rouge caviar.
Prietenii de aiurea mă întreabă cum rezist
în Craiova. Nu prea mai rezist.

Dramă în Italia. Un român „de etnie”
se pare că a ucis o italiancă. E un întreg
scandal în presa italiană. Exportăm teamă
și nesiguranță. Românii sunt vânați de ex-
tremiști. Unii vor fi expulzați.

Câteva premii nesemnificative și oma-
gierea profesorului Gh. Vladuțescu la Cra-
iova.

Din nou aglomerat: invitat pentru con-
ferințe la Facultatea de Filozofie, Lyon III
(master 1 și 2) despre gândirea româneas-
că, în februarie 2008; colocviu interna-
țional „Les representations de l'Europe”
7-8 martie 2008; o lucrare despre Gilbert
Durand până pe 15 martie, colocviu Ioan
Petrovici la București.

De scris un gând pentru Constantin No-
ica. Se fac 20 de ani de la moarte.

13 noiembrie 2007

I-am scris lui Bruno că pregătesc o pro-
ză scurtă inspirată de iubirea lui pentru
fosta mea studentă. A luat-o în serios. I-a
spus lui Nicole, care s-a amuzat.

Jean-Jacques mă roagă să mă me-
najez. Vom vedea când putem programa
sejurul meu ca profesor invitat. Poate în
mai, e mai cald.

Întâlnire cu Mihai Șora azi la Bibliote-
ca Omnia. I-am făcut o recenzie la volu-
mul omagial.

Aștept cartea de la Ștefan (*Democra-
ție în rouge caviar*). Un capitol încheiat.

Ionel BUȘE

Oameni, fapte, locuri

Sfântul Cuvios Mucenic Gherasim de la Tismana

Începând din anul acesta, în calendarul creștin ortodox își găsește locul și numele un al doilea sfânt a cărui viață se leagă (și) de Sfânta Mănăstire Tismana. Este vorba despre Gherasim Iscu, fost viețuitor și stareț al acestui așezământ monahal, cel mai vechi din spațiul etno-geografic pe care îl numim *românesc*. Pomenirea Sfântului Cuvios Mucenic Gherasim de la Tismana se va face în data de 26 decembrie, zi în care se pomenesc și Sfântul Cuvios Nicodim cel Sfințit de la Tismana, precursorul monahismului valah.

Sunt convins că puțină lume știe cine a fost și ce a făcut vrednicul de pomenire Gherasim Iscu, chiar dacă în presa noastră au fost publicate unele informații fragmentare.

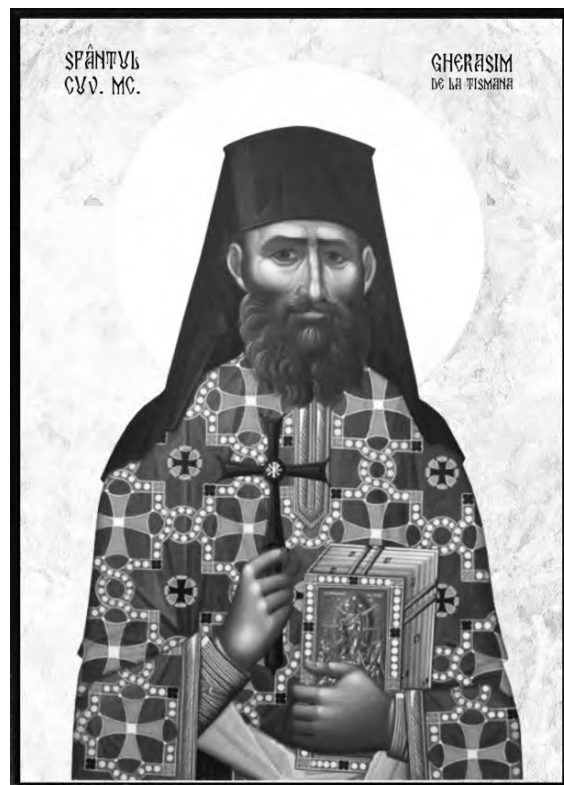
Din capul locului trebuie să spunem că Sfântul Gherasim a fost unul dintre cei mai devotați slujitori ai credinței ortodoxe. Ca și Nicodim, Gherasim nu este de *prin părțile noastre*. S-a născut în satul Gura Soșii, comuna Poduri, actualul județ Bacău, în 12 ianuarie 1912 și a fost botezat cu numele Grigore. A învățat în satul natal până la vârsta de 12 ani (1924), când a intrat ca frate (novice) la Mănăstirea Bogdana din același județ. Ulterior, a urmat cursurile Seminarului monahal la Mănăstirea Neamț, iar după desființarea Seminarului, le-a continuat la Liceul „Principele Ferdinand” din Bacău și la Seminarul Cernica, pe care le-a absolvit în 1935 ca șef de promoție. În 1942 devine licențiat al Facultății de Teologie din București [Arhivele Serviciului Român de Informații, în continuare A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 9, ff. 257-258 - Foiaia personală a arestatului Gherasim Iscu; Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), Fond penal, dosar nr. 4, vol. IV, f. 87].

Îl găsim pentru prima dată la Mănăstirea Tismana, între anii 1932-1937 - deci, înainte de a urma Facultatea de Teologie - unde este tuns în monahism cu numele de Gherasim. După ce este hirotonisit ca ieromonah, este numit stareț la Mănăstirea Arnota (aprilie 1937 - februarie 1939). Urmează Mănăstirea Cernica (1939-1941), unde funcționează ca bibliotecar. În 1941, se desființează postul „pe motiv că biblioteca este plină de cărți legionare” și devine „potențial focar de legionarism” [A.C.N.S.A.S., Fond penal, dosar nr. 4, vol. IV, f. 80]. I se propune să intre în mișcarea legionară, dar refuză fiindcă „nu avea nici o simpatie față de această mișcare”. După înăbușirea rebeliunii legionare (ianuarie 1941) este însărcinat cu lichidarea patrimoniului mănăstirii [Ibidem, f. 87]. A primit această însărci-

nare după ce ancheta poliției și a armatei (care percheziționează Mănăstirea) a stabilit că monahul Gherasim „nu este implicat în niciun fel de politică”. [Sfintii Închisorilor, Editura Mănăstirea Petru Vodă, 2019, p. 80].

Între aprilie 1941 și mai 1943 îndeplinește misiuni creștine în Transnistria, prilej cu care constată atât greșelile administrației românești, cât și nenorocirile aduse de bolșevismul sovietic în regiune [A.C.N.S.A.S., Fond penal, dosar nr. 4, ff. 87-88]. În această perioadă a fost preot la Catedrala din Balta, învățător, profesor de religie și protoereu al județului Balta. A înființat Mănăstirea Bersad (unde a fost și stareț) și schitul Păsătel, în județul Râbnița [Sfintii Închisorilor, Editura Mănăstirea Petru Vodă, 2019, p. 88]. După ce revine în eparhia Olteniei (1943), îndeplinește cumulativ însărcinări ca stareț la Tismana și exarh al Mănăstirilor din eparhie [A.S.R.I., fond „D”, dosar nr. 7755, vol. 6, ff. 33-34]. În 1945 renunță la funcția de exarh.

În timpul acestei stăreții înființează la Mănăstirea Tismana închisoarea pentru preoții legionari înființată de Ion Antonescu. Între iunie 1944 și februarie 1947 este depozitat aici tezaurul României. Deși Mănăstirea a fost închisă pentru vizitatori, vizite care asigurau în mare măsură cele necesare traiului pentru viețuitorii Mănăstirii, starețul Gherasim a colaborat impecabil cu conducerea Băncii Naționale. La solicitarea starețului, Consiliul de Administrație al B.N.R. a acordat un ajutor lunar de 50.000 de lei și, ulterior, de 100.000 de lei pentru asigurarea celor necesare vieții monahale. Conducerea băncii a cumpărat două vaci de lapte și a asigurat cantitatea de fân necesare hrănirii animalelor [A se vedea Cr. Păunescu, D. Matei, Mihaela Tone, Gh. Birău, *Odiseea aurului B.N.R. Tismana 1944-1947*, Editura Oscar Print, București, 2015, pp. 73-74].

II. Destinul starețului Gherasim se va schimba radical îndată după ce România a intrat sub ocupația militară și politică a U.R.S.S. Ca reacție la această ocupație s-a creat Mișcarea de rezistență, care a cuprins întreaga țară și a înregistrat intensitatea maximă în anii 1948-1953 [Florica Dobre (coord.) „Bande, bandiți și eroi”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968). Documente C.N.S.A.S.*, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 7]. Securitatea a acceptat că au existat în intervalul 1945-1959, 1196 de grupuri de rezistență militară [Mihai Pelin, *Cartea Albă a Securității*, vol. III, Serviciul Român de Informații (S.R.I.), București, 1995, p. 52]. Începuturile Mișcării de Rezistență în Oltenia sunt semnalate într-o altă Notă Informativă adresată Siguranței în mai 1945. Principalul conducător a fost generalul Ioan (Iancu) Carlaonț, originar din satul Tihomir, comuna Miculești (actualmente, Slivilești), Gorj. În planurile Rezistenței, Mănăstirea Tismana ocupa un loc central, iar starețul Gherasim Iscu a fost cooptat în conducerea mișcării de rezistență armată.

Cu îngăduința starețului, la Tismana, urma să fie instalat un aparat de emisie-recepție, oferit adăpost celor aflați în pericol să fie arestați de Securitate. Tot la Tismana avea să fie declanșată lupta armată atunci când condițiile interne și internaționale ar fi fost propice [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 9, ff. 191, 208-209, 210-201, 218, 222]. Nucleul de rezistență de la Tismana a primit indicativul R. 325, indicativ ce urma să servească și ca parolă pentru liderii care vor veni la Mănăstire [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 4, ff. 20-22; dosar nr. 9, ff. 136-153]. Agenții Siguranței afirmă că în munții Boul și Oslea erau amenajate terenuri de aterizare și că în munți sunt grupe de luptători și de agenți americani [Ibidem, dosar nr. 4, ff. 20-22].

Din documente aflăm că starețul Gherasim i-a primit la Tismana pe mai mulți lideri ai Mișcării de rezistență: Radu Ciuceanu, Vlad Drăgoescu, Nelu Părvulescu, că a discutat cu mai multe persoane pentru a le atrage în Rezistență și a recomandat liderilor de la Craiova importante personalități din Gorj, între care și pe Jean Bărbulescu [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 7, ff. 32-35]. Tismana și, în principal, Mănăstirea urmau să devină centru principal al Rezistenței în condițiile izbucnirii războiului între anglo-americani și sovietici. [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 3, ff. 184, 189]. Pentru Gherasim Iscu scopul principal al organizației trebuia să fie „înlăturarea guvernului și a regimului politic”, iar mijloacele de realizare a obiectivului urmau să fie „propaganda printr-un post de radio-emisie și lupta armată” [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 7, f. 35].

Există zeci de documente care ne dovedesc că structurile Mișcării Naționale de Rezistență din Oltenia au fost penetrate de Siguranță și, ulterior, de Securitate încă din perioada de constituire a acesteia. Informatorii erau plantați chiar în interiorul Mișcării. Din această cauză M.N.R.O. nu a putut întreprinde nicio acțiune concretă. În 24 septembrie 1948, Direcția Regională Craiova cere aprobarea Direcției Generale pentru „arestarea celor identificați ca membri ai organizației [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 9, f. 127] pentru: deținerea de armament în cantități însemnate, recrutări de membri, legături cu alte regiuni, extinderea câmpului de activitate, culegere de informații despre trupele sovietice, stabilirea de legături cu ofițeri de la depozitele de muniții și de material explozibil [Ibidem].

III. Între orele trei și patru și jumătate, în noaptea de 26 septembrie 1948, doi securiști efectuează o percheziție la Mănăstirea Tismana, cu scopul de a găsi „materiale de propagandă subversivă sau armament” [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 7, f. 108].

Cărțile căutate de securiști nu au fost găsite fiindcă fuseseră depozitate de Gherasim Iscu și de Gherasim Cărașan în peștera Mănăstirii. Au fost descoperite cu ocazia unei alte percheziții, realizate în 13 iulie 1949, după arestarea Starețului Iscu. Atunci au fost găsite 480 de cărți și broșuri pe care Securitatea le-a etichetat ca având „caracter monarho-fascist și legionar”.

Dintre cărțile etichetate de Securitate ca legionare menționăm aici doar lucrarea „Spațiul istoric și etnic românesc”. Starețul Iscu a fost arestat în aceeași noapte de 26 septembrie 1948 și dus la sediul Securității din Craiova. A fost anchetat, brutalizat și terorizat de aceiași securiști ca și generalul Carlaonț.

Este vorba de locotenentul Constantin Oancă, locotenentul Aurelian Jianu, maior Constantin Ionescu, Constantin Vasilescu, sublocotenentul Gh. Fracase și locotenent-colonelul Eugen Vistig (șeful Securității regionale). Uneori anchetele erau supervizate de ofițeri N.K.V.D. [Radu Ciuceanu, *Intrarea în tunel*, vol. 1, Editura Minerva, București, 1991, pp. 286-302]. Starețului Gherasim Iscu i-au smuls prin teroare patru declarații: în 9 octombrie, în 11 octombrie, în 13 octombrie și în 1 noiembrie 1948. Referatul, întocmit de Securitate după data de 19 octombrie, consemnează că „mișcarea urmărea înlăturarea regimului politic și alungarea armatei sovietice”.

În seama lui Gherasim Iscu este reținut și angajamentul său de a adăposti și de a hrăni pe orice membru al organizației dacă ar fi urmărit de Securitate. [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 9, ff. 114-121].

În referatele întocmite de Securitate Mișcarea de Rezistență este numită când „mișcare subversivă teroristă”, când „mișcare legionară”, când „mișcare subversivă de tip fascist, cu caracter terorist și paramilitar” [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 10, f. 468], care urmărește să „răstoarne actualul regim democrat [...] și să instaureze un regim de dictatură” [Ibidem, dosar nr. 3, ff. 1-15; dosar nr. 4, ff. 6-20]. În data de 12 aprilie 1949, Direcția Regională Craiova a Securității înaintează Tribunalului Militar Craiova dosarul de anchetă „contra a 41 de indivizi [din cei 57 anchetați - n.n.] care formează lotul organizației subversive cu caracter terorist” [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 2, f. 1]. La 20 mai, procurorul militar-șef, maior militar Pîrvu Iosif, redactează referatul de trimitere în judecată a celor 41 de inculpați, între care și gorjenii, Ioan Carlaonț, Gherasim Iscu, Tiberiu Țolescu, Constantin Toma. În 21 mai, Parchetul Militar Craiova îi trimite în judecată, iar în 14 iunie începe procesul. Menționăm, din noianul de acuzații bombastice aduse inculpaților, doar următoarea acuzație: „Plănuirea unor activități teroriste” în urma cărora „să înlăture guvernul legal ales prin voința poporului, să anuleze reformele înfăptu-

ite de acesta și să întroneze din nou trecutele regimuri retrograde pe care poporul le respinge” [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 7, f. 44].

Nu insistăm asupra judecării. Spunem doar că **judecata** s-a desfășurat după toate procedurile specifice proceselor staliniste.

Gherasim Iscu și Ioan Carlaonț au fost condamnați „pentru crima de uneltire contra ordinii sociale”, prin aplicarea art. 209, partea a III-a, lit. a din Codul Penal și art. 304 din Codul Justiției Militare.

Starețul Gherasim este condamnat 10 ani temniță grea, trei ani degradare civică și plata a 6000 lei cheltuieli de judecată. [Tribunalul Militar Craiova, Sentința Penală nr. 928/1949]. Sentința este pronunțată în 21 iunie, dar este datată 14 iunie 1949! [A.S.R.I., dosar nr. 9, f. 99]. La ordinul conducerii de la București, Securitatea craioveană urmărește desfășurarea procesului și, în final, concepe o *Dare de seamă* asupra modului în care au decurs *dezbaterile*.

Despre completul de judecată securiștii raportează că a fost alcătuit din „elemente bine încadrate din p.d.v. politic”, iar în timpul procesului au avut „o atitudine politică alături de regimul de Democrație Populară”, judecătorii dovedind „profunde cunoștințe în domeniul înțelegerii marxiste, al Justiției Poporului în slujba clasei muncitoare” [A.S.R.I., dosar nr. 7, f. 15]. Recursul s-a judecat la Curtea Militară de Casație și Justiție, începând cu data de 4 octombrie 1949 și s-a terminat în 11 februarie 1950, prin decizie de respingere.

A urmat calvarul temnițelor. Gherasim Iscu a fost închis la Craiova, la Aiud și la Poarta Albă, devenită colonie de lucru pentru Canalul Dunăre-Marea Neagră.

Munca istovitoare, condițiile de detenție și bătăile la care a fost supus, în special de către un deținut de drept comun, Vasilescu, l-a epuizat [Analele Sighet, 1994, p. 187]. S-a îmbolnăvit de tuberculoză și a fost transferat la închisoarea-spital de la Târgu-Ocna.

În acest penitenciar-spital, Gherasim Iscu a devenit, deși era la limita puterilor, duhovnicul și povătuitorul celorlalți deținuți aflați, la fel ca el, între viață și moarte.

Pentru fiecare găsea cuvinte de încurajare și îi îndemna să aibă încredere în Dumnezeu și în puterea rugăciunii. Deși era chinat de boală - era zdruncinat de chinuri groaznice -, „când era conștient, șoptea ore în șir rugăciuni” [Richard Wurmbrand, Ioan Ianolide]. În aceeași cameră de spital de la Târgu-Ocna agoniza și fostul său torționar de la Canal. Asemenea unui sfânt, Gherasim, sprijinit de doi camarazi, s-a deplasat la patul lui Vasilescu, i-a primit spovedania și i-a spus: „Ești prea tânăr, nu ți-ai dat seama ce faci. Te iert din toată inima.

L-a împărțit pământ și a fost dus la patul său” [Richard Wurmbrand, Cu Dumnezeu în subterană, Editura Casa Școalelor, București, 1993, pp. 103-104]. Au murit amândoi în aceeași noapte, dimineața zilei Nașterii Domnului, a anului 1951 [C. Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși. Dicționar A-O*, vol. 5, H-L, Editura Mașina de Scris, București, 2005, p. 201]]. Gherasim Iscu a trăit pe pământ doar 38 de ani (în ianuarie 1952 ar fi împlinit 39 de ani).

În august 1964 (la 13 ani de la moartea starețului Gherasim), Direcția Regională Oltenia a Securității trimite Securității Raionului Baia de Aramă o „Notă extras din dosarul nr. 4214 privind pe Gherasim Iscu care are domiciliul în raza dv. de activitate”. Securiștii regionali le solicită celor raionali să dispună „identificarea și în funcție de importanța *materialului* să fie *exploatat* conform directivei cu evidența” [A.S.R.I., Fond „D”, dosar nr. 29, f. 262]. Nota este trimisă la Baia de Aramă, întrucât în toate declarațiile date în timpul anchetelor starețul Gherasim a indicat ca domiciliu Sfânta Mănăstire Tismana”.

Așadar, Securitatea nu aflase că monahul martir plecase la cele veșnice dintr-un penitenciar aflat în custodia Securității, dar urmărea să-l exploateze informativ în interesul dictaturii proletarietului.

La 74 de ani de la plecarea la Domnul, martirul Gherasim Iscu a intrat și *de jure* în rândul sfinților bisericii noastre.

Gheorghe GORUN

Librăria Mare din Piața Mică vă recomandă:

Gazeta Gorjului

Redactor Șef:
Vasile VASIESCU
vasilevasiescu@yahoo.com

reprezintă un proiect editorial medi@rt.vasiescu
susținut logistic și financiar de S.C. GORJEANUL S.A.
Tehnoredactare:
Mihai Valentin DOBRE & Irinel AVRAM

ISSN 1221 - 0129

Director General: Bebe-Viorel IONICĂ
Tipografia
PRODCOM SRL

CERTDIGITAL
semnează sigur

KIT SEMNĂTURĂ DIGITALĂ

✓ Integritate Multiplatformă

✓ Securitate

✓ Cost redus

Contactează-ne!

office@certdigital.ro

